STRIPSCHRIFT

BENOÎT PEETERS
50 JAAR PLAYBOY

NUMMER 364 • €5,90

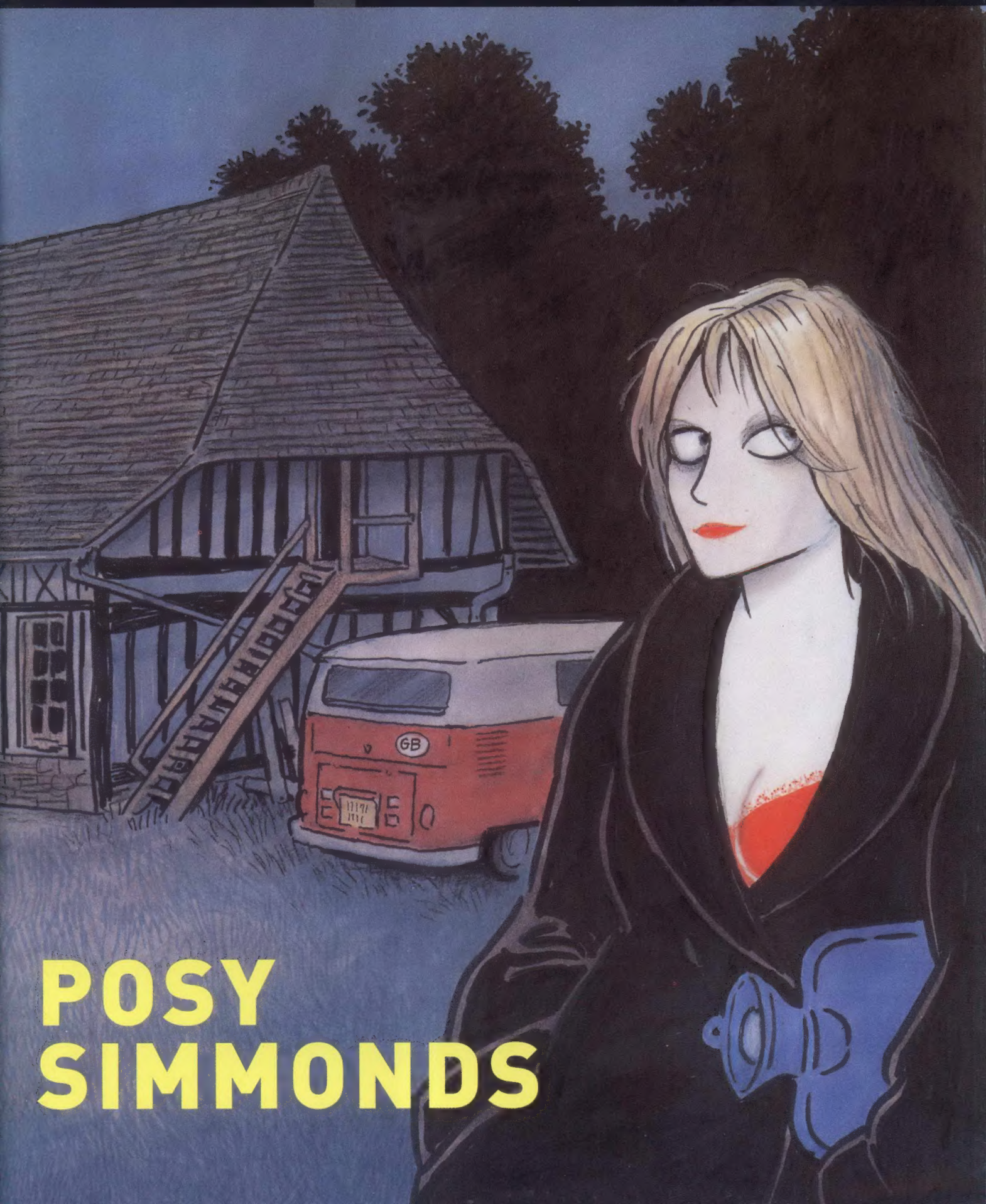

POSY SIMMONDS

RECENT VERSCHENEN

€ 10,-

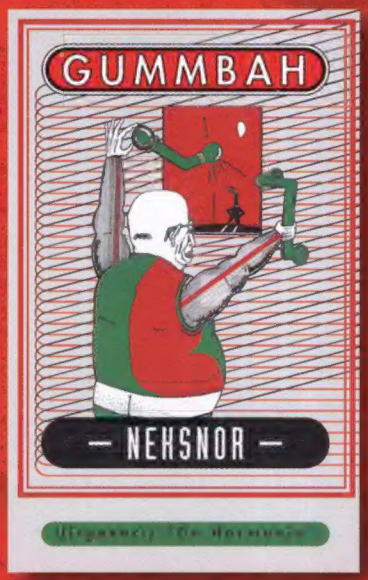

€ 9,50

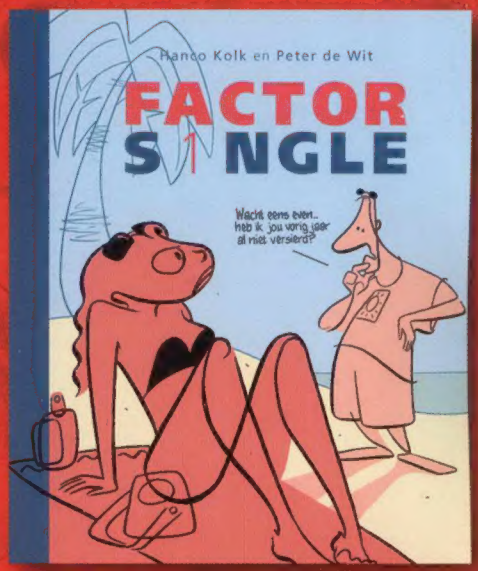

€ 9,50

€ 8,15

€ 19,90

€ 35,-

€ 13,-

In de boek- en striphandel

€ 14,90

www.deharmonie.nl

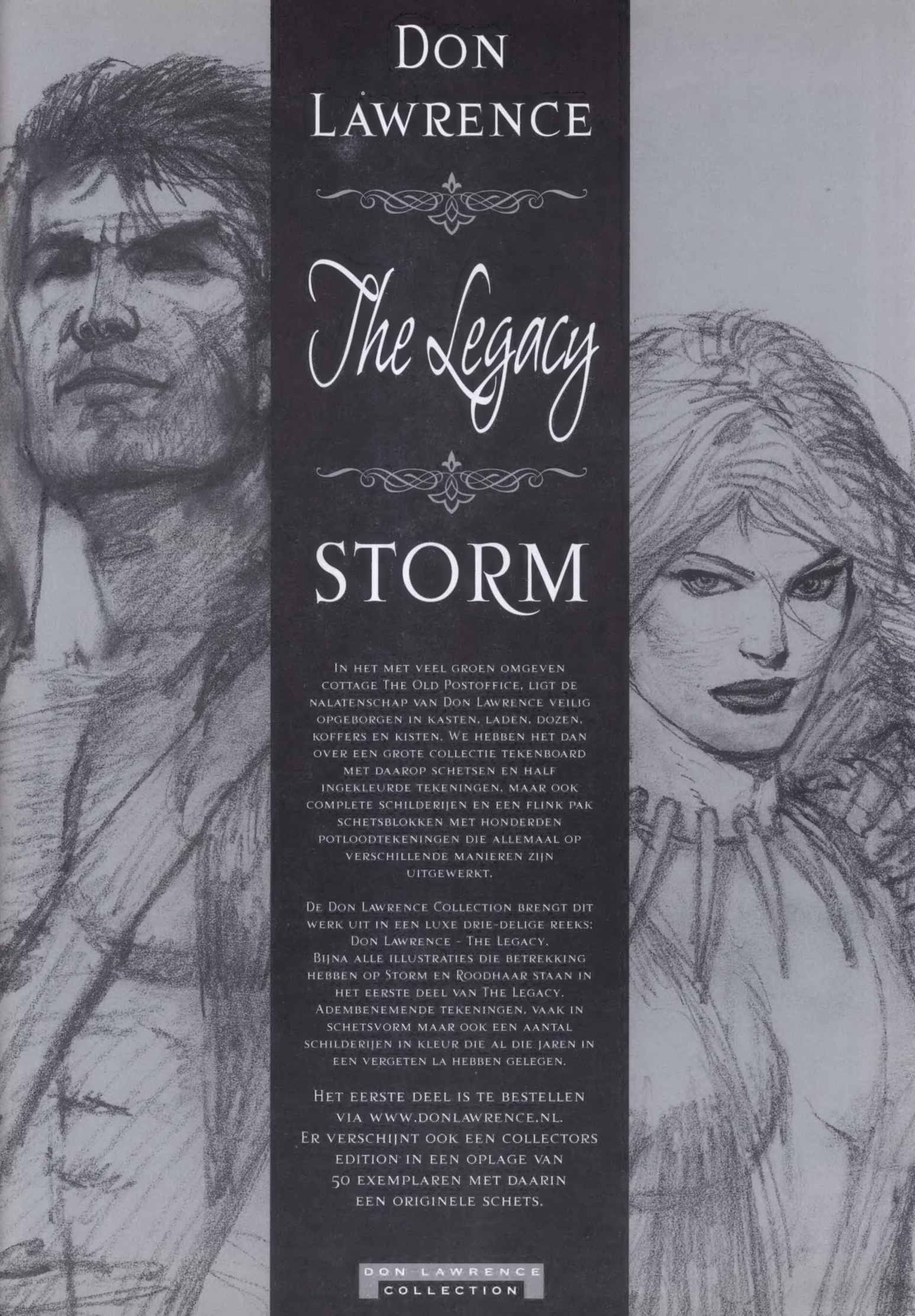

DON LAWRENCE

The Legacy

STORM

In het met veel groen omgeven cottage The Old Postoffice, ligt de nalatenschap van Don Lawrence veilig opgeborgen in kasten, laden, dozen, koffers en kisten. We hebben het dan over een grote collectie tekenboard met daarop schetsen en half ingekleurde tekeningen, maar ook complete schilderijen en een flink pak schetsblokken met honderden potloodtekeningen die allemaal op verschillende manieren zijn uitgewerkt.

De Don Lawrence Collection brengt dit werk uit in een luxe drie-delige reeks: Don Lawrence - The Legacy. Bijna alle illustraties die betrekking hebben op Storm en Roodhaar staan in het eerste deel van The Legacy. Adembenemende tekeningen, vaak in schetsvorm maar ook een aantal schilderijen in kleur die al die jaren in een vergeten la hebben gelegen.

Het eerste deel is te bestellen via www.donlawrence.nl. Er verschijnt ook een collectors edition in een oplage van 50 exemplaren met daarin een originele schets.

DON LAWRENCE COLLECTION

→ REDACTIO

De barometer staat plots op storm voor de stripwereld.

Distributeur Het Raadsel balanceert op de rand van een faillissement, tenzij zich nog een reddende engel aandient. Het is te hopen dat uitgeverij Oog & Blik, waar Hansje Joustra eveneens (mede) de scepter zwaait, niet wordt meegezogen in de malaise. Verder is het afwachten wat er – na een wisseling van de wacht aan de top – met het met veel tam-tam aangekondigde stripfonds van uitgeverij M gaat gebeuren. Wordt er een streep gezet door de plannen of is er bij M iemand met ballen die de kar kan en wil trekken? Bovendien lijkt de zakelijke uitwerking van de overname van Dupuis door de groep Média-Participations (eigenaar van Dargaud en Lombard) al gevolgen te hebben. De uitgever zinspeelt erop zo'n twintig series te schrappen indien de verkoopresultaten ervan niet verbeteren.

Op de afgelopen Stripdagen Haarlem begin juni ontstond even het beeld dat het weer lekker ging met de stripwereld in Nederland. Er vielen genoeg mooie uitgaven te bewonderen en de opkomst van binnen- en buitenlandse auteurs was indrukwekkend. Schijn bedriegt: de snelle omslag geeft aan hoe broos de economie van de stripbranche is. En nu maar wachten op het weervrouwtje.

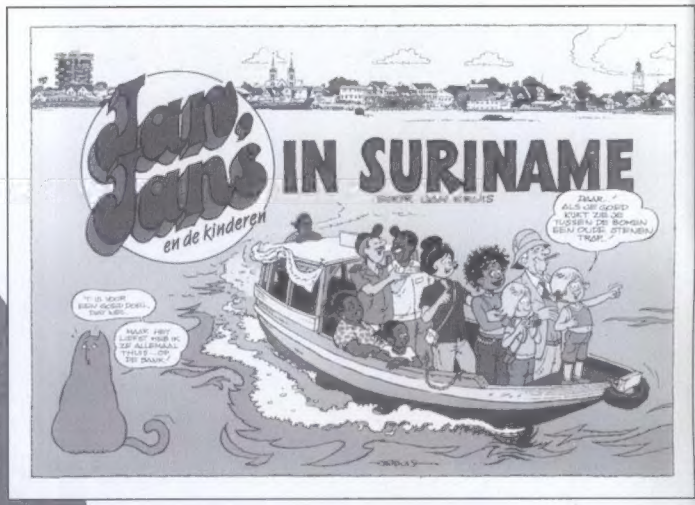

FOTO TEUS DE KRUIJF

Bij de presentatie van *Jan Jans en de kinderen in Suriname* werd Jan Kruis ondanks de regen in het zonnetje gezet door onder meer Jan Terlouw (*rechts*). Verder waren Dick Bruynesteijn (*rechtsboven*) en Paul Geerts van de partij.

→ OMSLAG

Deze keer kozen we voor ons omslag een uitsnede van de prachtige coverillustratie die **Posy Simmonds** maakte voor *Gemma Bovery*, de schitterende bewerking tot de hedendaagse stripsatire die zij maakte van Flauberts *Madame Bovary*.

OOK IN 2005 IS STRIPSCHRIFT NIET TE STUITEN!

In het afgelopen jaar zijn door redactie en uitgeverij veel plannen gesmeed waarvan een groot deel in 2005 zal worden gerealiseerd. Zo krijgen alle trouwe abonnees bij het eerste nummer van 2005 als dank voor het vertrouwen een leuke en unieke stripverrassing. Verder gaat – zoals elders op deze pagina's te lezen is – onze website *Stripschrift Online* komende week van start, maar zal deze qua functionaliteit in de loop van 2005 nog aanzienlijk worden uitgebreid.

In *Stripschrift 365* – het laatste nummer van de lopende jaargang – publiceren we de geplande verschijningsdata van 2005, zodat u ook het komende jaar precies weet waar u met ons aan toe bent.

Door stijging van de productie- en verzendkosten zullen vanaf *Stripschrift 366* de losse-nummerprijs en de abonnementstarieven worden verhoogd, maar gelukkig is die verhoging deze keer minimaal. Met ingang van de 37e jaargang kost een regulier nummer van *Stripschrift* in de losse verkoop €5,99.

De abonnementstarieven zijn als volgt vastgesteld:

Nederland	€40,50
België	€43,00
Overige landen	€57,00

Leden van Het Stripschap blijven uiteraard recht houden op hun korting van €1,25 per jaargang.

Nieuwe abonnees kunnen zich nog *tot 1 december 2004* aanmelden tegen de huidige prijs!

De uitgever

FOTO TEUS DE KRUIJF

FOTO TEUS DE KRUIJF

Jan, Jans en de kinderen in Suriname

Nadat *Jan Kruis* al in 2001 namens de Leprastichting een bezoek bracht aan Mozambique en daar aansluitend een *Jan, Jans en de kinderen*-album over tekende, was er veel vraag naar een vervolg. Tijdens het Kamper stripspektakel op 21 augustus was het lang verwachte moment daar. Kruis overhandigde het eerste exemplaar van *Jan, Jans en de kinderen in Suriname* aan een afgevaardigde van de ambassaderaad van Suriname, mevrouw Derby. Zij sprak namens haar landgenoten haar waardering uit over de inspanningen die Jan Kruis verricht voor de Leprastichting. Op het grote podium deden tevens Jan Terlouw, voorzitter van de stichting, en de burgemeester van Kampen hun zegje en dat allemaal in de stromende regen!

Het album, met een voorwoord van Jörgen Raymann alias Tante Es en een toelichting over de totstandkoming achterin, is zowel met slappe als met harde kaft verkrijgbaar.

Behalve in de stripwinkels kan men hiervoor op *www.leprastichting.nl* terecht. TdK

→ FLITSEN

➲ Na een gedegen marktonderzoek bleek dat de reeks *Kiekeboe* in Nederland niet aansloeg omdat de naam te veel werd geassocieerd met een kinderspelletje. Onder de serienaam *Fanny en Co* werd de serie, zonder al te veel promotie trouwens, op de Nederlandse markt gebracht. Nu, na het uitbrengen van zes van de oorspronkelijk acht geplande delen, geeft ook Fanny de pijp aan Maarten. 'Simpel,' aldus Marcel Bomers van uitgeverij Unieboek, 'het liep absoluut niet'. ➲ De *Kuifje*-tentoonstelling *Met Kuifje naar de Inca's* verlengt haar verblijf enkele maanden in het Rijksmuseum voor Volkenkunde in Leiden. Nu tot en met 9 januari 2005 te bezoeken. Zie verder de agenda. ➲ En het gaat maar door, die stripactie van de Belgische kranten *De Gazet van Antwerpen* en *Het Belang van Limburg*. Bij de krant zit een bon waarmee je voor €1 een stripalbum kunt verkrijgen. Alle Belgische kanjers krijgen een beurt, zo lijkt het. Onder andere *Nero*, *Kiekeboe* en *Jommeke* komen er nog aan. ➲ De 70-jarige Donald Duck heeft zijn eigen 'ster' op Hollywoods Walk of Fame gekregen. Mickey Mouse, Bugs Bunny en The Simpsons gingen de eend als bekroonde tekenfilmheld voor.

INHOUD

4 **ACTUA**

12 **POSY SIMMONDS**
Willard Mans

18 **50 JAAR PLAYBOY**
Ger Apeldoorn

21 **BITS & PIECES**
Ben Bits

24 **20 JAAR COMIC HOUSE**
Jeroen Mirck

32 **PERSEPOLIS**
Esther Captain

34 **BENOÎT PEETERS**
Geert de Weyer

40 **DE BOVENTOON**

46 **HEINZ SERVICE SPREAD**

→ DE HEIJ

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST FRED DE HEIJ HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

FRED.DE.HEIJ
@STRIPSCHRIFT.NL

DE STRIPDAGEN 2004 door Teus de Kruijf

Het basisprogramma

Op 23 en 24 oktober aanstaande is het zo ver. Dan organiseert Het Stripschap voor de tweede keer De Stripdagen in themapark Archeon te Alphen aan den Rijn. Het festijn dat vorig met wisselend enthousiasme werd begroet, belooft dit jaar een bonte verzameling van aanwezige striptekenaars. Vooral veel Nederlandse tekenaars geven acte de présence: Jan Kruis, Martin Lodewijk, Henk Kuijpers, Gerrit de Jager en Hein de Kort vormen slechts een greep uit de 'grote namen' van Neerlands striphistorie. Alle gebruikelijke onderdelen staan ook nu weer op het programma:

- een uitgebreide stripboeken- en verzamelbeurs
- een breed aanbod van stripuitgeverijen mèt hun nieuwste albums
- diverse primeurtjes en boekpresentaties zoals *Don Lawrence - The legacy – Storm*
- op beide dagen aparte veilingen voor grote en kleine mensen
- uiteraard De striptas (hopelijk gemakkelijker te vinden dan vorig jaar toen deze verborgen achter een podium en grote planten werd uitgedeeld)
- en natuurlijk veel signerende tekenaars achter de tafels.

De bijzonderheden

Behalve een vanzelfsprekend programma zijn er ook dit jaar een aantal onderdelen die eruit springen. Een opsomming:

- de tentoonstelling *20 jaar Comic House*: een reprise van de expositie in Haarlem
- de presentatie van *stripverhaal.net*: dagelijks een strippagina in je mailbox
- een tentoonstelling met werk van Fred Julsing en Peter de Smet, verzorgd door *stripverhaal.net* die deze twee auteurs ook in 'het pakket' heeft
- onder de noemer *De Rammelende Rally* loopt u kans voorbij (of aan)gereden te worden door stripautomobielen
- de tentoonstelling *Striphelden op het witte doek* samengesteld door Ruud den Drijver in samenwerking met Het Stripschap die eerder in Limburg te zien was (naast Dick Bos ook Gerrit Stapel en Frank Frazetta)
- een *Razzafrazz*-veiling: origineel artwork wordt geveild om met de opbrengst een nieuw nummer te financieren
- een expositie over *Trigië* en *Don Lawrence – The Legacy* voor de vele liefhebbers van ridder Don
- een *Dick Bos*-revival: een presentatie van de luxe *Dick Bos*-collectie van uitgeverij De Vrijheid, vertoning van de documentaire van Jan Bosdriesz en een hommage van Kees Sparreboom aan Alfred Mazure
- een tentoonstelling over 30 jaar Stripschapprijs: alle prijswinnaars passeren de revue
- een optreden van meidengroep De Wiskes: gegarandeerd melig
- promotie voor het dit jaar geopende Stripmuseum te Groningen
- een expositie van Formule-1-werk van André Wullems onder de veelzeggende titel: *VROOOAARRRR!*
- promotie van het 10e Holland Animation festival dat kort na de Stripdagen in Utrecht plaatsvindt (3 t/m 7 november)

Paul Verhoeven bladert in originele pagina's tijdens de opname van de documentaire over Alfred Mazure.

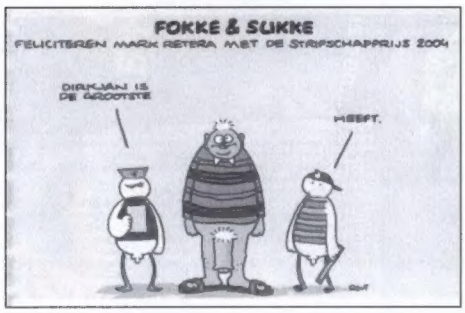

- een vooruitblik op de tentoonstelling *Het kwaad* van het Tropenmuseum met onder andere stripwerk van Erik Wielaert
- een heuse stripquiz getiteld *Hoe comic hier weg*, waarvan de presentatie in handen is van Kees de Boer
- een speciale Manga & Comics Corner met onder meer de Cartoonschool, *Elfquest* en onvermijdelijk: de *Yu-Gi-Oh*-promo
- het project voor het goede doel van onder anderen Gerrie Hondius: *Teken mijn verhaal*

De prijswinnaars en genomineerden

Traditiegetrouw is De Stripdagen ook het moment voor organisator Het Stripschap om de jaarlijkse strippprijzen uit te reiken. Dit jaar vallen de onderstaande mensen of albums deze eer ten deel:

- *De Stripschapprijs 2004: Mark Retera.* Het juryrapport spreekt van 'een tekenaar die zijn vorm als stripmaker definitief heeft gevonden' en omschrijft Retera's strip *Dirkjan* als 'een melige aanstekelijke strip met vlagen van absurditeit die de lezer net even op het verkeerde been weten te zetten'.
- *De P. Hans Frankfurtherpijs: Biblion (voorheen NBLC) in de persoon van Jan Joosse.* Deze stripprijs voor bijzondere verdiensten gaat naar Joosse 'omdat hij als een pionier met niet aflatend enthousiasme ervoor heeft gezorgd dat ook stripalbums gerecenseerd werden en zo het stripverhaal geleidelijk zijn intrede kon doen in de bibliotheken'.
- *De Bulletje en Bonestaak schaal: Harry Balm, Nico van Dam en Bert Bus.* Deze prijs is weggelegd voor hen die aan de wieg hebben gestaan van het Nederlandse stripverhaal. Alledrie de auteurs hebben zich ooit zeer verdienstelijk gemaakt in de tekenstudio van uitgeverij De Spaarnestad.

Afscheid Ink

Na vier jaar en zestien nummers is een punt achter het Vlaamse tijdschrift *Ink* gezet. Volgens uitgever Johan Stuyck heeft het blad als publicatiepodium gefungeerd voor in totaal ruim vijftig talentvolle stripauteurs. Daarvan is een aantal, zoals Conz en Stijn Gisquière, doorgebroken naar een groter publiek.
Het besluit om te stoppen nam Stuyck al afgelopen voorjaar. Het blad was niet renderend te maken, ondanks subsidies van Het Vlaams Fonds voor de Letteren. De tegenvallende losse verkoop en het kleine abonnementenaantal vormden al sinds de start van het tijdschrift een probleem. Wie nog ontbrekende nummers wil scoren, kan op *www.oogachtend.be* terecht. Wie in het geheel nog geen *Ink* in huis heeft (schande!) kan daar ook van de aanbieding gebruik maken om alle verschenen nummers aan te schaffen voor maar €75 (inclusief verzendkosten). RS

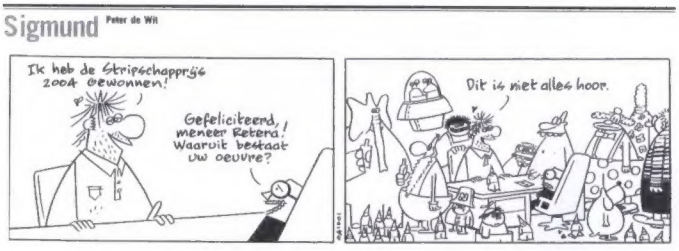
Sigmund
Peter de Wit
Ik heb de Stripschapprijs 2004 gewonnen!
Gefeliciteerd, meneer Retera! Waaruit bestaat uw oeuvre?
Dit is niet alles hoor.

Mark Retera werd door Fokke & Sukke en door Sigmund op de hun kenmerkende wijze gefeliciteerd in *NRC Handelsblad* en *in De Volkskrant.*

Tot slot zijn er nog een aantal categorieën voor de albums van het jaar. In alle categorieën zijn drie albums genomineerd. De winnaars worden tijdens De Stripdagen bekendgemaakt.

Nederlands: Avontuur & Vermaak
- *Gutsman Comics Volume 1* – Erik Kriek, Oog & Blik
- *Het dagboek van Anton Dingeman* – Pieter Geenen, De Harmonie
- *Agent 327 18: Het oor van Gogh* – Martin Lodewijk, M

Nederlands: Literair
- *Gevonden verleden* – Erik de Graaf, Oog & Blik/De Harmonie
- *Collectie De wilde vaart 3: Wat Fred niet wist* – Milan Hulsing, Zone 5300/Zet.El
- *Balthazar – A Miracle Play in Five Parts* – Tobias Tycho Schalken, Bries

Nederlands: Jeugd
- *The Girl is Mine! 1* – Mars Gremmen, Silvester
- *Dik van Dieren en zo 1: De eerste 11 zaken* – Gerard Leever, Silvester
- *De grappigste avonturen van Donald Duck 4* – Jan Kruse, Frank Jonker, Mau Heymans, Kirsten de Graaff (tekst) en Bas Heymans (tekeningen), Sanoma

Buitenlands: Avontuur & Vermaak
- *Hector Umbra – De halfautomatische waanzin 1: Weg van Osaka* – Uli Oesterle, Silvester
- *Over de grenzen van de tijd... 2* – Georges Abolin (tekst) en Olivier Pont (tekeningen), Dargaud
- *Donjon – Ochtendgloren -98: Nacht brengt onraad* – Lewis Trondheim, Joann Sfar (tekst) en Christophe Blain (tekeningen), M

Buitenlands: Literair
- *Een deken van sneeuw* – Craig Thompson, Oog & Blik/Atlas
- *Fikser* – Joe Sacco, Atlas/Oog & Blik
- *Lijf om lijf* – Grégory Mardon, Dupuis

Buitenlands: Jeugd
- *Koning Snotneus 1: Adalbert dramt door* – Lewis Trondheim (tekst) en Fabrice Parme (tekeningen), Silvester
- *Rosco de Roode 1: De wilde bessen* – Jean-Louis Marco, Silvester
- *De wind in de wilgen 3: De grote ontsnapping* – Michel Plessix naar het boek van Kenneth Grahame, Standaard

Alle prijzen worden op zaterdag 23 oktober uitgereikt, behalve de Stripschapprijs zelf. Mark Retera is met vakantie en ontving de prijs, tot zijn verrassing, al op 29 september tijdens een uitzending van Vara Laat. *De opname van die uitzending zal tijdens de prijsuitreiking worden vertoond.*

Bezoek onze stand tijdens De Stripdagen

Op de stand van Stichting Uitgeverij Stripstift barst het van de activiteiten en primeurs, vooral op de zaterdag.

• Start van de losse verkoop van *Stripschrift 364* dat u nu reeds in handen heeft.

• Presentatie en verkoop van de scheurkalender van **Hanco Kolk** en **Peter de Wit:** *Het jaar van de man 2005*. Beide auteurs signeren bij ons op de zaterdagmiddag.

• Presentatie en verkoop van het allernieuwste 'Gouden Boekje' – *De krantenpoes* – van **Peter Pontiac.** De auteur is de gehele zaterdag onze gast en signeert tevens het nieuwste deel van *Pontiac Review* en de heruitgave van *Gaga en Gigi: Requiem Fortissimo.*

• Tijdens het gehele evenement verkopen wij het nieuwste *AO*-boekje (2810), geschreven door **Max Wolters,** dat gewijd is aan de geschiedenis van de strip *Kuifje.*

Iedere dag een stripverhaal

Strips op het internet zijn geen bijzonderheid meer. Het initiatief van Rob Crawfurd wel. Je kunt je bij hem abonneren op een dagelijkse verse strip die je elektronisch wordt aangeboden. Voor een bedrag van €35 (*Stripschrift*-abonnees krijgen het eerste jaar 15% korting!) zorgt hij ervoor dat je een jaar lang elke dag een strippagina in je mailbox hebt staan.
Crawfurd belooft een mix van gouwe ouwe zoals pagina's van *Eppo*, *Noortje* en *De Generaal* uit de jaren zeventig en tachtig, maar ook een selectie van de allernieuwste strips.

Thans zijn twee abonnementen beschikbaar: het pretpakket met genoemde strips aangevuld met *Ukkie* en mogelijk *Claire*, en een abonnement met *Rooie oortjes*-strips.
Crawfurd, die rechtstreeks met de auteurs onderhandelt over rechten en vergoedingen, hoopt binnenkort ook de strips van Dick Matena en Fred Julsing te kunnen aanbieden. Crawfurd is met zijn initiatief ook op De Stripdagen in Archeon aanwezig. TdK
Meer info: *www.stripverhaal.net*

Kamagurka met zijn nieuwe band *Kamarotti*.

Rotterdams college zet domper op feestvreugde Zone 5300

Het tienjarig-jubileumfeestje van *Zone 5300* is voor een deel verpest door het Rotterdamse college van Burgemeester & Wethouders. B&W adviseert namelijk om een aantal (literaire) tijdschriften alsnog uit te sluiten van het gemeentelijk cultuurplan. *Zone 5300* valt hier ook onder. Volgens het college kunnen de tijdschriften aanspraak maken op incidentele subsidies, maar de redacties menen dat hiermee de continuïteit van hun bladen in gevaar komt. Zij hadden gerekend op een structurele subsidie. Desalniettemin nam op 6 oktober in Rotterdam stripmaker en *Zone*-lezer Martin Lodewijk het eerste exemplaar van het dubbeldikke jubileumnummer in ontvangst. Daarin presenteren veertien Nederlandse en Vlaamse striptekenaars en illustratoren zich onder het motto 'Zone 5300 laat de jonge honden los!'. Het betreft Simon Spruyt, Niels Kalk, Nozzman, Judith van Istendael, Alice Kok, Maarten de Saeger, Eibert Draisma, Stijn Gisquière, Floor de Goede, Pepijn de Jonge, Johan Potma, Schwantz, Darrin Umboh en Maarten vande Wiele. De cover en backcover van het nummer zijn gemaakt door Luuk Bode, een vaste kracht van het blad. Twaalf jaar geleden vond in de Rotterdamse openbare bibliotheek op een jubileumfeestje van *Stripschrift* ter ere van het 250e nummer een ontmoeting plaats tussen redactieleden van het smallpress-blad *Barwoel* en *Sjors & Sjimmie*-tekenaar Robert van der Kroft. Zij smeedden het plan om *Zone 5300, tijdschrift voor strips, cultuur en curiosa* op te zetten. De rest is geschiedenis. Om het belang van het vieren van feestjes te benadrukken, geeft de *Zone*-redactie daarom tien jubileumnummers weg aan *Stripschrift*-lezers die antwoord weten op de volgende vraag: waaraan heeft het blad zijn naam ontleend? Inzendingen voor 1 december naar: *jubileal@stripschrift.nl*, of stuur een kaartje naar onze postbus. RS

→ FLITSEN

➲ Het popfestival Lowlands is al weer even achter de rug, maar het stripboekwerk *Lowlands ComiXXX 2004* is nog altijd verkrijgbaar. Uitgeverij Parterre bracht voor het tweede achtereenvolgende jaar een bundeling met tijdens Lowlands gemaakte strips uit van onder meer Wasco, Typex, Lectrr en Erik Kriek. ➲ Altijd al een 'professionele' opleiding tot striptekenaar willen volgen? Grijp dan nu je kans. Syntra Limburg, een opleidingscentrum in het Belgische Hasselt, biedt een opleiding die je twee avonden per week van de straat houdt èn je de fijne kneepjes van het vak striptekenen bijbrengt. Kijk op *www.syntra-limburg.be* voor meer info. ➲ Van *Bouterbode*, het huisorgaan van het Paulus Archief, verscheen alweer nummer 16. Geïnteresseerden in *Paulus de Boskabouter* die nog geen abonnement hebben, kunnen meer informatie verkrijgen via e-mail: *bouterbode@paulusarchief.nl*, of schrijven naar Dobbenwal 47, 9407 AD Assen. ➲ Van 3 t/m 7 november vindt in Utrecht de tiende editie van het Holland Animation Filmfestival plaats. Met ditmaal veel aandacht voor webanimaties. Zie ook: *www.haff.nl* ➲ *De Volkskrant* bundelde in eigen beheer illustraties van huistekenaar Peter van Hugten. De titel: *De dirigent met de kroontjespen – Peter van Hugten – 25 jaar in De Volkskrant*. ➲ Kamagurka heeft een nieuwe band: *Kamarotti*. Daarmee speelt hij klassiekers uit de tijd van het anarchistisch ensemble *De Vlaamse Primitieven*, zoals *Moord eens een volksken uit*, *Eenzaam zonder mij*, *Twee Seconden Man*, *Marjoleintje* en *De pijn van het zijn*. Maar er staat ook nieuw werk op de onlangs verschenen cd van *Kamarotti*. Naast Kama en 'good old' Johan de Smet (pianist/ mede-componist) spelen Luc-Ex (bassist, van *The Ex*) en Marcel Schmidt (drummer, ex- *De Raggende Manne*) een partijtje mee. ➲ Wat filmer Michael Moore kan, kunnen wij ook, dachten diverse politiek geëngageerde striptekenaars. Het resultaat: *The Bush Junta*, een bij Fantagraphics verschenen aanklacht tegen de Amerikaanse regering van George W. junior. ➲ Donald Duck heeft een vrolijke website geopend. Surf naar *www.donaldduckweekblad.nl* ➲ Het stripverzamelaars-internetforum *De getekende reep* is begin oktober vernieuwd en verhuisd naar *http://stripforum.lunarpages.com/stripforum/index.php*. Pas dus even je bookmarks aan. ➲ De Nederlander die zijn 249 *Kuifje*-albums bij Glerum in Brussel onder de hamer bracht, zag dat zijn *Tintin au Congo* uit 1931 het meeste opbracht: €22.000. Op de voet gevolgd door *Tintin au Pays des Sovjets* (1930), dat wegging voor €21.000. ➲ Van het informatieve wereldtijdschrift *National Geographic* is er sinds augustus een Nederlandse editie voor kinderen: *National Geographic Junior*. De doelgroep bestaat uit tien- tot veertienjarigen, maar de gemiddelde stripliefhebber zal er ook plezier aan beleven. *Inspecteur Netjes* van Hanco Kolk siert de achterkant van het introductienummer en in het midden staat een splinternieuwe strip van Mars Gremmen: *De ontdekkers*. Vanaf het officiële eerste nummer wordt ook de strip *Siglo XXV* van Ben Westervoorde gepubliceerd. Meer info: *ngjunior.com*

ADVERTENTIE

BEGIN DE DAG MET

WWW.STRIPVERHAAL.NET

DE BESTE STRIPS ELKE DAG IN JE MAILBOX !

Stripschrift ONLINE

Op 23 oktober wordt de *Stripschrift*-website www.stripschrift.nl in een fris en modern jasje opnieuw gelanceerd!
Samen met webdesigner Bas Dorbeck hebben we eerder dit jaar de handen uit de mouwen gestoken om eindelijk ons virtuele wereldje gestalte te geven. En het voorlopige eindresultaat mag er zijn, denken we. Of sterker: we weten het zeker. Wat valt er zoal te zien?

- **ACTUA** – een rubriek die ons de ruimte geeft om nieuws dat niet kan wachten op publicatie van het papieren tijdschrift onmiddellijk te presenteren
- **DE BOVENTOON** – alle boekbesprekingen uit het voorlaatste nummer van *Stripschrift*
- **AGENDA** – een overzicht van evenementen en exposities die wij de moeite van het bezoeken waard vinden
- **ARENA** – een forum waar met redactie en medewerkers kan worden gediscussieerd over de inhoud van *Stripschrift* en *Stripschrift Online*
- **BESTELLEN** – onze webshop, zolang de voorraad strekt momenteel ook gevuld met antiquarische exemplaren van *Stripschrift*
- **VACATURES** – we zijn constant op zoek naar nieuwe medewerkers

En – *last but not least* – ons paradepaardje:

- **DATABANK** – makkelijk doorzoekbare archieven van actualiteiten, lange en korte boekbesprekingen, artikelen en interviews uit de rijke historie van *Stripschrift*. Artikelen, vraaggesprekken en actualiteiten uit uitverkochte nummers zullen integraal worden gepubliceerd. Van de overige artikelen en interviews plaatsen we alleen de inleiding, zodat de databank ook als index kan worden gebruikt. Qua boekbesprekingen nemen we alle bijdragen op tot en met het voorlaatste verschenen nummer. Aangezien de oorsprong van het blad ligt in 1967 zal het nog wel even duren voor we 'compleet' zijn, maar wekelijks zal de databank worden uitgebreid met nieuwe bijdragen. Uiteindelijk zal *Stripschrift Online* op die manier uitgroeien tot het grootste openbaar toegankelijke stripjournalistieke archief van Nederland.

De redactie

De strijdvaardige Standaard

De Belgische uitgeverij Standaard verwacht eind oktober uitspraak in de rechtszaak die het ruim een jaar geleden tegen *Suske en Wiske*-kenner Peter van Hooydonck heeft aangespannen. Standaard beschuldigt Van Hooydonck ervan originele tekeningen van Vandersteen te hebben gestolen en op de markt te hebben verhandeld, vergezeld van illegale uitgaven. Van Hooydonck beweert dat hij het werk heeft gekocht van Edward de Rop, toen deze inkter van Vandersteen met pensioen ging.
Een andere rechtszaak heeft Standaard inmiddels gewonnen: die tegen de Nederlandse Tuf-tuf-club, een groepje automobilisten-activisten die ijverden voor het afschaffen van snelheidscontroles. De club ontleende zijn naam aan het gelijknamige album van *Suske en Wiske*. Standaard vond dit een schending van het auteursrecht. Bovendien distantieerden de uitgever en de erven Vandersteen zich van de doelstelling. Het bewuste *Suske en Wiske*-album is juist een aanklacht tegen hardrijders. Kennelijk kreeg de Tuf-tuf-club het benauwd, want de organisatie werd na vier jaar plotseling ontbonden. Desondanks zette Standaard de rechtszaak door en won die ook, deelt Diane de Vriendt, uitgeefdirecteur strips, mee. 'De uitgeverij en de erven Vandersteen wilden weten waar ze aan toe waren, ook om te voorkomen dat de autolobbyisten hun club nieuw leven in zouden blazen. Dat mag niet van de rechter, op straffe van een boete.' RS

ADVERTENTIE

NIEUW!

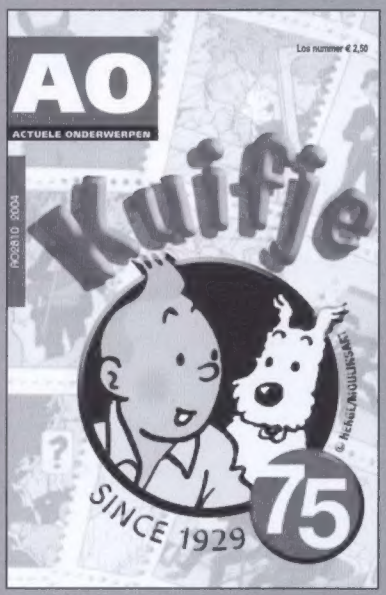

De geschiedenis van Kuifje in een notendop. Geschreven door Max Wolters.

AO-boekje 2810
24 pagina's
A6-formaat

Te koop tijdens De Stripdagen in Archeon op de Stripstift-stand voor €2,50

Daarna verkrijgbaar door €5,00 (incl. verzendkosten) per boekje over te maken op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Voor buitenlandse betalingen accepteren wij geen kosten. Gebruik dus: IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90 en SWIFT/BIC PSTBNL21

www.stripschrift.nl

ADVERTENTIE

2004 KORTINGBON

HET STRIPSCHAP

Kijk voor meer informatie op www.stripdagen.nl en www.archeon.nl

DE STRIPDAGEN

© Illustratie Marc Sleen / Standaard

23 & 24 oktober 2004
Archeon, Alphen a/d Rijn

Tegen inlevering van deze kortingbon bij **de balie van Het Stripschap** bij de ingang van Archeon ontvang je voor maximaal vier personen de volgende kortingen:

€ 3,45 korting voor bezoekers van 4 t/m 10 jaar
(€ 6,75 in plaats van € 10,20)
€ 4,45 korting voor bezoekers vanaf 11 jaar
(€ 9,75 in plaats van € 14,20)
Kinderen tot 4 jaar hebben gratis toegang.

Bij de toegangsprijs is de spijspot niet inbegrepen.
Deze kortingregeling geldt niet in combinatie met andere acties.
De korting kan niet worden ingewisseld voor geld. Als je liever niet knipt in deze Stripschrift dan maak je gewoon een kopie van de kortingbon.

ADVERTENTIE

om te BEGINNE is ER...

Al bijna 30 jaar de leukste stripwinkel van Nederland!

STRIPWINKEL SJOR'S

Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl

Al bijna 30 jaar de leukste stripwinkel van Nederland!

ADVERTENTIE

→ TOEKOMSTPLAN

Bill Jemas is de naam. Het verhaal over de voormalig directeur van uitgeverij Marvel Comics mag bekend worden verondersteld. Onder zijn leiding keerde de uitgeverij terug van de rand van een faillissement, hij stond aan de wieg van successen als *Wolverine: Origin* en *Ultimate Spider-Man*, maar zorgde uiteindelijk voor zoveel controverse, dat hij aftrad en werd weggepromoveerd naar een minder in het oog springende functie.

Na enkele maanden van stilte, heeft Jemas in de tweede week van september de site *www.billjemas.com* gelanceerd. Daar praat hij in een open brief aan de fans over zijn toekomstplannen en uit zijn woorden blijkt, dat hij al concreet aan het overleggen is met allerlei voormalige en huidige collega's over een, in de woorden van Jemas *'new business"*. Wat dat precies inhoudt, blijft vooralsnog onduidelijk, maar uit de biografie op de site blijkt wel, dat Jemas' nieuwe bedrijf de naam 360ep zal dragen. In de wandelgangen wordt druk gespeculeerd over samenwerking met makers als Brian Michael Bendis (*Ultimate Spider-Man*) en Mark Millar (*Spider-Man*) èn Marvels huidige hoofdredacteur Joe Quesada. Wordt natuurlijk vervolgd!

→ HER(HER)START

Soms lijkt het wel of Marvel Comics niet precies weet wat het wil. Toen Joe Quesada een paar jaar geleden aantrad als de nieuwe hoofdredacteur, beloofde hij plechtig, dat het gedaan was met het herstarten van langlopende series. Hij draaide zelfs bij veel comics de nummering weer terug, zodat *Fantastic Four* en *Amazing Spider-Man* alsnog hun vijfhonderdste nummer konden vieren. Vanaf november herleven echter de oude tijden, want dan krijgen liefst vier series opnieuw een herstart.

Het betreft ditmaal de aan *The Avengers* gerelateerde comics. Makers Brian Michael Bendis (*Daredevil*) en David Finch (*Ultimate X-Men*) hebben met hun crossover 'Avengers Disassembled' de status-quo van de betrokken helden dusdanig veranderd, zo beweert Quesada, dat de herstart gerechtvaardigd is. En dus beginnen *Iron Man* en *Captain America* in november gewoon weer met een nummer één, terwijl *The Avengers* en *Thunderbolts* daarnaast nog het voorvoegsel *'new'* krijgen. Marvel maakt meteen van de gelegenheid gebruik en introduceert een handjevol nieuwe makers. Warren Ellis (*Transmetropolitan*) en cover-

DOOR **OLAV BEEMER**

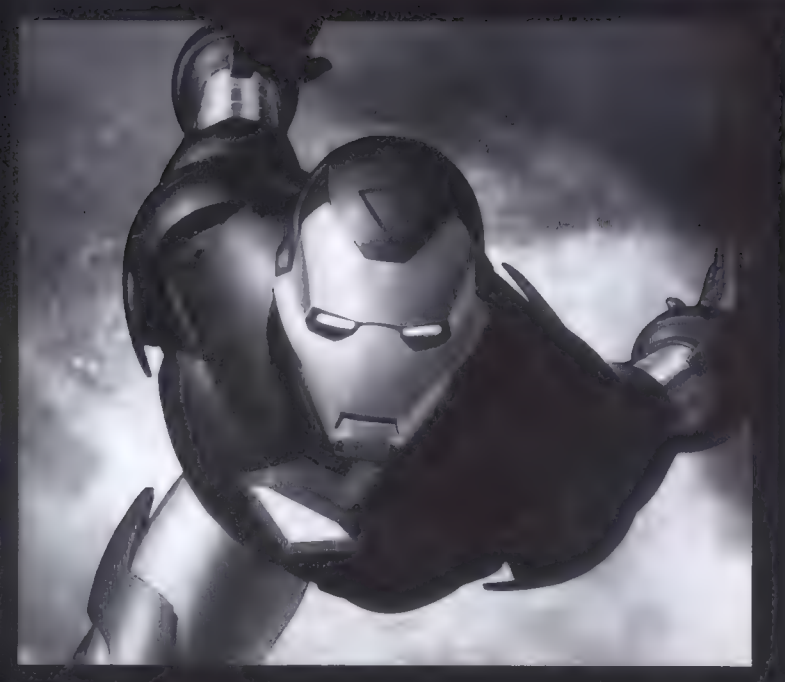

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS
- Herstart voor *Captain America*.
- Herstart voor *Iron Man*.
- Voorproefje in stripvorm: *The Incredibles*.

ONDER - Wolverine terug in zijn uniform.

tekenaar Adi Granov ontfermen zich over *Iron Man* en *Captain America* komt in handen van Ed Brubaker (*Gotham Central*) en Steve Epting (*El Cazador*).
Natuurlijk is dat niet alles. Begin november verschijnt eerst nog *Avengers Finale*, een special die de epiloog vormt van de grootschalige crossover waarmee het allemaal is begonnen, waarna het startschot klinkt voor de achtdelige miniserie *Avengers: Earth's Mightiest Heroes*, een tweewekelijks te verschijnen blik op het verleden, geschreven door Joe Casey (*Wildcats Version 3.0*) en met tekenwerk van Scott Kolins (*The Flash*). Bovendien koppelt Marvel tevens de kreet 'Young Guns' aan deze grondige veranderingen; hiermee wordt aangegeven, dat jong, nieuw talent (zoals Finch en Granov) aan de titels in kwestie werkt.

→ SUPERHELDEN

Devil's Due Publishing is vooral bekend als de uitgever van *G.I. Joe*-comics. Net als Dreamwave was Devil's Due ooit een onderdeel van Image Comics, maar met het binnenhalen van grote licenties lonkte het grote geld, vandaar dat voor een avontuur op eigen (independent) benen werd gekozen. In oktober breidt de jonge uitgeverij echter uit in een verrassende richting: superhelden.
Onder de noemer 'Aftermath' worden gedurende drie opeenvolgende maanden vier geheel nieuwe series gelanceerd, die deel uitmaken van een nieuw superheldenuniversum. Het spreekt voor zich, dat Devil's Due onderstreept, dat de series desondanks zonder enige problemen los van elkaar gelezen kunnen worden. De opvallende punten? Eén, de makers van naam die zich aan deze projecten hebben verboden en twee, het feit dat reeds vooraf wordt gezegd, dat de comics later niet in paperback zullen verschijnen. Mis je een comic, dan heb je dus pech gehad.
In oktober worden allereerst de series *Defex* en *Breakdown* gelanceerd, gemaakt door Marv Wolfman (*Teen Titans*) en Stefano Caselli respectievelijk Chuck Dixon (*El Cazador*) en Dave Ross. Een maand later is de beurt aan Ron Marz (*Scion*) en tekenteam DUB met de reeks *The Blade of Kumori*, waarna in december het slotsalvo volgt in de vorm van *Infantry* door Joe Casey (*Wildcats Version 3.0*) en Clement Sauve. De echte kenner merkt ongetwijfeld, dat Devil's Due vooral in de vijver van DC heeft gevist naar schrijvers die daar de laatste tijd voorbij zijn gestreefd door een nieuwe generatie talent. Gedoemd tot mislukken of juist succes verzekerd?

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **SPANDEX** Vanaf oktober trekt Wolverine zijn gele kostuum weer aan. Marvel Comics wilde lange tijd af van de superheldenkostuums, maar omdat dit ten koste ging van de herkenbaarheid, wordt dat teruggedraaid. *Wolverine 20* is het begin van een nieuwe richting voor de serie, die met Mark Millar (*Spider-Man*) en John Romita Jr (*Amazing Spider-Man*) ook twee makers van naam verwelkomt.

■ **GEANIMEERD** Bij Dark Horse Comics verschijnt in november het eerste nummer van de vierdelige miniserie *The Incredibles*. Juist, het gaat hier om een stripbewerking van de gelijknamige animatiefilm van Pixar, de studio die vorig jaar nog een groot kassucces scoorde met *Finding Nemo*.

■ **BUNDELING** Comics van schrijver Warren Ellis (*Transmetropolitan*) vliegen doorgaans de winkels uit. Dat was ook het geval met de driedelige miniserie van Image Comics *Ministry Of Space*. Halverwege november is het eindelijk tijd voor de paperback èn de hardcover editie van het door Chris Weston getekende sciencefictionverhaal.

■ **BOEKSTRIPS** Independent uitgeverij NBM komt deze winter op de markt met *Hardy Boys*, een stripversie van de gelijknamige jeugdboeken van Franklin W. Dixon. Begin 2005 is het de beurt aan een stripversie van *Nancy Drew*. Beide titels vallen onder NBMs nieuwe divisie Papercutz, onder leiding van Marvelveteraan Jim Salicrup.

Gemma Bovery *de eerste vertaalde stripproman van* POSY SIMMONDS

Uitgeverij De Harmonie brengt dit najaar de stripproman *Gemma Bovery* van Posy Simmonds uit. Deze Britse tekenares debuteerde in Nederland eerder met prentenboeken. Een portret van een fijnzinnig maakster van satiren.

BOVEN - Studie voor *Gemma Bovery*. Gemma neemt niet alleen een minnaar in Normandië, ze meet zich ook een nieuw uiterlijk aan.

RECHTS - Een literaire cartoon uit *The Guardian*, zoals Peter van Straaten en Stefan Verwey ze ook maken, maar dan anders.

GEHEEL RECHTS - Gemma en haar Franse minnaar. Veel draait in het leven om timing, wat Hervé zeker merkt als op het *moment suprême* zijn moeder het nodig vindt om hem op te bellen.

Franse grap in de omgeving van Calais, waar de *Chunnel*, de kanaaltunnel, ons Europese vasteland bereikt: eerst is het wit en rijdt het met een slakkengangetje over de linkerrijstrook, drie weken later is het roodverbrand en scheurt het terug: een Britse toerist. Britten in Noord-Frankrijk zijn de hoofdpersonen in de stripproman *Gemma Bovery* (1999) van de Engelse tekenares Posy Simmonds (1945). Als de titel u bekend voorkomt, dan bent u niet van de straat: die verwijst namelijk naar de beroemde roman *Madame Bovary* (1857) van de Fransman Gustave Flaubert. Als de naam van de tekenares u bekend voorkomt, hebt u waarschijnlijk jonge kinderen die van prentenboeken houden (toch al een zegen voor striplezende ouders), of u komt wel eens in Engeland, waar Simmonds bij jong en oud bekend is en in de kwaliteitskrant de *The Guardian* cartoons tekent.

Oude boekenkast

Rosemary (Posy) Elizabeth Simmonds wordt geboren op 9 augustus 1945 in een boerendorpje in Berkshire. Haar ouders hebben een boerenbedrijf, maar vader is ook

Niet de geringste klassieker als ijkpunt, maar Simmonds zag gelijk kansen om de hoofdpersoon uit wat bekend staat als 's werelds eerste psychologische roman, in onze tijd te laten rondstappen.

geïnteresseerd in antiek en overal liggen boeken. Zij vertelt dat ze als kleuter al gek was van een oude boekenkast op zolder. Daar stonden oude, negentiende-eeuwse boeken met staalgravures. Die zwart/witte, door de techniek van het staalgraveren felbelijnde prenten over dramatische ongelukken en ander leed spraken haar enorm aan. Ze noemt het zelf haar vroegste herinnering aan het begin van haar stripcarrière.

Het is in dit verband interessant dat ook in Nederland een stripmaker dezelfde bron van inspiratie opgeeft. Rudy Kousbroek, bekend essayist en schrijver van de beroemde *Anathema's*, publiceert in 1981 het in stripland onbekende *Vincent en het geheim van zijn vaders lichaam*. En ook deze tekststrip verschijnt eerst in afleveringen in een kwaliteitskrant, *NRC Handelsblad*. In dit curieuze verhaal probeert Kousbroek een paar honderd willekeurige staalgravures, afkomstig uit negentiende-eeuwse tijdschriften en door zijn dochtertje op volgorde gelegd, in een logisch verhaal op te nemen. Een monnikenklus, die veel fantasievolle verhaalwendingen oplevert!

Tijdens de bladersessies op zolder zal ze ongetwijfeld spotprenten van William Hogarth en Thomas Rowlandson bekeken hebben, bij voorbeeld in oude jaargangen van het satirische tijdschrift *Punch*. Deze achttiende eeuwse Engelse cartoonisten avant-la-lettre noemt ze later haar peetvaders. Vooral Rowlandson maakt diepe indruk. Net als Simmonds giet hij zijn satire niet alleen in traditionele, losse prenten, maar creëert hij een voor zijn tijd sensationele stripvorm, compleet met tekstballoons, kaders en gedachtenwolkjes.

...Oud gedaan

Terug naar Simmonds: vlakbij haar woonplaats is een Amerikaanse legerbasis, waar ook gezinnen wonen. Amerikaanse kinderen nemen strips mee naar school, waarvan *Blondie* favoriet is bij Simmonds. De half-karikaturale, open tekenwijze van Chic Young zien we later in haar eigen werk terug, net als de satire, trouwens. Als ze tien jaar oud is, tekent ze haar eerste stripjes met titels als *How to make love and be loved in four easy lessons*. En dan is er al aandacht voor de zomermode van dat jaar. Pa geeft haar een stapel mooi tekenpapier cadeau, al lang blij dat dochterlief rustig zit te tekenen. Als echte Engelse gaat ze naar kostschool, toen een voor de hand liggende stap in de opvoeding. In tegenstelling tot wat wij in Nederland denken, gingen ook veel gewone, niet rijke kinderen naar kostschool (de voedingsbodem van *Harry Potter*). Daar maakt ze, eigenlijk te jong vindt ze, kennis met Flaubert. Haar studiekeuze voor de grafische technieken stond al vast sinds ze de boekenkast op zolder ontdekte: ze studeert af aan de Central School of Art in Londen, na

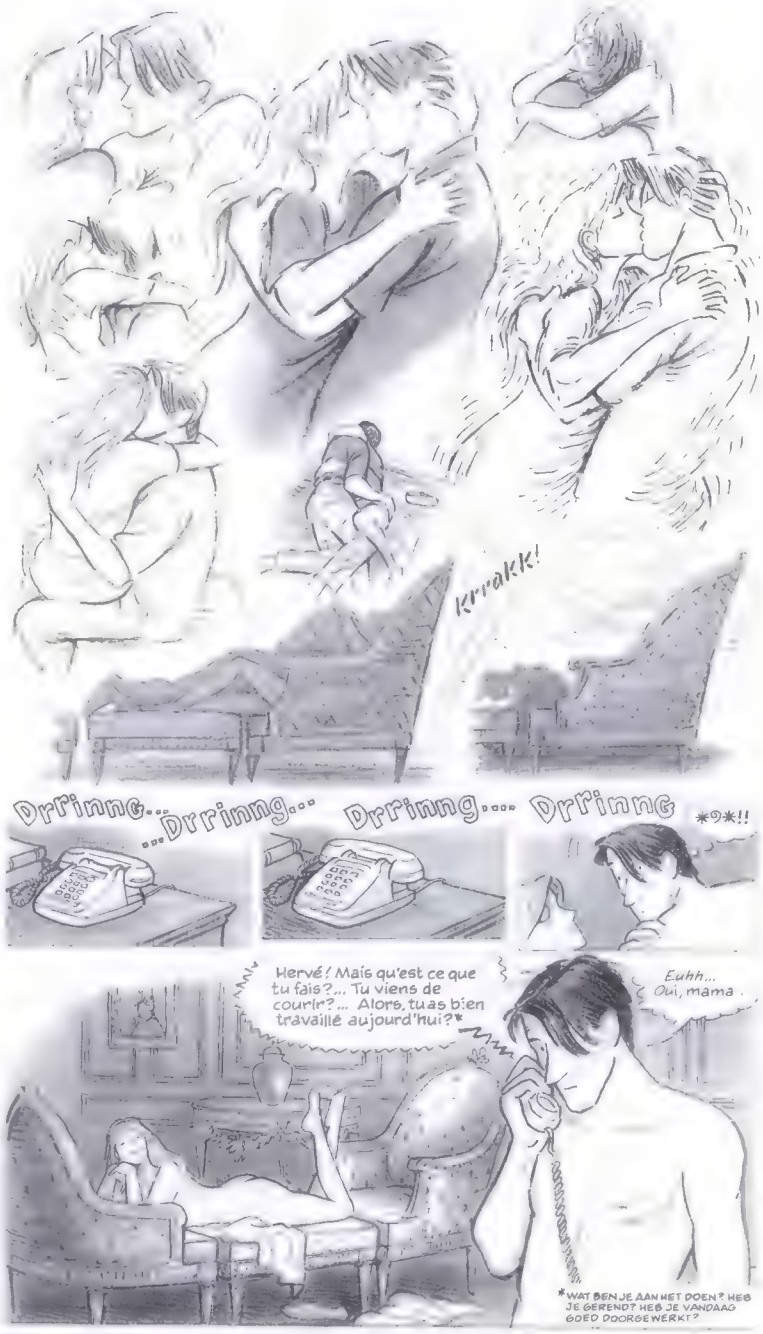
Krraakk!
Drrinng...
...Drrinng...
Drrinng...
Drrinng
9!!
Hervé! Mais qu'est ce que tu fais?... Tu viens de courir?... Alors, tu as bien travaillé aujourd'hui?*
Euhh... Oui, mama.
*WAT BEN JE AAN HET DOEN? HEB JE GEREND? HEB JE VANDAAG GOED DOORGEWERKT?

(Uit Gemma's dagboek)

Kan nog steeds niet geloven dat het gebeurt is - had het niet op die manier gepland. Zo plotseling. Zo overhaast. Maar wel opwindend. Natuurlijk maak ik me nu zorgen over het meubilair. We plofte enthousiast op een stoel-met-voetenbankje-geval. Overal stof. Wist dat er iets kapot was. Naderhand gekeken. Onderkant vol wormgaten. Sommige recent. Zag geen beschadiging. 19de eeuw, denk ik. Tapijt 100% zeker Aubusson. Ook weer erg stoffig

ONDER EN MIDDEN – Simmonds' rockster Fred uit de gelijknamige kinderstrip, met breekbaar kinderleed.

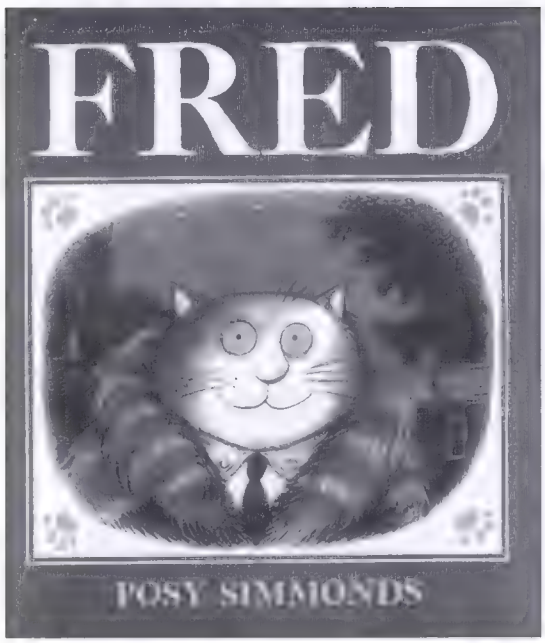

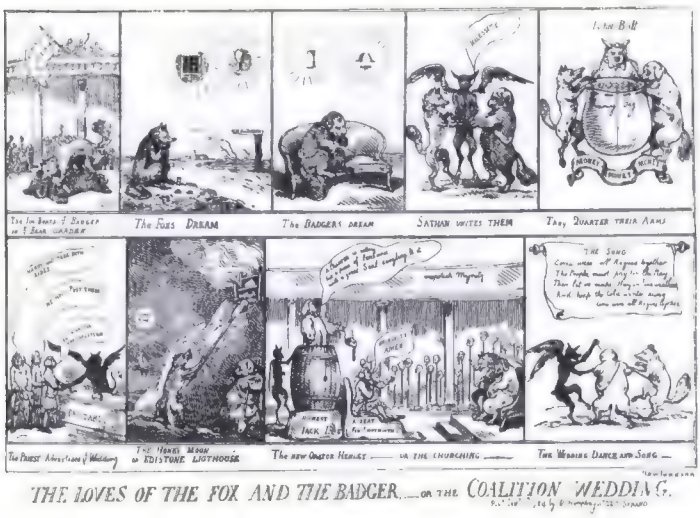

ook een jaar in Parijs te hebben geleerd. In 1969 krijgt ze een baan als cartoonist bij *The Sun*, en ze stapt in 1972 over naar *The Guardian*.

Van George en Wendy naar Rozemarijn

Al snel heeft ze, net als Rowlandson, genoeg van het keurslijf van de losse cartoon. En al in de jaren '70 mixt ze satire met een (jeugd-)klassieker: de in Engeland populaire meisjesstrip *The silent three* van Evelyn Flinders wordt in haar handen een licht-schrijnende reeks over de links-idealistische George en Wendy Weber. Al gauw promoveert de strip, de vrouwenpagina achterlatend om er niet meer terug te keren. Tien jaar lang is Simmonds voor veel Britten 's morgens geestelijk ontbijt met dwingende dilemma's als: kun je wel Chileense bonen eten tijdens het Pinochet-regime? Erkenning blijft niet uit: in 1980 en 1981 is ze *'Cartoonist of the Year'*.

In 1987 zoekt ze nog meer creatieve armslag: ze schrijft en tekent prentenboeken. De eerste heet *Fred* (ook in Nederlandse vertaling van Barbara van Kooten). Het verhaal, feitelijk een strip in prentenboekvorm, verhaalt van de geschiedenis van de dode huiskat Fred. De kinderen treuren over het heengaan van hun huisdier, hoewel de kat eigenlijk altijd lag te slapen. De nacht na de begrafenis horen ze gemiauw in de tuin. Naar buiten geslopen horen ze van een in begrafenisondernemerstenue gehulde kat het ware verhaal. 's Nachts was Fred zanger van de in kattenkringen legendarische rockband 'Fred en de melkmuilen'. Honderden fans komen nu hun *'Idol'* de laatste eer bewijzen. En ongemerkt doen de kinderen, en met hen de lezertjes, aan verantwoorde rouwverwerking.

Fred doet denken aan Judith Viorsts beroemde *En dat is heel wat voor een kat*. De strip is in Simmonds cartoonstijl getekend: half karikaturaal, aandacht voor het detail (de kinderkamer) en subtiele emoties (verdriet). *Fred* wordt een tekenfilm, die een Oscarnominatie in de wacht sleept. Een jaar later al verschijnt *Lulu and the flying babies*, in Nederland uitgebracht

BOVEN – Thomas Rowlandson uit 1784. De duivel verbindt de vos en de das in de echt. Die vos en das verwijzen naar twee politici, van wie de das in het derde plaatje droomt van zijn favoriete overredingsmiddel: de galg. Ook met tekstballoons.

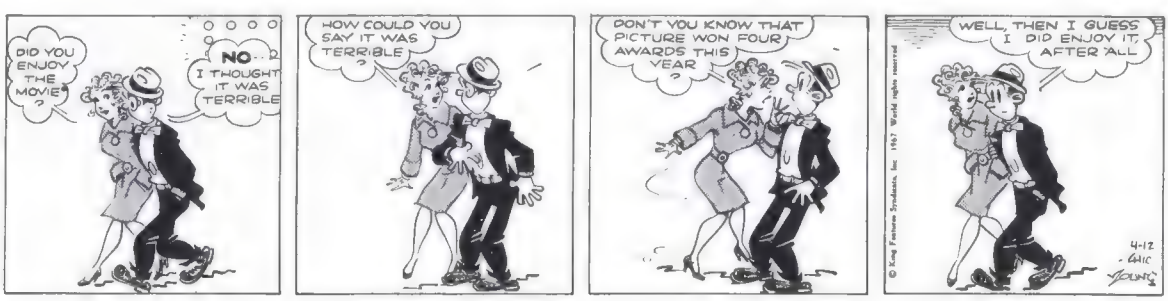
DID YOU ENJOY THE MOVIE?
NO.. I THOUGHT IT WAS TERRIBLE
HOW COULD YOU SAY IT WAS TERRIBLE?
DON'T YOU KNOW THAT PICTURE WON FOUR AWARDS THIS YEAR?
WELL, THEN I GUESS I DID ENJOY IT, AFTER ALL

LINKS - Stampvoetende Kiki trekt ieders aandacht in museum, uit *Kiki en de vliegende baby's*.

ONDER - Rozemarijn is haar bril kwijt.

als *Kiki en de vliegende baby's*, vertaling eveneens van Barbara van Kooten. Simmonds gebruikt weer klassiekers als referentiekader, ditmaal schilderijen. Kiki belandt met een paar tot leven gekomen engeltjes in de wereld van beroemde schilderijen, wanneer ze met haar vader verplicht naar het museum moet (heerlijk herkenbare scène voor mee- of voorlezende ouders: Kiki maakt stampei in de drukke hal).

In 2003 verschijnt *Lavender*, het prentenboek dat kortgeleden in het Nederlands is uitgekomen onder de titel *Rozemarijn* en is vertaald door Wiebe Buddingh', de *Harry Potter*-vertaler (en zoon van Cees Buddingh', van wie in 1983 de gebundelde krantenstrip *De meewarige kruipers* verschijnt, met tekeningen van Otto Dicke, maar dit terzijde). Rozemarijn is een wat bangelijk konijn dat kennis maakt met een groep compleet verstedelijkte vossen. Ook hier moet je glimlachen om de spot waar Simmonds in grossiert: zegt een vos in campingsmoking: 'Wij, konijnen eten? Getver! Wat een vreselijk idee... We eten pizza... ook een stuk?'. Uiteindelijk volgt de confrontatie met echte, aartsvijandelijke vossen, type Engelse jagers met Burberry-ruit. Rozemarijn – ik ben geen angsthaas! – brengt dapper redding. De lezer blijft grijnzend achter: Simmonds moet niets van jagers hebben, en die watjes van een stadsvossen, dat ben jij! Samenvattend zien we in haar prentenboeken spot, van die fijne Engelse humor, stripkenmerken en knipogen naar jong en oud. Dat vond ook Art Spiegelman, die werk van Simmonds opnam in zijn prestigieuze jongerenproject *Little lit 2 – Strange stories for strange kids* (2001).

Bourgeois-blues

Nu is dan eindelijk Nederland aan de beurt voor haar Britse topsatire in stripvorm. Uitgeverij De Harmonie brengt vier jaar na de Engelse editie *Gemma Bovery* uit. Simmonds kwam op het idee voor het boek toen ze in Italië een mooie, jonge maar verveelde vrouw zag lopen, gekleed in Armani en zichtbaar niet blij zeulend met dure merktasjes. *'Madame Bovary goes shopping'*, flitste het door haar heen. Niet de geringste klassieker als ijkpunt dit keer, maar Simmonds zag gelijk kansen om de hoofdpersoon uit wat bekend staat als 's werelds eerste psychologische roman, in onze tijd te laten rondstappen. Voor haar geen Matena-werkwijze. Met de subtiele naamsverandering verandert alles.

Vooropgesteld moet worden, dat *Gemma Bovery* zich uitstekend laat lezen, ook als je nog nooit van Flauberts *Madame Bovary* gehoord hebt. Raymond Joubert, bakker in het Normandische dorpje Bailleville, vertelt met terugwerkende kracht het verhaal van het Engelse echtpaar Charles en Gemma Bovery. In de eerste zin lezen we haast achteloos dat Gemma al drie weken onder de groene zoden ligt. Wat is daar aan vooraf gegaan? Charles is gescheiden van zijn vervelende vrouw, en kan de alimentatie maar net betalen van zijn inkomsten als meubelrestaurateur. Gemma is net van d'r vriend af, een foute culinair journalist. De omstandigheden

LINKSONDER - Een slechte film wordt beter als hij in de prijzen valt. *Blondie* spot met culturele correctheid.

RECHTSONDER - Simmonds tekende voor *The Guardian* een tijdlang *The silent three*, een strip over het linksidealistische duo George en Wendy Weber ('typisch Labour-oude stijl; geen Blair-Labour'). In deze aflevering over een hippie staan George (met bril en snor) en Wendy (zwarte jurk, met brit) op het tweede plaatje.

AN ACID EXPERIENCE
American ethno-botanist, Frisbee Summers, is staying with his old friends, George & Wendy Weber.....
Better to see ya, Windy
After supper, sultry Belinda Weber & her boyfriend excuse themselves:
I thought we agreed that you'd stay in tonight, Belinda.
I don't care.
Tsk! You'll never get to university this way... DISCOS every night
STUFF university! STUFF EVERYTHING!
Don't be so DUDE! You know you really must stay in...
I insist!
Hey, that's a really heavy trip to lay on them, Wendy. That's not cool.
They're KIDS.. Remember how it was for US? They're angry & horny, just like WE were!
I mean, they gotta fight the SYSTEM just like WE did, right?
And the SYSTEM still STINKS... still a HYPE...
like, nothin's changed EXCEPT, WE really understand YOUR scene, Linda. OUR parents were as HEN didn't understand OURS... but your generation's lucky– WE know where you're at
...because we've been through all those BAD TRIPS too, man
getting laid getting busted downers with the FUZZ
I mean we've all tried to FLY from upstairs windows! WE know those really GRIEFY scenes, man!
& like, we've head-loaded our kids with our good-Karma dreams! ... & you know what really turns me ON? You're all so BEAUTIFUL! ...it really blows my mind!
Like, there're no barricades between your generation & OURS.. we're all on the same MIND-TRIP! We're all dreaming of the BEAUTIFUL SOCIETY, right? REVOLUTIONARY TOGETHERNESS! LOVE! PEACE!
KILL!
Jeez man! I love you! I REALLY love... Wow! How 'bout that, hey!
KILL!

LINKSBOVEN, MET DE KLOK MEE

• Een uitnodiging van Art Spiegelman en (eega) Françoise Mouly om te tekenen voor hun vorstelijke junioralbum *Little lit - Strange stories for strange kids* betekent Amerikaanse erkenning voor Posy Simmonds. Hierin zorgt een ijzige Mr. Frost door het uiterst hevig te laten sneeuwen voor extra vrije schooldagen. Hij blijkt alleen met een haarföhn bestreden te kunnen worden.

• Schets van Joubert, de voyeuristische bakker uit *Gemma Bovery*.

• Balloonhumor als in Lambieks beste dagen. Hervé denkt aan Gemma en Gemma denkt aan Hervé die aan Gemma denkt!

•Verleidelijk ondergoed als betekenisvol detail.

• Verteller Joubert voert de spanning op. Zal de vloek van Madame Bovary uitkomen?

• *De kat van de bakker*, Simmonds' nieuwste kinderstrip over een nieuwe kattenheld die overwerkt raakt bij een bakker verscheen onlangs bij De Harmonie.

• Spot met het terug-naar-de-natuur-idee: gemene jagersvossen versus de wat domme, maar vriendelijke stadsvossen. Heldin Rozemarijn zoekt haar bril.

•Weer zo'n handig, schematisch lijstje-in-stripvorm: Gemma's dagdromen, met op A. haar decoratiebedrijf, op B. echtgenoot Charlie op de achtergrond, op C. minnaar Hervé en op F. de gewenste liefdesbaby.

P-please! It's important! C-can you stop snowing on B-Bellingham?
You're asking ME to STOP snowing?
Why, you're asking for a big FROSTBITE!
BRRR!
ACHEW

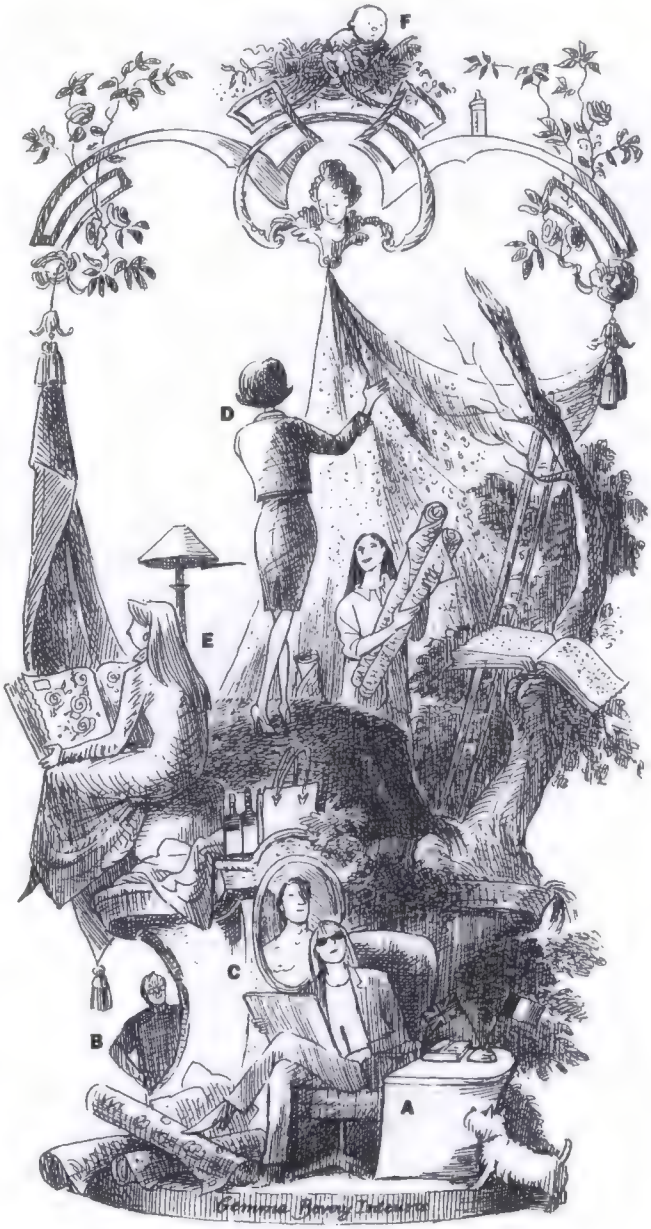

zijn niet bepaald romantisch, maar Gemma is goed in fantaseren: als ze maar eerst weg zijn uit die morsige Londense buurt, met die lastige ex-en en die verwende kinderen. We zien de countrytijdschriften al slingeren, en de zon aan de andere kant van de kanaaltunnel: het wordt Normandië!

Prachtingreep van Simmonds is, dat de verteller Joubert niet belangeloos is: hij voelt zich schuldig, ook al omdat hij ons de voorgeschiedenis van het tragische stel vertelt aan de hand van haar dagboek, dat hij heeft gestolen. En hij bespiedt en begeert stiekem de mooie doch fatale Gemma, net als wij! De lezer wordt eveneens voyeur en voelt steeds duidelijker het dreigende einde naderen. Natuurlijk kan Charles Gemma niet bevredigen – wie wel? Er komt een Franse minnaar, een rijkeluisjongen met een vriendin van stand (en waarmee je dus geen donder kunt beginnen, Boudewijn de Groot zong het al). Het mag niet baten.

Romannetjes

Maar net zoals de strip *The silent three* leuker wordt als je het origineel kent, en net zoals je meer van Kiki houdt als je de schilderijen herkent, wordt *Gemma Bovery* nog pittiger als je iets van *Madame Bovary* van Gustave Flaubert weet. Want dat weet Joubert, onze Franse belezen bakker, ook!: 'die Madame Bovary las te veel romannetjes. En daarom dacht ze dat haar jongevrouwenleventje net zo opwindend moest zijn als dat van haar fictieve helden. En dat prinsen op het witte paard bestaan. Geen wonder, dat ze van een kouwe kermis thuis kwam.'

Flauberts boek werd zelfs korte tijd verboden, omdat het zou aanzetten tot dit soort ongeluk. Het woord *bovarysme* werd gemunt, in de betekenis van leven in illusies (kijk maar in het woordenboek!). En in Simmonds bewerking – beter gezegd adaptatie – is niet alleen Gemma lijder, maar vooral Joubert, de verteller. Op de slotpagina's heeft Simmonds Joubert, en dus ons lezers, prachtig bij de neus. Hoe, dat blijft hier onverklapt. Waar Flauberts ballon klapt, loopt die van Simmonds leeg en vliegt en spettert door de

23 december (Hervé:) *Madame de Bressigny's goûter de famille rue Maurice-Lenoir, Paris XVII*

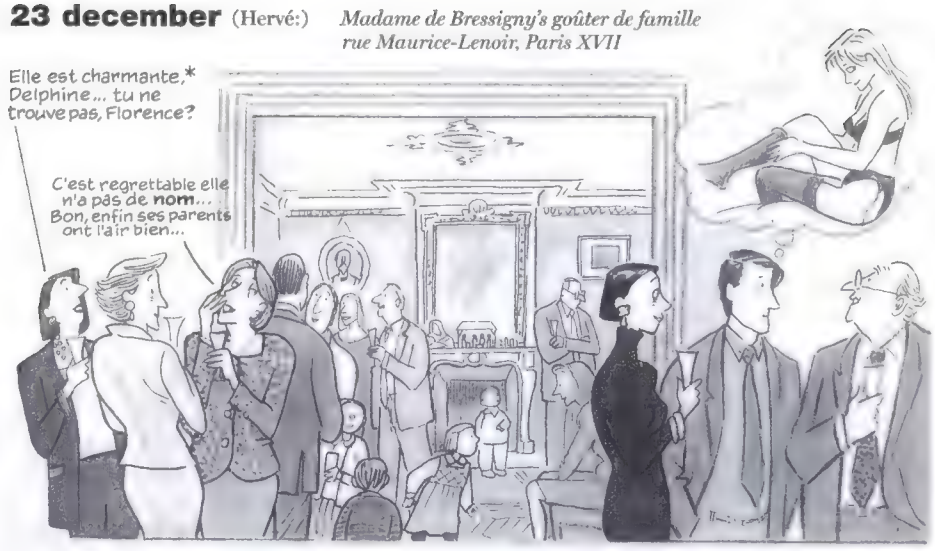
Elle est charmante,* Delphine... tu ne trouves pas, Florence?
C'est regrettable elle n'a pas de nom... Bon, enfin ses parents ont l'air bien...

24 december
(Gemma:)

24 dec. De hele ochtend bij de Rankins bezig geweest hun versieringen af te maken - slingers, vergulde artisjokken enz. - beetje zonde want ze gaan de 27ste terug naar Engeland. Wizzy betaalde me £100 contant - erg welkom. Ze behandelt me nu als personeel en was hevig gepikeerd toen Mark Charlie & mij uitnodigde voor het feest van vanavond. We kregen kaviaar, blini's, worst & puree - en héle dure wijn. Naar het schijnt bedraagt Marks bonus dit jaar twee miljoen. Hij blijft voetjevrijen met me. Sluit mijn ogen & denk aan Hervé.

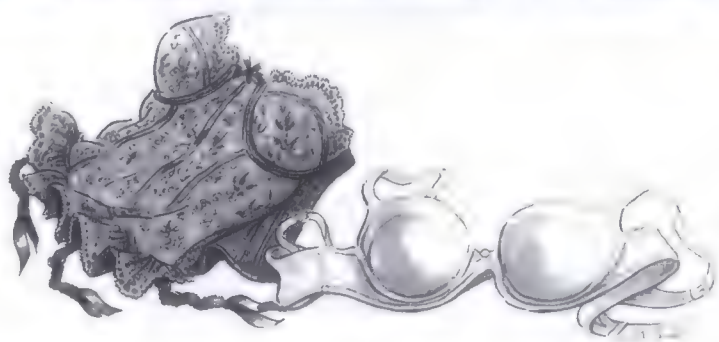

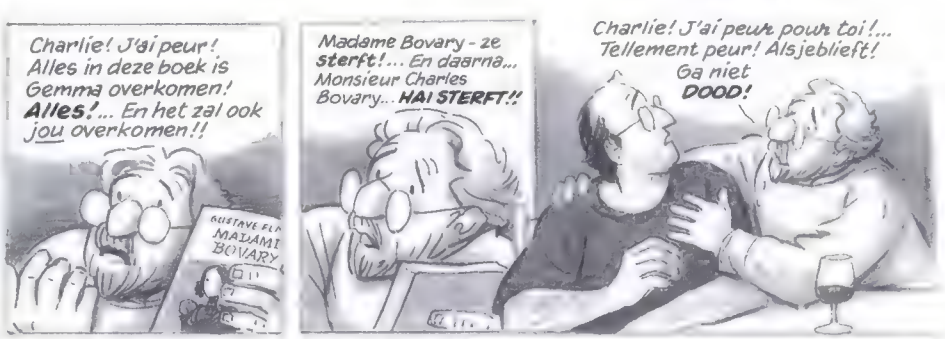
Charlie! J'ai peur! Alles in deze boek is Gemma overkomen! Alles!... En het zal ook jou overkomen!!
GUSTAVE FLA MADAME BOVARY
Madame Bovary - ze sterft!... En daarna... Monsieur Charles Bovary... HAI STERFT!!
Charlie! J'ai peur pour toi!... Tellement peur! Alsjeblieft! Ga niet DOOD!

hele kamer! Overigens heet een van Madame's *amants* Boulanger, Frans voor bakker! Ook de apotheek en de schulden van Madame krijgen hun plekje op het toneel.

In het boek valt veel te kijken. Soms tekent Simmonds stripkaders, dan weer losse schetsen. En overal staan die betekenisvolle details: een stapeltje *Punch*-bladen, nog bekend uit de kast op zolder, verleidelijk ondergoed en Frans brood (waarvoor ze het *Livre du pain* bestudeerde). Er is op de ruim honderd in stemmige grijzen bedrukte bladzijden ook veel te lezen: dialogen, commentaar van Joubert, lijstjes, opsommingen van bij voorbeeld Charlie's paniekreacties na de aankoop van de Franse droombouwval. En dan het Engels van de Fransen, en het Frans van de Britten: *'eezaire somesing... you weesh to tell me?'*, *'the Queen mothaire...'* of *'trwah tartes and weet baguettes'*; loepzuivere observaties van botte Britten en chauvinistische Fransen. Dat wordt nog een hele kluif voor de vertaler.

Alleen de typische Britse humor kan de zegetocht van Simmonds misschien in de weg staan. Maar sinds het succes van de evenzo typisch-Britse Harry Potter is dat nauwelijks voor te stellen.

willard.mans@stripschrift.nl

HALLO, APELDOORN HIER...

In deze artikelenreeks laat Ger Apeldoorn zijn licht schijnen over dikke standaardwerken, obscure studies en andere interessante stripuitgaven die in het buitenland verschijnen.

Op de bank bij een psychiater ligt een man, die denkt dat hij God is. De psychiater vraagt hem hoe hij aan dat waanidee is gekomen en vooral bij het begin te beginnen. 'Oké,' zegt de man. 'In den beginne schiep ik hemel en aarde...'

Als hitsige puber van 16 had ik een probleem. Ik was dol op cartoons. En niet zomaar cartoons, mijn voorkeur ging uit naar de allerbeste... de cartoons in *Playboy*. Maar laten we eerlijk zijn, 'Ik lees *Playboy* alleen voor de artikelen' was al drie jaar na het eerste verschijnen van dat naaktblad een belachelijke smoes. En 'Ik lees *Playboy* alleen voor de cartoons' kan natuurlijk helemaal niet.

Simply... the best

DOOR GER APELDOORN

En toch was het zo. Vanaf het eerste begin, in 1954, waren de cartoons van *Playboy* van hoog niveau en dat is eigenlijk altijd zo gebleven. Oprichter Hugh Hefner was zelf een mislukte cartoonist, die zich in de eerste twintig jaar van het blad met geen enkel ander onderdeel zo intensief bezig hield als met de getekende grappen. Tekenaars moesten volledig uitgewerkte suggesties indienen, die hij terugstuurde met een vel doorzichtig papier er overheen, waar hij z'n aanpassingen op had gekrabbeld. Misschien deed hij dat met de foto's ook, maar alle betrokken cartoonisten waren het er over eens dat hij van tekenen verstand had en een goeie smaak bovendien. In het voorwoord van het boek *Playboy 50 Years – The Cartoons*, stelt Hefner dat de getekende grappen in zijn blad zo succesvol waren omdat ze zich net als de naaktfoto's afzetten tegen de onderdrukkende mentaliteit van de jaren vijftig. Hij citeert daarbij Jules Feiffer, één van z'n beroemdste medewerkers die in de jaren zestig uitgroeide tot Amerika's belangrijkste satirische 'commentator'. Hij zegt dat het in die tijd in feite erg makkelijk was om humor te bedrijven. Alles en iedereen was onderdeel van het *establishment* en het was dus erg makkelijk om ergens tegenaan te schoppen. 'Waar je je ook tegen afzette,' aldus Feiffer, 'het was altijd gerechtvaardigd, want iedereen loog tegen ons. Of het nu je ouders waren, of je leraren of de politie of de president, ze waren allemaal de vijand... de regels van het dagelijks leven waren zo cynisch geworden dat je een cynicus genoemd werd als je daar op wees.' De grappen in *Playboy* werden blijkbaar zo bedreigend ervaren, dat het hoofd van de FBI, Edgar J. Hoover, een agent aanwees die iedere maand het hele nummer moest doorspitten op zoek naar mogelijke antimaatschappelijke uitingen. Zelf had hij daar waarschijnlijk geen zin in.

Borstloos quotum

Het hielp natuurlijk ook dat Hefner geld uittrok om de beste tekenaars uit te nodigen. Sommigen daarvan waren van de oude garde, zoals E. Simms Campbell, die in de jaren veertig al grappen tekende over een dikke oude kalief en zijn harem met voluptueuze dames voor het preutsere *Esquire* en dat nu, maar dan met tepels, voor *Playboy* deed.

Veel belangrijker was de nieuwe lichting, de cartoonisten die gelijk met het blad groot werden. Jack Cole, Jack Davis, Eldon Dedini, Phil Interlandi, John Dempsey, Arnold Roth, Shel Silverstein, Gaham Wilson en de Fransman Sokol. Ze zijn allemaal goed vertegenwoordigd in dit boek, behalve – om de een of andere reden – Arnold Roth. Misschien omdat hij weinig naakte vrouwen tekende en de samenstellers vonden dat ze met de aanwezigheid van Gaham Wilson en Shel Silverstein het borstloze quotum wel hadden bereikt. Waar ze gelukkig geen politiek correcte zeef overheen gehaald hebben, zijn de pertinent foute grappen. Met het verstrijken der jaren verandert ook de moraal. Grappen over secretaresses die hun baas verleiden tijdens een sollicitatiegesprek of over een meisje dat na een inbraak gelukzalig op de bank ligt omdat ze ook nog even door de inbrekers gepakt is, kunnen nu natuurlijk helemaal niet meer. Maar je moet ze in hun tijd zien, een tijd waarin het gewaagd was om te laten zien dat vrouwen misschien net zoveel van seks houden als mannen. Om dit goed te kunnen plaatsen was het alleen fijn geweest als ze ergens in het boek het oorspronkelijke publicatiejaar van iedere grap hadden vermeld.

Females by Cole

Playboy 50 Years – The Cartoons is mede daardoor helaas niet het boek geworden dat het had kunnen zijn. De nadruk

RECHTS - **Jack Cole was *Playboys* belangrijkste cartoonist in de vroege jaren.**

GEHEEL RECHTS - **In het geheel aan Cole gewijde redactioneel na zijn onverwachte dood noemde Hugh Hefner dit de cartoon die de meeste post en verzoeken om herdrukken kreeg. Vreemd genoeg staat hij niet in het boek.**

RECHTSONDER - **Jack Davis was een van de cartoonisten die gelijk met het blad groot werden.**

ERNAAST - **De in 2003 overleden Fransman Sokol bleef al die jaren gewoon in z'n geboorteland Oostenrijk wonen, waar hij een goeie tweede carrière als karikaturist opbouwde. Nog tot 5 december 2004 is er een tentoonstelling van zijn werk in het Wilhelm-Busch-Museum in Hannover te bewonderen.**

Now for the middle of the magazine, I'd like to have a special fold-out feature ... a full-color photograph of ... of ... a car! No, that's no good. Maybe ... maybe a sports event! No ... maybe a gun ... no ...

LINKS - **Shel Silverstein was cartoonist, humorist en schreef talloze liedjes. Voor *Playboy* maakte hij onder andere een aantal indrukwekkende getekende reportages en een getekende geschiedenis van *Playboy*.**

PLAYBOY
50 YEARS
THE CARTOONS

Ja?

Alles uit?

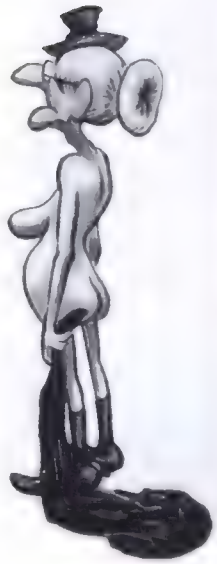

VAN LINKS NAAR RECHTS -
• De naakte oma van Buck Brown. In één cartoon wordt gesuggereerd dat het de oma van Hefner is. Z'n vrouw is het in ieder geval niet.
• Twee maanden voor z'n dood maakte Cole nog een groot artikel over de mogelijkheden van gesublimeerde reclame in films.
• De beroemde cartoon van Cole uit de late jaren vijftig, waarin een Marilyn Monroe-achtige blondine met onschuldige ogen recht in de camera zingt: 'I ain't got no bod-eee...'
• De laatste tekening die Cole voor *Playboy* maakte.
RECHTSONDER - Het grafisch uitgebalanceerde werk van Rowland Wilson stond vooral in de jaren '60 en '70 in *Playboy*. Later werd hij in Amerika bekend als de ontwerper van de educatieve tekenfilmserie *School House Rock* en hielp hij ook mee de tekenfilms van Don Bluth en Disney te ontwerpen. Het meest expressief was hij in z'n cartoons.
ONDER - Gaham Wilson was de enige tekenaar die geen naakte vrouwen hoefde te tekenen om in *Playboy* te mogen staan.

Playboy 50 Years – The Cartoons

Hefner & Urry (redactie)

Chronicle 2004
ISBN 0-8118-3976-1
Prijs $50
368 pagina's
kleur (hk)

ligt op de plaatjes en niet op de grappen. Dat betekent ook dat er voornamelijk voor de allerbekendste prenten is gekozen. Wie de slappekaft-bundelingen van *Playboy*-cartoons uit de jaren zeventig in z'n kast heeft staan, zal zien dat er nu niet veel nieuws is te vinden. Wel zijn veel van de tekeningen opnieuw vanaf de originelen gescand. De prenten ogen dan ook fris en scherp en de techniek van de verschillende tekenaars is beter zichtbaar dan ooit. De *dry-brush*-techniek van Jack Cole bij voorbeeld. Door z'n verf niet al te nat te maken, krijgen zijn inktlijnen een schemerige, sensuele kwaliteit, die onder andere goed te zien is in de openingsplaat van het boek. De beroemde cartoon uit de late jaren vijftig, waarin een Marilyn Monroe-achtige blondine in een Jennifer-Lopezjurk met onschuldige ogen recht in de camera zingt: *'I ain't got no bod-eee...'* Twee jaar later zou Monroe de pose compleet nadoen toen ze voor president Kennedy een verjaardagsliedje in de microfoon hijgde.

Plastic Man

Jack Cole was één van de vroege sterren van *Playboy* die ruim is vertegenwoordigd in dit boek. In de jaren veertig had hij tijdelijk roem gemaakt in Amerika met z'n schepping van de komische superheld Plastic Man. In zestien pagina's lange verhalen vol manische energie liet hij de soepele misdaadbestrijder tien jaar lang met veel succes z'n sarcastische avonturen beleven, totdat hij er aan het eind van de jaren veertig genoeg van had en besloot om cartoonist te worden. Hij zou z'n leven lang veroordeeld zijn gebleven tot goedkope grappenblaadjes als Hefner hem niet bij z'n eerste bezoek aan de redactie z'n kantoor in had gesleurd en meteen aan het werk had gezet. Vanaf dat moment tekende Cole alleen nog maar voor *Playboy*. Z'n vrouwen zijn kinderlijk sensueel, z'n mannen komische stumpers. Wat het, zoals de meeste cartoons in dit boek, boven het niveau van *Rooie Oortjes* uittilt, is de superieure kwaliteit van de tekeningen. Cole was één van de eerste sterren van *Playboy*. Zijn snel getekende vrouwenportretten onder de naam *Females by Cole* waren zo populair dat ze al snel door de *merchandising* ontdekt werden. Ze verschenen in hun eigen boekje en op *cocktail napkins* (papieren onderzettertjes). Maar lang genieten van zijn succes deed hij niet. In 1958 pleegde Cole zelfmoord. Een half jaar daarvoor had hij z'n allergrootste jeugddroom verwezenlijkt. Hij mocht een eigen krantenstrip gaan maken, genaamd *Betty and Me* over een echtpaar dat een geniaal kind opvoedt. Cole had in *Plastic Man* met hoge regelmaat grappen gemaakt over mensen die zelfmoord plegen, maar de ware reden voor zijn eigen wanhoopsdaad heeft niemand ooit geweten. Hij liet twee afscheidsbrieven achter. Eentje voor zijn vrouw, die nooit openbaar is gemaakt. En eentje gericht aan Hugh Hefner, waarin hij hem op het hart drukte dat het niets met *Playboy* te maken had.

Wilson & Wilson

Iets minder in de war maar minstens net zo geniaal is Gaham Wilson, die ook flink aanwezig is in dit jubileumcartoonboek. Wilson is de Gary Larson van zijn generatie, wiens absurde grappen en ogenschijnlijk simpele tekenstijl tot op de dag van vandaag in *Playboy* staan. Zijn hang naar het macabere heeft hij naar eigen zeggen te danken aan de eerste uren van zijn leven. Hij kwam met een hartstilstand op de wereld en alleen omdat de aanwezige dokter hem een uur lang beurtelings in koud en warm water dompelde heeft hij het overleefd. Alles is bijzonder aan het werk van Wilson, de dunne lijntjes, de inkleuring en de grappen. Zoals die ene waarin twee *booking agents* naar een hoopje as kijken naast een koffer waarop geschreven staat: *Flamo the Fire Eater*. 'Zonde,' zegt één van hen met een meewarige blik. 'Die jongen had echt talent.'
Natuurlijk staan er niet alleen maar oude cartoons in dit boek. Ook alle belangrijke tekenaars uit de latere jaren zijn vertegenwoordigd, waaronder Rowland B. Wilson met zijn prachtig gestileerde prenten. Hij is als cartoonist nooit echt doorgebroken, maar heeft veel ontwerpen gemaakt voor

Internet

Naar www.amazon.com ga je voor het goedkoopste, slechts $14, en beste boek over Jack Cole. Meer over het boek zelf is op www.dccomics.com/features/plas te vinden. R.C. Harvey schreef over Sokol in *The Comics Journal*. Op zijn betaalsite www.rcharvey.com/archive.html is het voor abonnees na te lezen.
Buck Brown was een gekleurde medemens en wordt kort beschreven op de site www.ferris.edu/news/jimcrow/links/comics die gewijd is aan *'black images in the comics'*.
De site www.banned-width.com/shel.html gaat geheel over Shel Silverstein.

Waar nu heen?

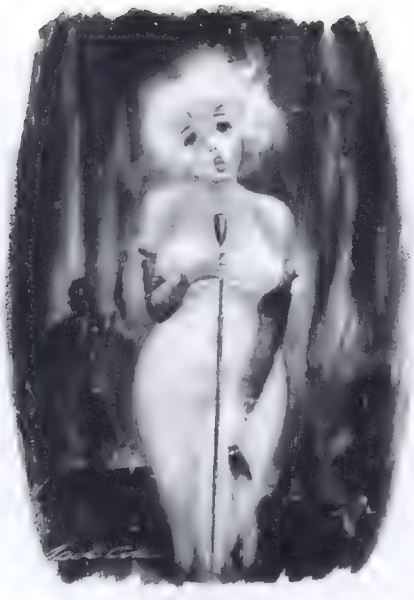

I ain't got no bad cee

Naive

Disney-tekenfilms, onder andere voor *The Little Mermaid* en *Tarzan*. Net als voor de meeste tekenaars in dit boek geldt, is ook zijn werk nooit verzameld uitgegeven en dat is zonde. Er staan maar zeven van zijn cartoons in dit *Playboy*-cartoonboek, allemaal even scherp en kleurig. Daar zou ik nou graag een boek vol van kopen!

En zo zal iedereen z'n eigen voorkeuren hebben. De een gaat voor de warme tinten van de onlangs overleden Sokol, de andere gniffelt om de plattere grollen van Buck Browns oversekste oma. *Playboy 50 Years – The Cartoons* is een tijdsdocument, dat laat zien hoe de sekscartoon in de loop der jaren z'n relevantie misschien verloren is, maar als excuus om paginagroot naakte vrouwen en stumperige mannen in grappige situaties te tekenen eigenlijk nog steeds recht overeind is gebleven. *Excusez le mot.*

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

"Ze kaiser's mistress is flat chested!"

[BITS & PIECES → BOS]

Telkens als ik de naam Bos zie staan, moet ik denken aan een klokkenluider. Die man van de bouwfraude-openbaring. Met een geheim kopietje heeft hij de hele bouwwereld aan de schandpaal genageld. Een snelle actie was allesbeslissend.

Hetzelfde beeld krijg ik bij Dick Bos. Ver voor mijn tijd schijnt de man populair te zijn geweest. Met een snelle actie vloerde hij alles en iedereen. Ju Jitsu. Zo lang geleden is het dat we zelfs dit woord niet meer kennen. Judo zouden we nu zeggen. Zijn klokgelui maakte de sport razendpopulair in dit land.

Dick was een stripheld. Rond 1950 maakte hij het helemaal in kleine zakboekjes. Elke week weer een avontuur. En omdat de boekjes volgens sommigen niet opvoedkundig waren, moest je er nog zuinig op zijn ook. Anders jatte de schoolmeester ze van je af om ze thuis onder de deken zelf te lezen.

Je zou zeggen: een product dat het in zich heeft om later in de tijd nog eens geweldig te 'reviven'. Duister, populair, klein formaat, geheimzinnig. En een toversport waarmee het kleinste mannetje de grootste lummel kon platleggen.

Het is er nooit van gekomen, die revival.

Zo nu en dan zag je ergens iemand met een stapeltje oude Bos-boekjes scharrelen. Las je ook regelmatig in alle media het afgezaagde verhaal van het overheidsverbod op beeldromans. Was er ook wel ergens een filmpje of docu-soap. Maar nooit is Dick Bos met een geweldige knal teruggekeerd.

Al die jaren heb ik me afgevraagd hoe dat nu zo gekomen is. Wilde iemand die boekjes nooit meer zien? Was de erfgenaam in het geheim door de overheid afgekocht met het verzoek ze nooit meer te publiceren? Was er aan roofdrukken meer te verdienen? Wie zal het zeggen. Inmiddels zijn evenwel alle Bos-fans dood of hoogbejaard. Die zitten achter hun bejaarden-biljart niet te wachten op kleine boekjes met van die verdomd kleine lettertjes. Ondanks de leesbril zijn hun armen daar veel te kort voor. Dus gaat juist nu uitgeverij De Vrijheid de volledige werken van stripheld Dick Bos heruitgeven. Rara.

Na negentien jaar onderhandelen met de erven mag het nu' meldt mijn krant. Dat is toch niet te geloven. Hier ontbreekt toch elk marktgevoel bij alle partijen. Hoe kun je nu negentien jaar doorkletsen en maar hopen dat de klandizie braaf zit te wachten. Bovendien worden ze nog eens uitgebracht in negentien luxe prachtbanden. Voor elk jaar vertraging een deel, denk ik. Niks nostalgische boekjes meer. Gewoon in A4-formaat een paar boekenkastvullers. Waarop je moet intekenen voor de hele serie. Alleen weggelegd voor een stel steenrijke 65-plussers. Die knappe onderhandelaars weten namelijk zeker dat ze die losse kleine boekjes nooit gesleten krijgen. Iemand koopt de eerste vijf deeltjes om daarna te ontdekken dat hij het helemaal niet van deze tijd meer vindt. Dan zit de uitgever met een hoop oud papier.

Na De Noorman, De Bommel, De Rob en De Poes is dit de zoveelste sentimentele terugreis naar de tijd van de paardentram. Leuk voor een aantal mesjogge liefhebbers die altijd in de achteruitkijkspiegel koekeloeren. Maar niets voor de met zijn tijd meegaande volwassene. Laat staan voor de huidige sms-generatie. Kan iemand het licht van de vorige eeuw eindelijk eens uitdoen?

ben.bits@stripschrift.nl

Nieuw: Jaargang 1955

Na het succes van de jaargangen 1952, 1953 en 1954 is nu ook 1955 in een mooie gebonden uitvoering verkrijgbaar!
BESTEL NU DEZE PRACHTIGE GEBONDEN BOEKEN.

Spaar de hele serie!

Surf naar www.media-shop.nl, kies Donald Duck en plaats je bestelling. Bestellen kan ook telefonisch
0900 - 366 25 33 (10 cpm)
(werkdagen van 9.00 tot 20.00 uur).
Houd rekeningnummer bij de hand.
Of stuur de onderstaande bon in.

De originele Donald Duck weekbladen opnieuw uitgebracht in schitterende boeken!

© Disney

B E S T E L B O N

JA, ik bestel graag de volgende Donald Duck jaargangen en krijg mijn bestelling vrijblijvend 10 dagen op zicht. Kruis hieronder je keuze aan en vul de bon volledig in.

	art.nr.	prijs	verzendkosten
☐ Jaargang 1952	177833-MP2701112	€ 14,95	€ 3,75
☐ Jaargang 1953 deel 1 en 2	120110-MP2701112	€ 59,90	€ 4,95
☐ Jaargang 1953 deel 1	120087-MP2701112	€ 29,95	€ 3,75
☐ Jaargang 1953 deel 2	120089-MP2701112	€ 29,95	€ 3,75
☐ Jaargang 1954 deel 1 en 2	177829-MP2701112	€ 59,90	€ 4,95
☐ Jaargang 1954 deel 1	177421-MP2701112	€ 29,95	€ 3,75
☐ Jaargang 1954 deel 2	177831-MP2701112	€ 29,95	€ 3,75
☐ Jaargang 1955 deel 1 en 2	183996-MP2701112	€ 59,90	€ 4,95
☐ Jaargang 1955 deel 1	183995-MP2701112	€ 29,95	€ 3,75
☐ Jaargang 1955 deel 2	184287-MP2701112	€ 29,95	€ 3,75

Stuur deze bon in een envelop zonder postzegel naar:
Donald Duck Jaargangen, Antwoordnummer 11426, 2400 VC Alphen a/d Rijn.

Je gegevens kunnen ook ter beschikking worden gesteld aan onze partners en speciaal geselecteerde bedrijven. Indien je daar bezwaar tegen hebt, kun je dat hieronder aangeven.
☐ Ik maak bezwaar tegen de verstrekking van mijn gegevens aan derden.

Naam: _____ m / v
voorletters tussenvoegsel achternaam
Adres: _____
straat huisnummer
Postcode: _____ Woonplaats: _____
Telefoonnr.: _____
Geboortedatum: _____
E-mailadres: _____

☐ Hierbij machtig ik Donald Duck/Sanoma Uitgevers bv om éénmalig het totale bedrag van mijn bestelling inclusief verzendkosten af te schrijven van mijn post/bankrekeningnummer:

☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Datum: _____

Handtekening: _____
Aanbieding is alleen geldig in Nederland.

DICK BOS

weer

lees alle 73 avonturen

Eindelijk verkrijgbaar Alle complete verhalen van Dick Bos!

19 kloeke delen Alleen verkrijgbaar bij Uitgeverij De Vrijheid!

Voor informatie en brochure Internet: www.uitgeverij-panda.nl

E-mail: devrijheid@xs4all.nl | Telefoon: 070 3615393 | Fax: 070 3060256

ComicHouse staat al 20 jaar als

NU: 19.84

In twintig jaar tijd groeide Comic House uit tot de belangrijkste bemiddelaar van tekenaars en animatoren in Nederland. Niet alleen in stripland is het agentschap al tijden een begrip, maar ook de reclame- en mediabranche weet het Oosterbeekse bedrijf te vinden.

FOTO COMIC HOUSE

RECHTS - De tentoonstelling *20 jaar Stripsuper* trok zeer veel belangstelling tijdens de stripdagen Haarlem.

GEHEEL RECHTS - Op het feest in Brinkman vermaakte een flink deel van de stripwereld zich uitermate, zoals hier onder meer de Lamelossers, en tot in de kleine uurtjes.
INZET - Moe en tevreden, Hans Buying en Miriam van Velthoven, de drijvende krachten achter Comic House.

ONDER - Henk Stolker ontwierp het logo van de tentoonstelling *20 jaar Stripsuper*, met duidelijke AH-trekjes.

Het meestbesproken feest van de Stripdagen Haarlem vond dit jaar eens niet plaats in het Patronaat, ondanks een vechtpartij aldaar. Nee, wie er echt bij wilde horen, moest op zaterdagavond 5 juni in de bovenzaal van Café Brinkmann zijn, de festivalkroeg aan de Grote Markt. Het jubileumfeest van stripagentschap Comic House was een reünie van jonge en oude stripmakers. Hans Buying en partner Miriam van Velthoven hadden uiteraard hun complete eigen stal tekenaars uitgenodigd, maar ook diverse anderen, zoals Gerrit de Jager, Jean-Marc van Tol, het complete stripjournaille en zelfs tv-provocateur Robbie Muntz. Een avond lang was dit feest het epicentrum van het stripfestival.

Twintig jaar Comic House – het heeft alle aandacht gehad die het verdiende. Behalve het feest was er in Haarlem ook een expositie rond het agentschap, te zien in sociëteit Zang & Vriendschap. En oprichter Hans Buying zou Hans Buying niet zijn als hij de publiciteit vooraf niet tot in de puntjes had geregeld. Zo kon het gebeuren dat Comic House mediabreed veel aandacht kreeg, met name in de landelijke dagbladen.

Vijftig toptekenaars

Vooruitlopend op de expositie bezochten wij Buying in het Huizense atelier De Rookerij, waar hij de laatste hand legde aan de tentoon te stellen panelen. Het is de werkplek van tekenaar Pieter Hogenbirk, een protégé van het eerste uur.

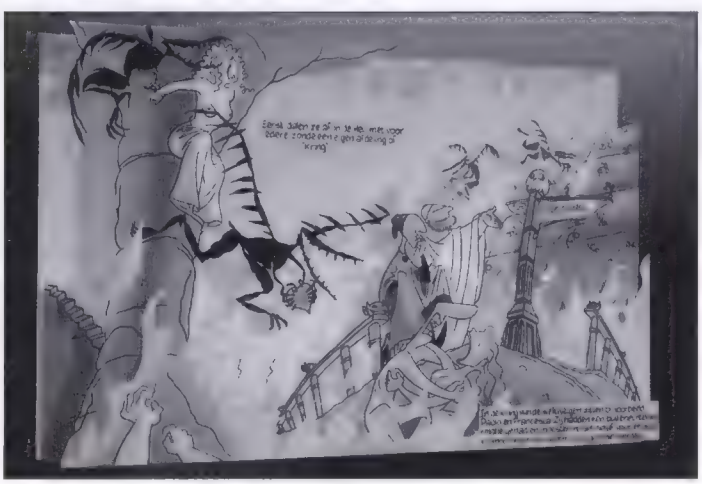

HANCO KOLK - DANTE-PANEEL VAN GOGH MUSEUM

Klussen bij Comic House

Een vijftigtal tekenaars heeft zich verbonden aan stripagent Comic House. De meest recente aanwinsten zijn Maaike Hartjes, Shamrock en het complete Lamelos-collectief. **Stripschrift** ***vroeg een aantal tekenaars uit de stal van Hans Buying en Miriam van Velthoven naar hun leukste klus.***

Wie van ***Hanco Kolk*** *een uitvoerig antwoord had verwacht op de vraag wat zijn favoriete klus is, komt bedrogen uit. 'Wat dacht je: het Van Gogh-project natuurlijk!' Speciaal voor de Rossetti-tentoonstelling in het Amsterdamse museum maakte Kolk twee imposante diorama's met tekeningen van de twee grootste inspiratiebronnen van deze Italiaanse mooischilder: Dante en de legende van koning Arthur. Eind december 2003 kreeg Kolk de opdracht via Comic House. Er restte hem weinig tijd, dus besteedde hij zijn kerstvakantie goeddeels aan inlezen en ontwerpschetsen. In samenwerking met collega-tekenaar Michiel de Jong, producer Miriam van Velt-*

een huis

NU: 20.04

Interview met oprichter *Hans Buying*, soms een klootzak tegen klanten, maar altijd een tekenaarsvriend.

DOOR JEROEN MIRCK

FOTO'S MARS GREMMEN

'Hans spreekt de taal van de tekenaars, opdrachtgevers doen dat vaak niet', zegt Hogenbirk. 'Een agent neemt het zakelijke overleg uit handen, zodat jij als tekenaar gewoon lekker aan de slag kunt.'
Buying bekent dat hij aanvankelijk geen omschrijving had voor hetgeen hij deed. 'Totdat klanten het een agentschap noemden. Wat ik wel wist was dat we indertijd de enige waren die zich puur richtten op strips en cartoons.' Inmiddels heeft Comic House een bestand met vijftig toptekenaars, waaronder grote namen als Peter de Wit, Dick Matena, Mark Retera, Hanco Kolk en Henk Kuijpers. Behalve striptekenaars heeft de agent ook scenaristen, conceptmakers, flashers, ontwerpers, 2D- en 3D-animators 'en een paar waarachtige computernerds' in het bestand. Animatie is tegenwoordig namelijk minstens zo belangrijk als illustratiewerk. Zo produceerde Comic House de 3D-karikaturen uit het Vara-programma *Café De Wereld*.

Klootzak

'Comic House is voor een deel ontstaan uit woede en frustratie over de slechte positie van tekenaars', zegt Buying. 'Wanneer je vroeger als tekenaar op bezoek ging bij een opdrachtgever, dan haalde men tijdens de bespreking het lunchtrommeltje tevoorschijn, zo belangrijk vond men jou.

hoven en coloriste Marloes Dekkers kwamen twee enorme vitrines tot stand met lengtes van vier en zes meter. De eerste vitrine is gewijd aan een op het tapijt van Bayeux geïnspireerde serie afbeeldingen uit de mythen van koning Arthur. De tweede bevat een diorama over Dante, geprint op vier achter elkaar geplaatste perspex coulissen, waardoor een ruimtelijk effect ontstaat. Kolk: 'Het is de mooiste opdracht van mijn leven tot nu toe.'

MARS GREMMEN-ONTWERPSCHETSEN

***Mars Gremmen**: 'De leukste klus voor Comic House zijn mijn ontwerpschetsen voor het Vara-programma* Café De Wereld. *Behalve dat het leuk betaalt, mensen het rete-interessant vinden als je voor de televisie werkt en ik regelmatig gezellig met Miriam en Hans aan de telefoon mag kletsen, krijg ik door mijn samenwerking met Mark Retera ook nog eens een gratis cursus karikatuurtekenen van de beste karikaturist van Nederland.'*

***Wilbert Plijnaar**: 'De meest interessante en daardoor ook leukste opdrachten die ik voor Comic House deed, vond ik als Hans weer eens iets probeerde te verkopen aan een klant die niet wist wat hij wilde hebben. Op zo'n moment werd Comic House een creatief laboratorium met Hans als creatief producer, waar dan bij voorbeeld in 24 uur een kant en klaar concept moest worden opgehoest om iemand te overtuigen. Na het zien van onze opzet besloot zo'n klant een dag later dat hij toch maar een totaal andere kant op wilde. Dus deden wij het opnieuw èn anders. Soms wel maandenlang, wat een goede oefening bleek voor het werk dat ik nu doe.*
Ik herinner me met plezier opnamesessies met miniatuurtreintjes die maar bleven omvallen en een mobile *die het woord 'pensioen' moest spellen maar nooit verder draaide dan 'penis'. Improvisatie was een noodzaak. Tijdens de opname van een reclamespotje bleek dat de benodigde* fish-eye lens *nog in Brussel verbleef en het 1500 piek zou kosten en te lang zou duren om hem per koerier te laten bezorgen. Toen hebben we een vissekom op de set gevuld met water, voor de lens geplakt en voilà! Hans en Miriam creëerden altijd een enthousiaste, creatieve en humorvolle atmosfeer in hun studio en trokken daardoor een groep gelijksoortige mensen aan. Als tekenaar zit je doorgaans alleen op je kamertje te creëren, dus vond ik juist de projecten in groepsverband het leukst.'*

***Gertjan Kleijne**: 'Ik krijg van Comic House altijd klussen als alle goeie tekenaars ziek of op vakantie zijn. Ik heb een tijdje een strip voor Dutchtone gemaakt, geschreven door Evert Geradts, die ik erg leuk vond om te doen. De grootste uitdaging zit 'm er meestal in dat Hans 's avonds belt met een klus die morgen af moet en die waarschijnlijk ook niet eens doorgaat, maar wel heel leuk is. Kiezen tussen hoofd en hart dus.'*

GERTJAN KLEIJNE-DUTCHTONESTRIP

WILBERT PLIJNAAR-PENSIOENSPOTJE

BOVEN - Stripboek voor 100 jaar GVB in Amsterdam door Eric Heuvel en Rein Post.

RECHTS - Staalkaart van characters ontwikkeld door een keur van tekenaars in opdracht van Comic House.

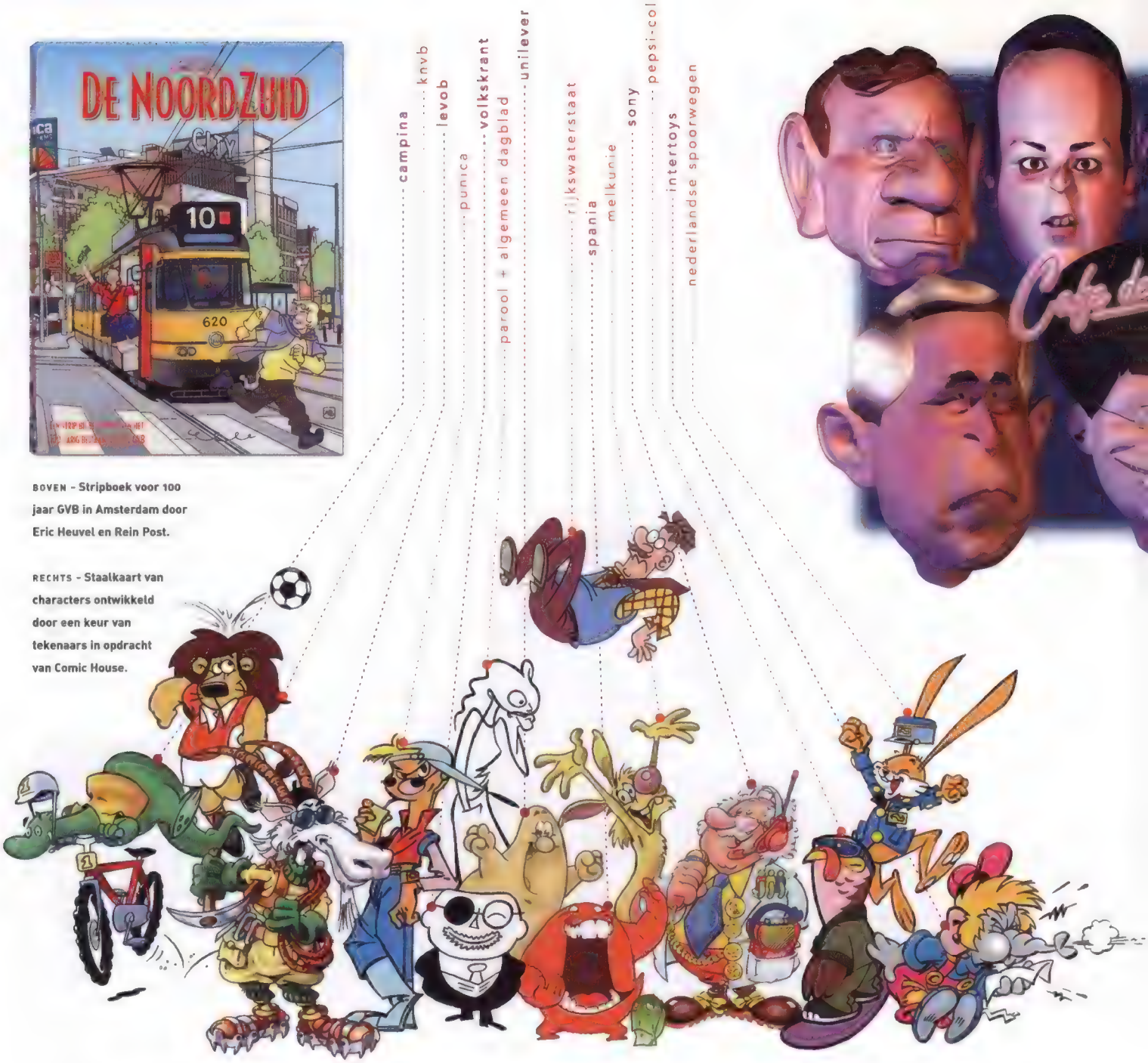

MIDDEN - Voor Vara's *Café De Wereld* werken Mark Retera en Mars Gremmen samen met de 3D-afdeling van Comic House.

GEHEEL RECHTS, VAN BOVEN NAAR BENEDEN -

- Characterontwikkeling voor de NS door Ron Verbrugge.
- Meeuw-character van 3D-modelmaker Bunk Timmer.
- Cover voor de Intertoys catalogus, een combinatie van foto en een 3D character.
- Stills uit één van beide films met Jan, Jans en de Kinderen.
- 3D-omslagen voor *Doorzon*-pockets door Bunk Timmer en Hans Buying.

RECHTS - Filmdecor voor Essilor door Hanco Kolk en Wilbert Plijnaar.

Er wordt nog steeds veel te lacherig gedaan over dit vak, terwijl over zoiets als cabaret inmiddels wèl heel serieus wordt gepraat! Dat heet dan kleinkunst. Geloof me: dan is Peter de Wit ook een kleinkunstenaar, die er ook nog eens goed bij kan tekenen.'

Toen Buying het bedrijfje stichtte samen met kompaan Marcel Bosma, waren zij beiden nog gewoon fulltime tekenaar. 'Marcel stapte er al snel uit omdat hij alleen tekenaar wilde zijn. Zelf ben ik halverwege 1994 goeddeels gestopt met tekenen.' In de expositie hangt nog wel Buyings laatste tekenopdracht uit 1999: de hand van een ober die een gevouwen *De Telegraaf* serveert. Comic House heeft zeventien jaar vanuit Amsterdam geopereerd, maar verhuisde drie jaar geleden naar het Gelderse Oosterbeek. 'We kregen te horen dat dat zakelijke zelfmoord was', blikt Buying terug. Maar het was een weldoordacht plan. Afgezien van een persoonlijk

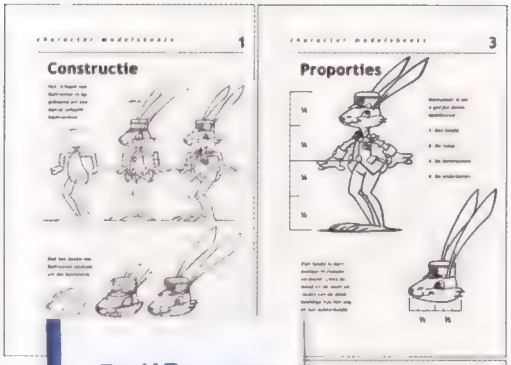

motief (jonge kinderen) was de bereikbaarheid in hartje Amsterdam een groot probleem. 'We zaten in de Koggestraat, vlakbij het Renaissance Hotel. Daar staat het altijd helemaal vast. Een ritje naar reclamebureau FHV in Amstelveen duurde van daar uit net zo lang als dat ik er nu over doe vanuit Oosterbeek. Bij onze laatste grote klus in Amsterdam hadden we Pepsi over de vloer – ze zaten vlakbij, maar deden er anderhalf uur over – en toen hebben we gezegd: dit doen we zo nooit meer.' Sinds de verhuizing uit de Randstad gaan de zaken beter dan ooit tevoren. 'Het afgelopen jaar was het beste jaar uit ons bestaan, met een omzetgroei van zestig procent boven gemiddeld, dus die recessie is geheel aan ons voorbij gegaan', pocht Buying. Maar aan verdere doorgroei moet hij geen moment denken. 'Ik run dit bedrijfje met mijn partner Miriam van Velthoven. We willen geen personeel en geen 'echte' bedrijfsstructuur.' Moet hij dan nooit een zakelijke klootzak zijn tegen zijn tekenaars? 'Niet tegen tekenaars. Dat zijn lieve mensen, die zich soms door een al te zakelijke opdrachtgever laten besodemieteren. Daarom zit ik er tussen. Tegen klanten kan ik wel een klootzak zijn als dat nodig is.' Voor zijn tekenaars is er slechts één regel: exclusiviteit. Wie dus een reclametekening wil van iemand als Hanco Kolk, kan alleen bij Comic House terecht.

AH-logo

Speciaal voor de Haarlemse overzichtsexpositie (die ook tijdens De Stripdagen in Archeon en daarna in het Nederlands Stripmuseum in Groningen te zien zal zijn)

RECHTS, VAN LINKS NAAR RECHTS
• Peter de Wit kan ook zonder Sigmund excelleren, zoals hier in een strip voor *Algemeen Dagblad*.
• In 2001 maakten ondermeer Ever Meulen, Robert van der Kroft, Kamagurka, Peter Pontiac, Marnix Rueb en Dick Bruna de omslagillustratie voor het maandelijkse programmaboekje van de Rotterdamse Schouwburg.

Ik heb HIV, Annelies.
Jee... Eh...
Weet je, ik heb liever dat mensen normaal met mij omgaan en niet meteen geforceerd beerijpend en sociaal gaan doen.
Goed van je.

S1NGLE
HANCO KOLK & PETER DE WIT
© ComicHouse Oosterbeek
Wilde ik met dat blad S1ngle gaan kopen, hebben ze hun naam veranderd!
Ach nee Loch! Hoe heten ze nou dan?
...met een nulletje in plaats van een o, zie je wel?
Leuke vondst!
Loser

RECHTS - S1ngle-grap over het gewonnen proces tegen het Single-magazine.

heeft Comic House haar logo zodanig aangepast dat het lijkt op de letters AH van Albert Heijn. 'Shit, we hebben geen proces aan onze broek gehad! Onze uitnodiging ligt ook op de reclameafdeling van Albert Heijn, dus ze zien er kennelijk de humor wel van in.' Buying laat een eerdere opzet van het logo zien, dat exact gelijk is aan het AH-logo, al is er een kleine hap genomen uit de a om er een c van te maken. 'Onze advocaat heeft ons aangeraden die versie toch maar niet te gebruiken.'

De tentoonstelling heet *Twintig jaar stripsuper* en is aangekleed als een supermarkt, inclusief kassa en (getekende) winkelwagentjes. Een agentschap dat zich presenteert als supermarkt, bevestigt dat niet het imago van dozenschuiver? 'Ik vind het leuk om onze rol te relativeren, maar ook weer niet te veel natuurlijk', lacht Buying. 'Het verschil met een supermarkt is dat wij alleen maar A-merken in de schappen hebben, en dat we niet met prijzen stunten. Er zijn tal van kleinere tekenstudio's, maar wij profileren ons als de toplaag.'

Rechtszaak S1ngle

Geen problemen dus met 'collega-super' Albert Heijn, maar afgelopen jaar belandde Buying wel in twee andere juridische steekspelletjes. De ene kwestie haalde zelfs de landelijke media: als agent van de strip *Single* (meestal geschreven als 'S1ngle') klaagde Buying het nieuwe tijdschrift *Single Magazine* - die ook het cijfer 1 in de naam voerde – aan vanwege merkdiefstal. Hoewel Buying overtuigd was dat hij het recht aan zijn kant had, sloeg toch even de twijfel bij hem toe op het moment dat de behandelend rechter 72 jaar oud bleek. Zeker toen de advocaat van de tegenpartij een 'lulverhaal' afstak over turbotaal. 'Gelukkig prikte die rechter daar doorheen. De schrijfwijze 'S1ngle' heeft niets te maken met sms-afkortingen als '4U' en dergelijke.' De zaak werd gewonnen, want het blad moest het eigen logo aanpassen op straffe van een fikse dwangsom.

Ondanks de juridische overwinning kijkt Buying niet enthousiast op de rechtszaak terug. 'Het geeft veel negatieve energie. Op zo'n moment kun je je vrouw gaan slaan, maar je kunt er ook juridisch werk van maken. We móesten wel iets doen, want dat blad was er nu eenmaal. We zaten *between a rock and a hard place*. Het voelt alsof je een zak cement de trap op hebt gesjouwd – dan ben je twee uur uitgeteld. Als een tekenaar zoiets zelf moet regelen, dan werkt dat heel slecht op zijn motivatie en inspiratie. Met mijn tekenaars heb

RECHTS - Modelling- en expressietests van Bunk Timmer voor de 3D-karikaturen in *Café De Wereld*.

***Bert van der Meij**: 'Het ontwerpen van een Crash Test Dummy met een tiental bijbehorende stripjes voor de Federation Internationale de l'Automobile (FIA). Niet de leukste klus, niet de beste, niet de uitdagendste. Wel de leerzaamste. Waarom het werken via een agent zo zijn nut heeft? Terwijl Miriam de ellenlange communicatie vereenvoudigde tot de vier regeltjes die ik onder ogen kreeg, zij (of Hans?) de rechten regelde voor het vaak wereldwijde gebruik van het materiaal, Hans mij door de diepste dalen sleepte ('Kop op Bert, het is misschien niet wat je voor ogen had, maar het is wel wat, denk ik, wat is het eigenlijk?'), kon ik me concentreren op wat ik het liefste doe: tekenen. Wat wil een tekenaar nog meer?'*

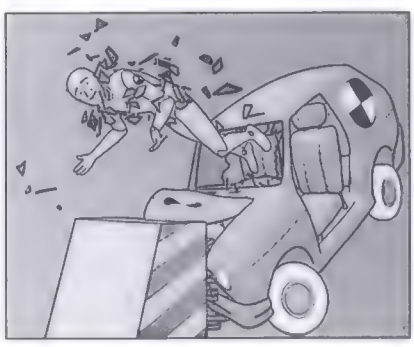

BERT VAN DER MEIJ-STRIP VOOR FIA

***Metin Seven**: 'Mijn leukste klus voor Comic House blijft toch de animatieserie van* Mannetje & Mannetje, *omdat het de eerste grote productie was die Hans aan me toevertrouwde. Dat was voor een groentje van amper negentien jaar oud een hele eer en een uitdagende verantwoordelijkheid. Nu had Hans nog wel de eindredactie in handen, maar vanaf een zeker moment verzorgde ik circa tachtig procent van de uitvoering van elke aflevering. In die tijd – rond 1990 – bestond de computerafdeling van Comic House nog uit een gammele houten tafel met een paar Amiga's erop, in de oude studio aan de Koggestraat in Amsterdam. Ik heb daar echt één van de leukste periodes uit mijn leven beleefd. Ik kwam net van de middelbare school af en bij Comic House begon het leven voor mij pas echt. De eer om tussen grote talenten te mogen werken was stimulerend voor mijn zelfvertrouwen en de sfeer tussen*

METIN SEVIN-ANIMATIE M&M

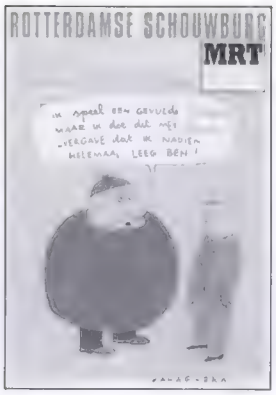

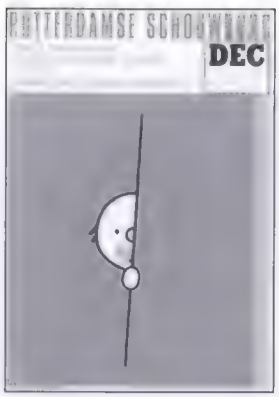

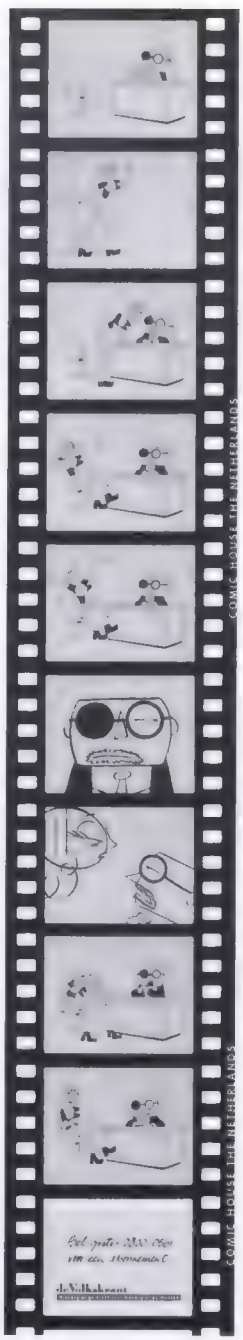

ik de afspraak dat ik ook dit soort zaken voor ze regel. Ik kom voor hen op, sta in hun kamp. Het gebeurt te vaak dat tekenaars worden afgescheept.'

Ruzie met Nova

Vlak na de energievretende *Single*-zaak deed zich een tweede kwestie voor. Actualiteitenprogramma *Nova* introduceerde ineens de bewegende cartoon van Joep Bertrams. Buying was woedend, want hij praatte al maanden met *Nova* over een animatieversie van krantenstrip *Sigmund* en had zelfs mondeling akkoord van hoofdredacteur Rik Rensen. Maar net rond die tijd brak de pleuris uit binnen *Nova* en vertrok Rensen. 'Wat Joep Bertrams doet is hartstikke leuk, maar het is niet het programma dat ik voor me zag. Het is goddomme mijn idee, maar dan op een koopje uitgevoerd! Ik heb er met de nieuwe hoofdredacteur Carel Kuyl over gepraat en die vond het ook vervelend.'

De woede van Buying is meer dan begrijpelijk, want het hele project loopt al sinds 1998. In dat jaar produceerde Comic House een commercial voor *De Volkskrant*, met daarin een animatieversie van huisstrip *Sigmund*. 'Dat was de eerste keer dat Sigmund bewoog! Toen Peter de Wit het zag, schoot hij helemaal vol. We hadden het juiste stijltje gevonden om het te animeren. Nadien hebben we het er met elkaar over gehad om er meer mee te gaan doen. De functie die *Sigmund* in de krant heeft, kun je namelijk één-op-één vertalen naar televisie. De waardering voor de strip onder *De Volkskrant*-lezers is enorm; waarom zou dat op tv niet gelden? De grappen moeten hooguit wat minder hard zijn.'

De eerste partij die toehapte, waren de drie AKN-omroepen die samen het actualiteitenprogramma *Netwerk* maken: Avro, Kro en Ncrv. 'Iedereen zei hetzelfde: we moeten het wel eerst zien! Toen hebben we afgesproken om drie filmpjes te maken, waarvoor wij zelf de helft van de financiering op ons namen en *Netwerk* de andere helft.' AKN hakte echter niet snel genoeg knopen door, dus liet Buying hen weten dat hij het plan ook bij andere partijen ging neerleggen. 'Ik beloofde dat ik hun deel van de investering – €15.000 groot – zou terugbetalen als ik er met een ander zou uitkomen.'

Dat leek dus *Nova* te worden, totdat de laaiend enthousiaste hoofdredacteur Rensen het veld moest ruimen bij de Nos. *Sigmund* op tv, het blijft nog even toekomstmuziek. Toch houdt Buying hoop: 'Inmiddels ben ik over de teleurstelling heen. Maar het idee om op tv iets met *Sigmund* te gaan doen, bestaat nog steeds!'

jeroen.mirck@stripschrift.nl

ONDERTUSSEN IN ZONNIG AMSTERDAM..
HOE KRIJGEN SOMMIGE MENSEN HET VOOR ELKAAR OM ZELFS MET DIT WEER NOG TE STRESSEN? ZEKER NOOIT GEHOORD VAN INDEX-BELEGGEN!
© COMIC HOUSE

RECHTS - Met enige regelmaat werkt ook Henk Kuijpers aan commerciële opdrachten via Comic House, zoals hier voor verzekeraar FairGo.

BOVEN - Stills uit de *Sigmund*-animatie voor *De Volkskrant*.

de mensen in de studio was ongeëvenaard. Het was de perfecte balans tussen dolle pret en lekker hard werken. Comic House heeft mij destijds overtuigd om het visuele vak te omarmen en levenslang te blijven uitoefenen.'

***Jan Dirk Barreveld**: 'Mijn geschiedenis met Comic House is nog niet zo heel lang, maar ik heb zeker wel wat leuke dingen voor ze gedaan. Een klus waaraan ik veel tekenplezier heb beleefd, is een paginastrip voor de personeelskrant van Shell. Ik moest iets doen met het thema 'energieverbruik' en kreeg daarvoor veel vrijheid. Verder heb ik meegewerkt aan de presentatie van enkele nieuwe karakters voor het jeugdblad* Okki. *Dat was vooral leuk omdat het nu eens alleen ging om ontwerpen en tekenen. Een aangename afwisseling aangezien ik me normaal gesproken toch vooral bezighoudt met het verzinnen van grappen. Daarnaast heb ik samen met mijn studiogenoten ruim een jaar in opdracht van Comic House de scenario's verzorgd voor de strip* Toen was geluk heel gewoon, *die Eric Heuvel wekelijks tekent voor de Krobladen* Mikrogids *en* Studio. *We hebben er altijd heel veel lol in gehad om met z'n allen aan die scenario's te werken. Ten slotte is het natuurlijk fijn dat ik met behulp van Comic House een plek voor mijn strip in* Veronica Magazine *heb bemachtigd.'*

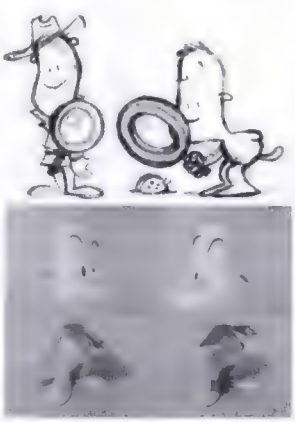

JAN DIRK BARREVELD - OKKI-CHARACTER

***Ad Kolkman**: 'Qua leukheid ontlopen de klussen elkaar niet zo in mijn geval. Het leuke zit vooral in het feit dat Hans en Miriam het klantgezeik voor hun rekening nemen en dat jij dan weer tegen Hans en Miriam mag zeiken. Ik dacht tenminste dat dat de afspraak was. Maar nu ik erover nadenk... ik heb opvallend weinig van ze gehoord de laatste tijd.'*

AD KOLKMAN-CARTOON

Mojo Concerts & Fox Kids presenteren

zaterdag 27 en
zondag 28
november
ahoy'
rotterdam

Het Feest van Sinterklaas

★ met:
sinterklaas ★
ernst, bobbie & de rest ★
maud ★ chipz ★ ali b ★ coole piet
★ bob de bouwer ★

FOX KIDS
MOJO CONCERTS

Kaartverkoop door Ticket Service via de grotere postkantoren, VVV's en GWK's, 0900-3001250 (45 cpm), www.ticketservice.nl, de bekende voorverkoop-adressen en kassa zaal. Entree van € 18,50 tot € 25,- excl. servicekosten.

www.hetfeestvansinterklaas.nl

www.foxkids.nl

kinder
Breaker
kwarksnack

FONKELNIEUWE OUDE STRIPSCHRIFTEN TE KOOP!

In ons magazijn zijn enkele in nieuwstaat verkerende exemplaren opgedoken van antiquarische Stripschriftnummers uit de jaren 1968-1974. Uiteraard willen wij de lezers van Stripschrift en de leden van Het Stripschap voorrang geven bij een eventuele aanschaf. Bij de 'spelregels' staat te lezen hoe een en ander werkt.

OP = OP !

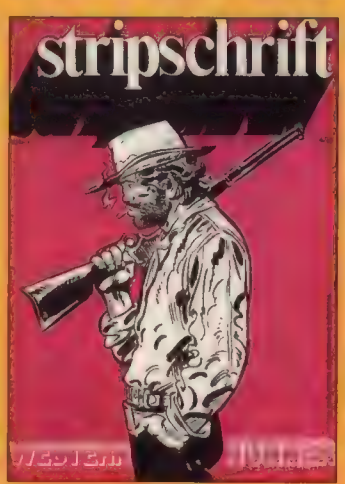

SPELREGELS

Er zijn per nummer maar enkele exemplaren beschikbaar en wij verzenden in volgorde van binnenkomst van de betalingen. Het kan dus gebeuren dat in de periode dat uw betalingsopdracht onderweg is het laatste exemplaar reeds is verkocht. Wij storten in dat geval uw geld meteen terug.

Wij berekenen tot 30 november geen verzendkosten aan bestellers uit Nederland en België.

Wij verzenden uw bestelling in een stevige verpakking.

Het verschuldigde bedrag dient te worden overgemaakt op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam, voorzien van een duidelijke vermelding van de gewenste items.

Voor Belgische betalingen accepteren wij geen kosten. Gebruik dus: IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90 en SWIFT/BIC PSTBNL21

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t (+31)(0)10-2201063
f (+31)(0)10-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
www.stripschrift.nl

HET GAAT OM DE VOLGENDE NUMMERS

2	€75	René Goscinny, Strip '68/Strip-In, Ingezonden brief Gerard K. van het Reve, Pogo, De striphandel in Nederland
3	€50	Marten Toonder, Eric de Noorman, Strip '68
4/5	€50	Ravian, Kuifje, Dick Bos, Tom Poes, Opening stripwinkel Lambiek, Iris, Bijlage: *Stripfiguren - Stichting Nederlandse Schoolradio 1968-1969*
6	€50	Nooduitgave: Aram, Tom Poes
7	€50	Nooduitgave: De strip in de Nederlandse pers
8/9	€25	Dick Bos, Willy Vandersteen, Bommelbibliografie, Martin Lodewijk, Bijlage: *Tom Poes en het monster van de holle weg* door Marten Toonder
10	€25	Peanuts, Piet Wijn, Vlaamse striptekenaars, Bijlage: *De terugkeer van Aram* door Piet Wijn
11	€25	Kraaienhove, Oerm, Peanuts, Piet Wijn, Vlaamse striptekenaars, Bijlage: *Kraaienhove - Het eerste verhaal* door Willy Lohmann
12	€25	Strip '70, Kuifje, Koning Hollewijn, Bijlage: *Koning Hollewijn en de mensenhater* door Marten Toonder
13	€25	Willy Vandersteen, Bijlage: *Rikki en Wiske in Chocowakije* door Willy Vandersteen
14	€25	Henk Kabos, Mijnheer Prikkebeen, Bijlage: *Tekko Taks en het wereldvoedselprobleem* door Henk Kabos
15	€25	Vader en Zoon, Panda, Mijnheer Prikkebeen, Bijlage: *Panda en de meester-riolist*
16	€15	Dick Matena, De strip in de undergroundpers, Bijlage: *Secret Agent X9 - Het masker*
17	€15	Tekenfilms, Theo van den Boogaard, Bijlage: *Sjors van de Rebellenclub... en Sjimmie* door Frans Piët
18	€15	Illegale stripuitgaven, Bruintje Beer, Disney-tekenfilms, Bijlage: *Bruintje Beer verdwaald* door Mary Tourtel
19	€15	Morrie Turner, Jean Dulieu, Johnn Bakker, Bijlage: *Avonturen van Paulus de boskabouter* door Jean Dulieu
20	€15	Harold Foster, Thé Tjong Khing, Bijlage: *Prins Valiant - Aanval op de Neveleilanden* door Harold Foster
21	€15	40 jaar Mickey Mouse, Bijlage: *De avonturen van Mikkie Muis - Mikkie in Afrika* door Walt Disney
22	€15	André Franquin, Strip: *Robbedoes en Kwabbernoot* door André Franquin
23	€15	Lo Hartog van Banda, Kappie, Strip: *Kappie en de geheimzinnige lading* door Marten Toonder
24	€15	Kapitein Rob, Charlie Brown-film, Strip: *Kapitein Rob - Rendez-vous in Jamaica* door Pieter Kuhn
25/26	€25	Kresse-nummer, Jan Kruis, Strips: *Eric de Noorman- Eric en de dodenridders + Tarzan van de apen* door Hans G. Kresse
25/26	€15	Herdruk Kresse-nummer, Jan Kruis, Strips: *Eric de Noorman- Eric en de dodenridders + Tarzan van de apen* door Hans G. Kresse
27/28	€15	Underground-nummer, Jan Steeman, Veel strips van onder anderen Robert Crumb, Art Spiegelman, Evert Geradts, Theo van den Boogaard, Joost Swarte, Aart Clerkx en Harry Buckinx
29/30	€15	Dick Bos-nummer, Alfred Mazure, Koning Hollewijn, Strip '71, Martin Lodewijk, René Goscinny, strip van Alfred Mazure
31/32	€7,50	Sciencefiction-nummer, strip van Alex Raymond
33/34	€7,50	Ketelbinkie-nummer, Wim Meuldijk, Jan Kruis, Mad-tekenaars op het Muiderslot, De jeugd van Eric de Noorman, Hans Matla, Jijé, strip van Wim Meuldijk
35/36	€7,50	Jacques Martin, Edgar P. Jacobs, Bob de Moor, Hergé, Herdruk van het eerste nummer van Kuifje uit 1946
36½	€7,50	Muurkrant op A1-formaat met actualiteiten
37/38	€7,50	Mad-nummer, Rob Richard, Dick Bruynesteyn
38½	€7,50	Muurkrant op A1-formaat met actualiteiten, strip van Morris
39/40	€7,50	Western-nummer, Cocco Bill, Jean Giraud, Lucky Luke, Kuifje, 3 strips van Morris
41/42	€7,50	Little Annie Fanny, Little Orphan Annie, Henk Sprenger, Strip '72, strip van Henk Sprenger
43/44	€7,50	Gruwelstrips-nummer, EC, Fritz the cat, Timoer, Alfred Mazure, Koning Hollewijn, Strip '71, Martin Lodewijk, René Goscinny, strips van Reed Crandall, Archie Goodwin/Dan Adkins en Sirius
45/46	€7,50	Octobriana, Guus Slim, Eric de Noorman-bibliografie, Superhelden, strip van Maurice Tillieux
47/48	€7,50	Louis Salvérius, Carl Ronald Giles, Johan en Pirrewiet, Jaap Vegter, Stripverzamelaars, Karel van Rooijen, Strip en tekenfilm, strips van Peyo en Sirius
49/50	€7,50	Spaanse strips, Bruintje Beer, Tina, Willy Vandersteen, Avro-stripkwis, Nieuw realisme in de strip, Blake en Mortimer, Gustave Verbeek, Stripschrift-index 1968-1972, strips van Juan Arranz en Hermann
51/52	€7,50	Marc Sleen, Börge Ring en Piet Hein Broeland, Marcel Gotlib, Bulletje en Bonestaak, Ijf Blokker, Strips van Marc Sleen en Marcel Gotlib
53/54	€7,50	Alex, Kuifje, Avro-stripkwis, Pep, Snoopy, Baard en Kale, strip van Fernand Dineur
55/56	€7,50	Peter de Smet, Vakbond voor striptekenaars, Jean Dulieu, Wereldkartoenale Knokke-Heist, Philippe Druillet, strips van Peter de Smet en Philippe Druillet
57/58	€7,50	Buck Danny, Victor Hubinon, Marten Toonder, Richard Corben, Daan Jippes, strip van Richard Corben
59/60	€7,50	50 jaar Disney, Donald Duck, Carl Barks, Kuifje, 5 jaar Stripwinkel Lambiek, strip van Carl Barks
61	€5	Peanuts, Esteban Maroto, Bernard Prince, Marc Smeets
62	€5	Lo Hartog van Banda, The Tjong Khing, Justin Green, Heavy Traffic, strip van Thé Tjong Khing en Lo Hartog van Banda
63	€5	Hans G. Kresse, Angoulême '74, François Walthéry, Winsor McCay, In Memoriam Alfred Mazure, EC
64	€5	Hermann, Kuifje, Frits Kloezeman, Joost Swarte, strip van Hermann/Greg (*genummerd: 65*)
66	€5	André Franquin, Dick Matena, Will Eisner, 6 strips van André Franquin
68/69	€5	Marten Toonder Story I, Lilliputboekjes (zonder bijlage)
70	€5	Marten Toonder Story II, Jan van Haasteren
71	€5	Marten Toonder Story III, Willy Lambil en Raoel Cauvin, Der Wahre Jacob
72	€5	François Craenhals, Het Gele Teken, De Reinaert vs De Toonder-strips, Dertiende Wereldkartoenale Knokke-Heist, strips van François Craenhals en Hergé

Marjane Satrapi (1969) heeft, eindelijk, zelf de teugels in handen. De verstripping van Satrapi's vroege jeugd als tienjarig meisje in Perzië/Iran was de aftrap van een meesterwerk in vier delen. In het laatste deel, simpelweg *Persepolis 4* genaamd, keert Satrapi als jonge vrouw naar Teheran terug – om te trouwen, te scheiden en weer weg te gaan.

Persepolis

Teruggaan om weer weg te kunnen

DOOR **ESTHER CAPTAIN**

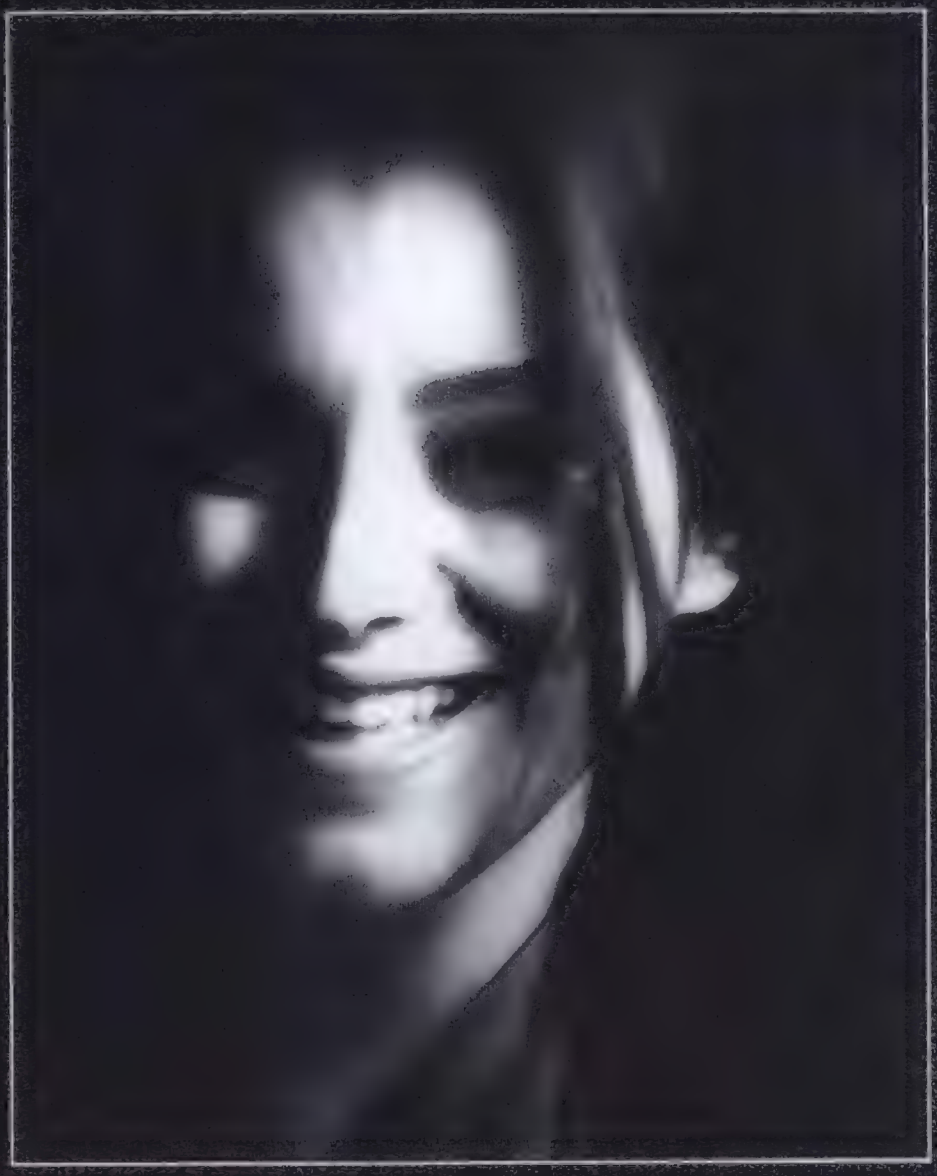

FOTO: ASTIAN AHRAF

RECHTSBOVEN - Vier covers met prachtige symboliek in de vorm van Satrapi te paard op de vierde omslag. Saillant detail is dat de kleuren van de covers (rood, groen, geel, blauw) overeenkomen met het kleurgebruik bij de omslagen van de strip *Single*. Dit terwijl het toch om andere uitgeverijen gaat (Atlas en De Harmonie).

RECHTS - Groot verschil in Iran tussen publieke en privéverschijningen. Marjane zit in de onderste plaat op de voorste rij, derde van links.

GEHEEL RECHTS - Een bedekte vrije keus.

In de eerste plaats: wat is Persepolis? 'Mijn favoriete voetbalclub! FC Persepolis', aldus mijn buurman Deldar Barzani. 'Een van de belangrijkste historische plekken in Iran', volgens mijn collega Halleh Ghorashi. Sinds de publicatie van Satrapi's stripboeken kan er een derde associatie aan worden toegevoegd: *Persepolis* als een monumentaal stripboek, een meesterproef in vier delen. *Persepolis* heeft vele kwaliteiten: het is een *coming-of-age*-verhaal én een Geschiedenisboek met hoofdletter G. Het is een beeldverhaal dat tekentechnisch niet superieur is, maar juist door de naïviteit een zeldzame kwaliteit krijgt. Satrapi laat je de grote geschiedenis van het Perzische rijk begrijpen door het kleine verhaal: duizelingwekkende omwentelingen in het bestaan bezien door de ogen van een meisje en een jonge vrouw.

Ambacht

Deel één in het vierluik *Persepolis* was meteen een doorslaand succes: er werden meer dan 15.000 exemplaren van verkocht. Satrapi's stripverhaal over de revolutie van 1979 is vaak vergeleken met het stripboek *Maus* van de Amerikaanse tekenaar Art Spiegelman. De overeenkomst ligt voor de hand: waar Satrapi de turbulente geschiedenis van de afzetting van de sjah van Perzië en de stichting van een islamitische republiek onder leiding van Khomeiny tekende, publiceerde Spiegelman de

ervaringen van overlevenden van de holocaust in de vorm van een stripverhaal. *Maus* inspireerde Satrapi: 'Het stripverhaal was niet mijn eerste roeping. Op de kunstacademie in Teheran heb ik mijn examen visuele communicatie gehaald. Vervolgens ging ik naar de kunstacademie in Straatsburg, Frankrijk. Mijn wens was grafisch vormgever worden en ik had een heel ambachtelijke visie op het vak. Ik wilde affiches en brochures ontwerpen en alles handmatig tekenen. Maar in de jaren tachtig werd de computer geïntroduceerd. Dat interesseerde me totaal niet. Via vrienden kwam ik aanraking met strips. Spiegelman was de eerste met wie ik kennis maakte. Toen ik *Maus* las, dacht ik: 'Mijn hemel! Het is mogelijk om op deze manier mijn verhaal over Iran te vertellen...'.

Pretpark

Persepolis is een *coming-of-age*-verhaal waarin verlies centraal staat. Verlies van achtereenvolgens God, Satrapi's lievelingsoom Anouche, onderwijs, het geboorteland Iran en zelfs haar gezondheid. Deel drie van *Persepolis*, dat Satrapi's leven als ontheemde tiener in Oostenrijk verbeeldt, is wellicht het meest rauw. Hoewel Satrapi getuige was van een revolutie die de helft van haar familie het leven kostte en zij een oorlog overleefde die haar had verwijderd van haar land en ouders, werd een banale liefdesgeschiedenis in Wenen haar bijna fataal. 'Ik wilde zo ontzettend graag naar huis', is de laatste zin in deel drie. En na alle ontberingen kun je als lezer niet anders dan begrijpen dat Satrapi weer een hoofddoek omdoet om op weg naar haar ouders in Iran te gaan. De louterring volgt uiteindelijk in deel vier, waarin ze na de nodige obstakels (huwelijk, scheiding, depressie, een poging tot zelfmoord) te hebben overwonnen eindelijk tot zichzelf komt. De hoofdpersoon in *Persepolis* is de klassieke heldin die alle hindernissen overwint. Het einde is bitter-zoet. Zoet omdat Satrapi haar eigen weg heeft gevonden, bitter omdat die weg naar Frankrijk leidt en daarmee opnieuw afscheid van haar ouders en Iran betekent.

Op de kunstacademie in Teheran studeerde Satrapi in 1994 af op een ontwerpopdracht voor een pretpark met helden uit de Perzische mythologie. 'Tussen al die helden waren ook veel heldinnen te paard. Dat spoorde helemaal niet met de situatie in Iran, want een vrouw in chador op een paard is niet echt heldhaftig. Dat kon dus niet werken, al heb ik wel mijn examen gehaald. Maar voor mij was het een serieus project, ik heb er zelf een maquette voor gebouwd! Je kunt altijd dromen, misschien komt er een dag dat ik het toch zal realiseren', zo vertelde Satrapi in een interview. Bekijken we de vier covers van *Persepolis* met deze informatie opnieuw, dan wordt duidelijk dat Satrapi haar droom misschien al heeft vervuld. Zien we op de eerste drie boeken telkens een man (twee Iraanse en een Oostenrijker) strijdlustig op een briesend paard, op deel vier zit Satrapi zelf in het zadel. Met *Persepolis 4* creëerde Satrapi zichzelf als heldin en dat gun je haar als lezer van harte.

esther.captain@stripschrift.nl

Ontvangst

Persepolis *volgens Marischka Verbeek, eigenaar van onder meer in boeken over vrouwen gespecialiseerde boekhandel Savannah Bay in Utrecht: 'Politiek en persoonlijke details wisselen elkaar af in onvergetelijke beelden. Je ziet een totaal vreemde wereld door de ogen van iemand met wie je je gaat identificeren. Extra meerwaarde van* Persepolis *vind ik de schitterende tekeningen, subliem in hun zwart/witte eenvoud. Zo krijg je een beeld van Iran, en ook van het leven in exile dat met woorden nooit zo overkomt. De opeenvolgende voorkanten, drie keer een traditionele krijger op een ros, en de laatste met de hoofdpersoon zelf rustig gezeten op een paard, vond ik prachtige symboliek.'*

Persepolis *volgens Halleh Ghorashi, docent bij de afdeling Cultuur, Organisatie en Management aan de Vrije Universiteit: 'Ik vond het pijnlijk om uit Satrapi's verhaal te lezen dat zij het als jongere generatie veel moeilijker heeft gehad. Ik maakte de revolutie van 1979 als tiener mee, zij als kind. Toen ik naar Europa ging, was ik zesentwintig jaar. Satrapi was pas veertien: op die leeftijd ben je veel kwetsbaarder. Je twijfelt aan alles van jezelf: je uiterlijk, je kleur ogen, je haar. De hoofdpersoon van* Persepolis *is een verwend en dapper kind tegelijkertijd: ze vraagt veel aandacht, maar ontwikkelt daarmee zelfvertrouwen waarmee ze uiteindelijk voor haar principes opkomt.* Persepolis *is ware fictie, fictie die feit zou kunnen zijn. Het gaat om vertellen in plaats van verwerken. Voor mij is het de geschiedenis van de jongere generatie, maar daarin is heel veel herkenbaar.'*

Persepolis 1 t/m 4

Satrapi
Atlas 2002-2004
ISBN 90-450-1014-3 (deel 1)
ISBN 90-450-1024-0 (deel 2)
ISBN 90-450-0860-2 (deel 3)
ISBN 90-450-0638-3 (deel 4)
Prijs € 13,50
76-100 pagina's
zwart/wit (sk)

DUS MOEST IK EEN GOED BESCHUTTE PLEK VINDEN OM 'S NACHTS TE KUNNEN SLAPEN. ZO'N NACHT BUITEN KON HEEL VERKEERD AFLOPEN VOOR EEN JONGE VROUW ALS IK.
IK HAD NIEMAND MEER. HEEL MIJN LEVEN HAD GEDRAAID OM MARKUS. DAT IS OOK ONGETWIJFELD DE REDEN WAAROM IK ZO AAN DE ZWERF WAS GERAAKT.

Nederlandse uitgave *Persepolis* van Iraans-Franse Marjane Satrapi afgerond

'Ik streef in mijn werk naar het lange-termijneffect'

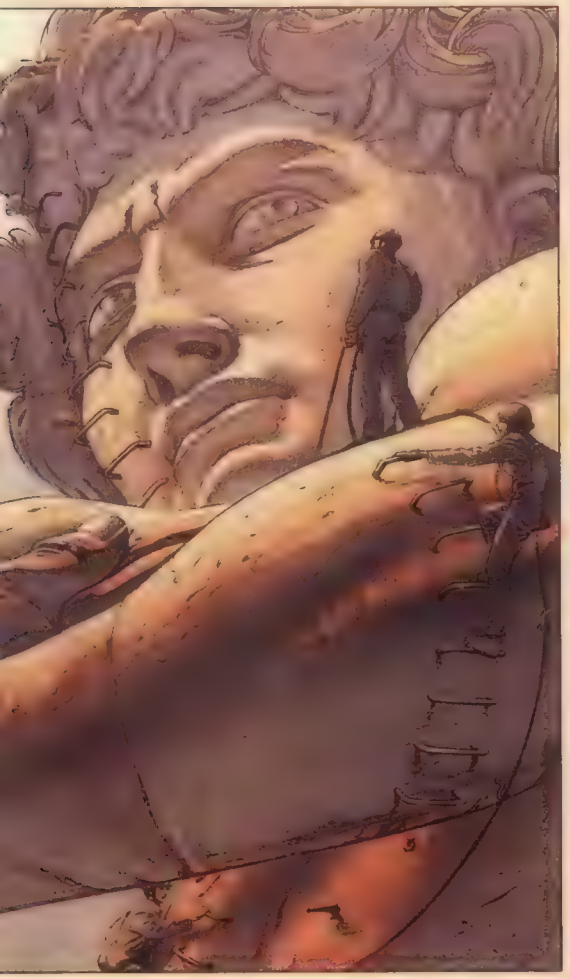

FOTO FILIP CLAUS

BOVEN - Uitsnede van een cover-illustratie voor *Time Magazine*.
LINKSBOVEN - Illustratie gebaseerd op de David van Michelangelo.
RECHTS - Uitsnede van een illustratie voor *Les Naufrageurs*. Oorspronkelijk gemaakt voor een rollenspel.
LINKS - Zoon en vader Peeters.
GEHEEL RECHTS - Twee illustraties voor het pas gevonden verhaal van Jules Verne *Parijs in de twintigste eeuw*.

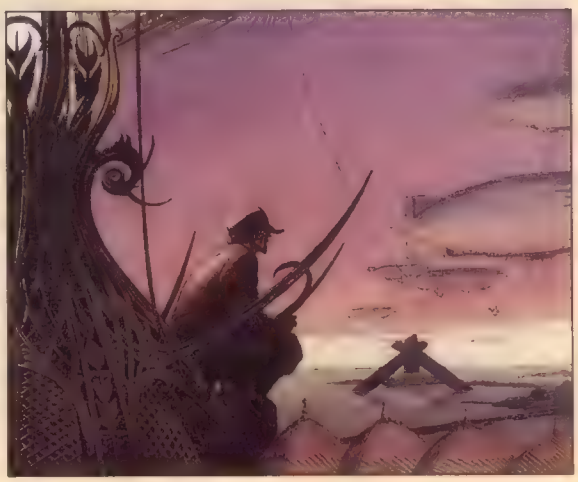

Benoît Peeters

ONTDEKKINGSREIZIGER IN DE STRIP

DOOR GEERT DE WEYER

In 1981 lieten tekenaar ***François Schuiten*** *(1956) en scenarist* ***Benoît Peeters*** *(1956) een aparte stempel na in het Belgische striplandschap. In* De muren van Samaris *richtten ze zich gedreven op het begrip 'trompe-l'oeil', een omschrijving van door optische illusies gecreëerd gezichtsbedrog dat een reële ruimte vergroot om een schijn van dieptewerking op te wekken. Het idee, dat eerst nog moeizaam uit de pen van Peeters kruipt, vormt de aanzet tot een obscure en eigenzinnige cyclus waarin een parallel universum geschapen wordt. Uitgangspunt is het idee dat de wereld zich zowel technologisch als architectonisch op een heel andere manier had kunnen ontwikkelen, mits de juiste personen groen licht hadden gekregen om hun (bouw)plannen ten uitvoer te brengen. Schuiten & Peeters' fascinatie voor architecturale stijlen is daarin ongezien. Terwijl in* De muren van Samaris *de Art Nouveau, de Renaissance en Oosterse architectuur centraal staan, doemen in de daaropvolgende albums monumentale fascistische en stalinistische bouwwerken of futuristische gebouwen uit begin twintigste eeuw op. Nog later zoeken ze hun inspiratie bij andere cultuurtakken: naast architecten leveren schilders (Breughel, Magritte, Delvaux), regisseurs (Fritz Lang, Terry Gilliam, Orson Welles) en schrijvers (Franz Kafka, Jorge Louis Borges, Georges Perec) een niet te verwaarlozen bijdrage. Voor hun grootste inspiratiebron verwijzen beiden echter naar Jules Verne. Niet voor niets dus, dat ze zich liever omschrijven als ontdekkingsreizigers dan stripauteurs.*

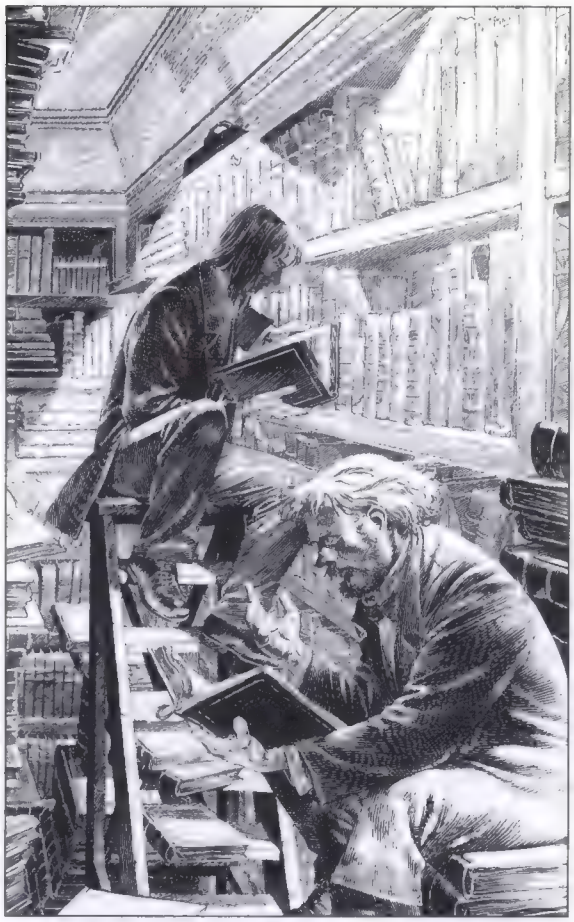

Met *De duistere steden*, een obscure cyclus waarin verschillende architecturale stijlen centraal staan, schreef het duo François Schuiten en Benoît Peeters geschiedenis. Scenarist Peeters, die ooit het laatste interview met Hergé afnam, leverde ook nog de biografie *Hergé – Zoon van Kuifje* af. Een gesprek over de bouwwerf genaamd Brussel, Kuifje, Pierre Assouline en de evolutie van strips.

Ondertussen zijn we bijna een kwart eeuw verder, verscheen de reeks in zo'n tien talen, regende het internationale prijzen en heeft de cyclus zijn weg gevonden naar exposities, boeken, tv-programma's, hoorspelen, websites en rijkelijk geïllustreerde naslagwerken. Peeters heeft op andere vlakken eveneens niet stilgezeten. Hij publiceerde recentelijk de biografie Hergé – Zoon van Kuifje, *buigt zich momenteel over een toekomstige Magritte-biografie, bereidt enkele stripreportages voor RTBF/Arte voor en heeft zijn handen vol als uitgeefadviseur voor Casterman. Niet zonder enige trots maakt hij ook gewag van de eerste Chinese vertaling van* De duistere steden. *'Het moet ondertussen verschenen zijn, maar ik heb nog niets gezien. Spannend is het wel, want de Chinezen hebben niet echt een geschiedenis met het Europese beeldverhaal. Daarbij is dit ook geen makkelijke serie en staat het bol van de Europese culturele referenties. Ze proberen in China hun lezers nieuwe series te laten ontdekken, maar dat staat allemaal nog in de kinderschoenen. Overigens, we zijn bijna rond om* De duistere steden *ook in een Japans kindermagazine te publiceren.'*
Zijn imposante boekenkast, ergens in een stijlvol rijtjeshuis in een zijstraat van de Brusselse Louizalaan, vlakbij Moulinsart en Stichting Hergé, puilt uit van de koffietafelboeken over architectuur, talloze vertalingen van zijn Duistere steden*-reeks, romans van Borges en Kafka, enkele volumineuze naslagwerken over Magritte en tientallen manga's. Hij laat zich*

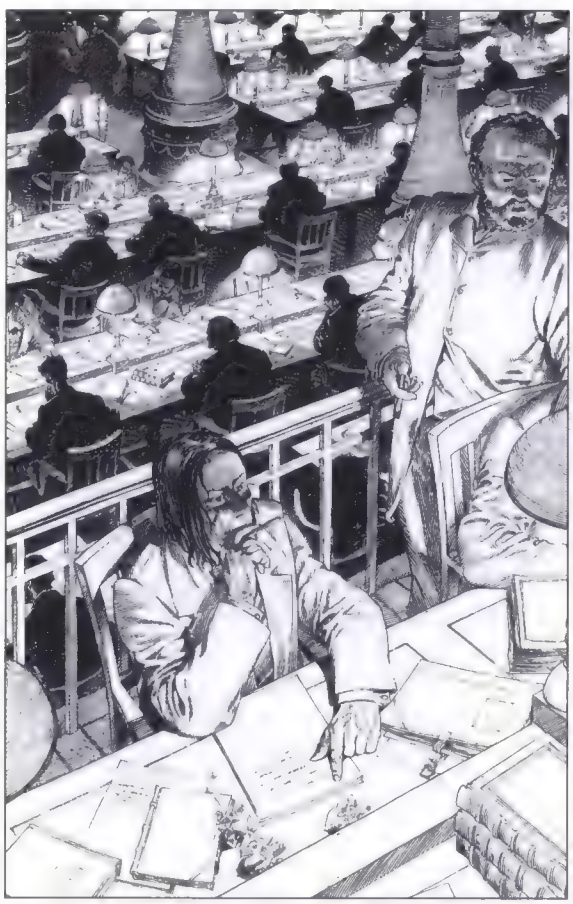

BOVEN - **Twee schetsen en een illustratie uit *Het scheve kind*.**

lovend uit over het werk van Jirô Taniguchi, schuift een album van zijn hand uit het rek en zegt het een spijtige zaak te vinden dat Casterman niet alle boeken in het Nederlands wil vertalen. Meteen daarop overhandigt hij het eerste exemplaar van The book of Schuiten, *een inmiddels ook in de stripwinkels verkrijgbaar lijvig – Engelstalig – oeuvreboek waarin de bizarre duistere steden op elke pagina aanwezig lijken.*

Vrijheid

Waar kwam eigenlijk de behoefte vandaan om zo'n moeilijk onderwerp als *De duistere steden* te behandelen?

***Benoît Peeters*:** Ik kwam uit de literaire wereld, had al twee novelles op mijn naam staan en was erg beïnvloed door schrijvers als Kafka en Borges. Schuiten groeide op in een architectenfamilie en was in het Brusselse St. Lukas, samen met auteurs als Sokal, Andreas en Goffin, betrokken bij de vorming van het nieuwe beeldverhaal. We waren bevriend en waren gefascineerd door het stripmaandblad *(A suivre)* waarin onder meer Didier Comès en Jacques Tardi publiceerden. Dat blad streefde naar absolute artistieke vrijheid. Alles kon. We overtuigden onszelf een album te maken dat niet ingegeven was door de zucht naar een breed of commercieel publiek. Het moest enkel òns interesseren. Ons idee was tamelijk vaag, maar de ingrediënten lagen vast: een snuifje fantasy, architectuur, utopie en steden. *De muren van Samaris* werd een klein succes en we besloten meteen een tweede boek in datzelfde universum onder te brengen (*De toren*. GdW). Dat leverde ons een belangrijke prijs in Angoulême op. We streefden de vrijheid na en voelden ons niet gebonden dezelfde karakters te behouden. Integendeel. We voerden telkens andere personages op, publiceerden het afwisselend in zwart/wit en kleur of gebruikten enkel tekst met bijbehorende illustraties. De serie kan niet tippen aan het enorme succes van een *Asterix* of *Largo Winch*, maar reden tot klagen hebben we zeker niet: sommige albums halen ruim honderdduizend verkochte exemplaren. *De toren* zit momenteel zelfs aan 160.000 exemplaren en zes of zeven vertalingen.

(Denkt na) Weet je, die eerste jaren was architectuur ontzettend belangrijk, nu niet meer zo. Onze thema's en verplichtingen zijn niet meer dezelfde als vijfentwintig jaar geleden. De wereld is veranderd, net als wij.

De laatste jaren zweren jullie eerder bij landschaps- dan stadsarchitectuur. Kwam die ommezwaai er nadat critici stelden dat jullie gebouwen boven personages verkozen?

Nee, we hebben getracht de boeken te maken die we wilden maken. Kijk, er leeft een soort nostalgie onder ons publiek. Lezers blijven vaak stilstaan bij het eerste boek dat ze lazen en vragen ons daarom de oude verhalen te herhalen. Wie onze reeks heeft leren kennen via *De toren*, zal dit deel het beste boek vinden. Wie begonnen is bij *Het scheve kind*, zal dat boek ophemelen en heeft misschien moeite met het zwart/witte *De toren*-verhaal. Hier kunnen wij niets mee. Schuiten en ik gaan er vanuit dat we het beste boek nog moeten maken. Wat moeten wij met de nostalgie van lezers? We zijn er niet om hun behoeften te bevredigen.

Desalniettemin, vind je het verwijt dat jullie de gebouwen belangrijker inschatten dan de karakters terecht?

In het eerste boek wàs architectuur het belangrijkst. Dat is, denk ik, zo'n tien jaar geleden veranderd. *Het scheve kind* is tótaal verschillend. Natuurlijk blijft de architectuur ook daar prominent aanwezig in de decors en achtergronden, maar het gaat verder dan dat. Er stond een meisje centraal. Onze enige opzet is het creëren van een heel universum, op welke wijze dan ook.

Gecamoufleerde kritiek

In hoeverre is *De duistere steden* een aanklacht tegen de modernisatie en teloorgang van de huidige urbanisatie?

Kijk, je kan of een volledig imaginaire wereld of een metafoor van je eigen wereld scheppen. Wij doen het tweede. We zijn niet geïnteresseerd in een fictieve, sciencefiction-achtige wereld. Wij bewegen ons graag voort in een voorstelbaar universum dat in tijd en ruimte licht afwijkt van de onze, maar er veel connecties mee heeft. Het album *Brüsel* is bij voorbeeld geïnspireerd op Brussel, maar tegelijkertijd staat het symbool voor elke moderne stad die onder het mom van evolutie en vooruitgang voortdurend transformeert. De religie van de modernisatie, zeg maar. We spraken daarin natuurlijk over de problemen van onze stad, maar in plaats van een reportage te maken, vertrokken we vanuit een metaforisch idee, eentje die we hopen te kunnen transponeren naar andere gebieden. Toen we bij voorbeeld *De koorts van Urbicande* maakten, ging dat over twee van elkaar afgescheiden steden. Onze toenmalige metafoor was gerelateerd aan de Berlijnse Muur. Maar jaren na de publicatie kregen we van sommige lezers te horen dat het boek over Beiroet ging. Daar sneed ook zo'n muur twee gebieden in tweeën. Kortom: die ingebouwde metafoor geeft lezers in een ander land, in een ander situatie, de mogelijkheid het verhaal te lezen vanuit hun eigen perspectief. Nog zoiets: voor het verhaal van het recente *De onzichtbare grens* hebben we ons uiteraard gericht op ex-Joegoslavië, maar toen we het verhaal afwerkten was er geen muur. Maar wat gebeurt er nu in...?!

Bedoel je te zeggen dat er de nodige kritiek in de verhalen verborgen zit?

Ja, we werken niet met een directe emotie die iemand als Joe Sacco hanteert. Dat is niet onze stijl. Wij scheppen afstand, een wijdse afstand. *De toren* had de Middeleeuwen als decor, maar in feite betrof het onze wereld, met gebroken realiteit, chaos en Kafkaëske toestanden.

Het scheve kind bevat weer een vreemde connectie tussen de fotografische en grafische wereld – tekeningen en foto's lopen in elkaar over. We kunnen alleen maar hopen dat de lezer dat bevat. Op die manier kan hij zijn eigen reis maken, begrijp je?! Dat geldt ook voor de talloze open eindes in onze albums. Sommige lezers voelen zich daar ongemakkelijk mee. Het ligt er natuurlijk aan wat je verwacht. Een Hollywood-einde? Nee, dat lukt ons niet. Misschien vindt men het einde wel vreemd, maar ik ben ervan overtuigd dat de indruk op lange termijn belangrijker is dan het korte-termijneffect. Onze opzet is van dien aard dat je het boek niet in een half uur uitleest. Ik hoop oprecht dat een lezer elementen uit het boek vergeet om er dan later over te discussiëren en er naar terugkeert. *(Enthousiast)* Idem als je Kafka leest. Al lees je zijn – ik zeg maar wat – *Metamorfose* slechts één keer in je leven; je vergeet het nooit meer, of je het nu een goed of slecht verhaal vindt. Als over twintig jaar iemand je vraagt of je ooit dat verhaal hebt gelezen over die man die in een insect veranderde, zeg je meteen: ja. En dat in tegenstelling tot heel wat Hollywood-films die je drie dagen na de aftiteling alweer vergeten bent, omdat het de zoveelste variant op een variant betreft. Dat willen we absoluut vermijden in *De duistere steden*. We willen niet zomaar een verhaal vertellen. Goed, misschien is het wat bizar, maar dan blijft het tenminste hangen.

Weet je, ik ben altijd gefascineerd geweest door Edgar P. Jacobs' en Hergé's verhalen omdat ze zo'n sterke, vaak onvergetelijke indruk nalaten. Ook al kun je het hele verhaal van *De geheimzinnige ster* niet navertellen, je zult altijd bepaalde elementen herinneren, zoals die vreemde dreiging van het einde van de wereld, de witrode paddestoelen of de hitte in de straat. Dat geldt evenzeer voor *Het gele teken*. Ook al herinnert iemand zich niet meer het exacte verhaal, in zijn geest blijft wel dat vreemde teken hangen, het Londen bij nacht... Ik ervaar het zelf bij cineasten als Fritz Lang of Orson Welles. Ook daar bestaat die oneindige voortlevende beeldenstroom.

Bouwput

Om toch nog even terug te komen op die kritische noten in *De duistere steden*: in het album *Brüsel* was de kritiek op Brussel, door jullie een 'onleefbare, verminkte bouwwerf' genoemd, wèl erg openlijk. Het justitiepaleis bleef het Justitiepaleis en bouwondernemer Freddy de Vrouw was overduidelijk een verwijzing naar bouwondernemer Charlie de Pauw.

(Grijnst) Euhm, zo kan je het zien ja. Onze Freddy de Vrouw is geen portret van die man, eerder een metafoor. De Vrouw is samengesteld uit verschillende karakters en dus geen directe kritiek op één persoon. Nadien hebben we met de Rtbf en Arte de documentaire *Le Dossier B* gemaakt, waarin Charlie de Pauw en Paul van den Boeynants en co wel ter sprake

ONDER - ***Pech op de rondweg van Pâhry,*** uit ***De gids van de duistere steden.***

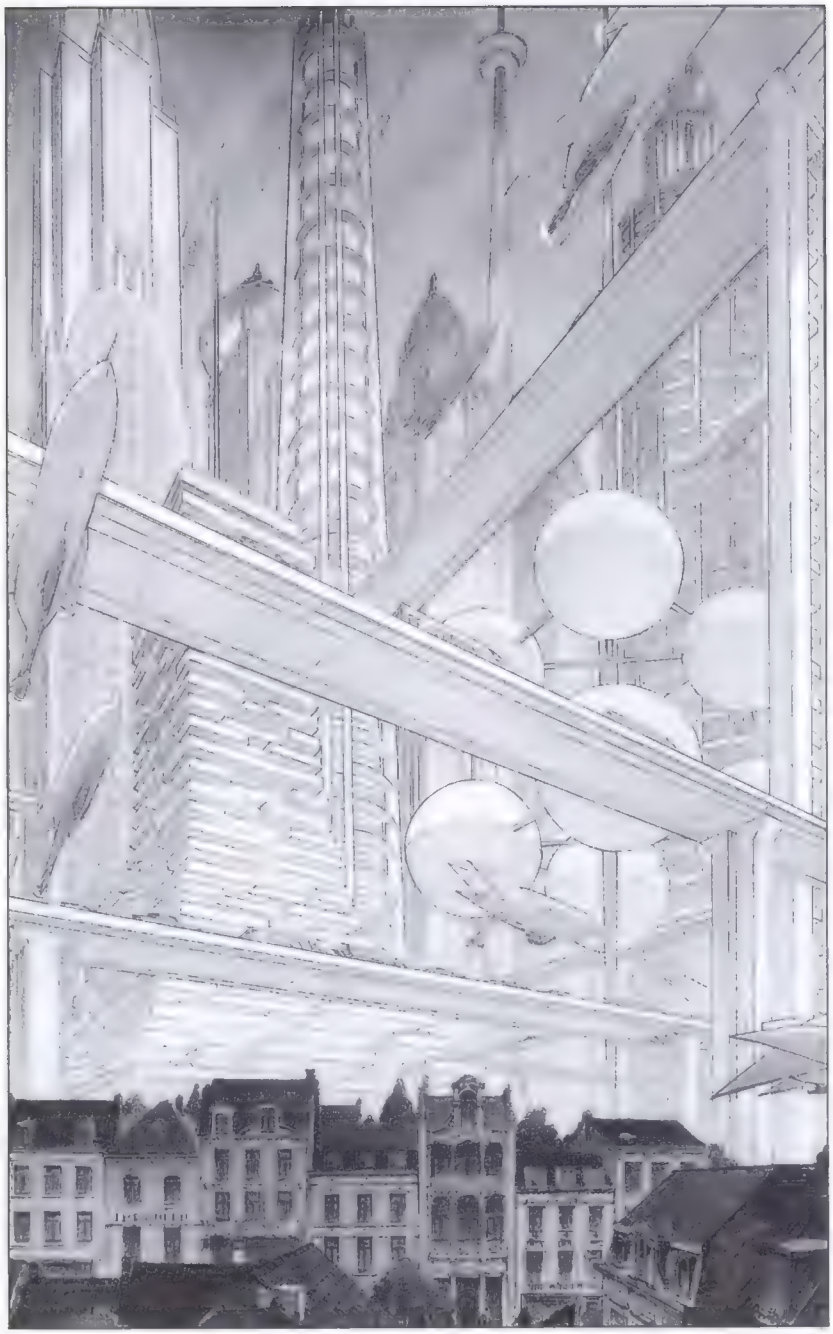

BOVEN - Een illustratie uit *De echo der steden*. Het oude Brussel tegen de achtergrond van het nieuwe.

kwamen. Dat resulteerde in een meer directe kritiek. Ik kan niet ontkennen dat het ons meest directe album is.

Hebben jullie daar nooit problemen mee gekregen? Met Charlie de Pauw, bij voorbeeld?
Nee, maar we kregen wel opmerkingen van belangrijke Brusselse politici. Ze waarschuwden ons dat we voorzichtig moesten zijn. Ons werk zou het toerisme niet ten goede komen. We vochten tégen Brussel, luidde het *(spottend lach-je)*. Grappig, want wij vochten juist vóór Brussel. Het waren de politici die indertijd streden tegen de hoofdstad, en juist dàt beschreven we op een nachtmerrieachtige manier. Weet je wat grappig was?! Jaren later, in 2000, toen Brussel culturele hoofdstad speelde, vond een georganiseerde tour plaats op basis van *Le Dossier B*. Die voerde langs het Justitiepaleis of de Senne. Ongelooflijk, hè?!

Jullie buigen je momenteel ook over het Autrique Huis in Brussel. In 1998 verscheen er al een eerste boek over. Hoe staat het met dat project?
We zijn bezig het Autrique Huis te kopen en te restaureren. Eind dit jaar moet het opengaan, als een hommage aan Horta. Het is geen puur Art Nouveau-huis, het werd opgeleverd in de beginperiode van Horta. Hmm, het blijft een moeilijk project hoor, zeker wat de financiering betreft. De Haachtsesteenweg is niet de makkelijkste plaats in Brussel. Sponsors zijn dus moeilijk te vinden.

Sint Hergé

Terug naar Hergé. Je had lange tijd een erg goede band met hem en zijn erfgenamen. Sinds kort, met het uitbrengen van je Hergé-biografie, ben je er persona non grata. Wat is er gebeurd?
(Voorzichtig) Ik vrees dat ik op zeker moment kritiek heb geuit op het beleid van Nick Rodwell (huidig zaakvoerder bij Moulinsart, GdW). Maar *(aarzelend)* nu denk ik dat de grote beslissingen die toen werden genomen, zoals het niet meer uitbrengen van een nieuwe *Kuifje*, niet slecht waren. Ze respecteerden daardoor Hergé's wens. Daarvoor zal ik Fanny en zelfs Rodwell altijd dankbaar blijven. Het zou namelijk erg makkelijk zijn geweest om *Blake en Mortimer*- of *Marsupilami*-gewijs nieuwe albums te publiceren. Dat had wellicht miljoenen opgeleverd, maar Hergé wilde zijn *Kuifje*-wereld bij hem houden. Hij wilde er geen industrieel proces van maken als zoals bij Disney, *Suske en Wiske* of *Asterix*. Zijn wens is gerespecteerd, de rest zijn details. Ik had kritiek, ze waren daar niet van gediend, maar de relatie is inmiddels weer redelijk hersteld.

Toch kon je voor je biografie niet langer gebruik maken van de befaamde archieven. De toegang werd je ontzegd.
Ik werkte op een onafhankelijke manier aan mijn biografie, maar ik had natuurlijk wel jarenlang toegang gehad tot de archieven. Ach, misschien is die ban wel goed geweest, want ik werd erdoor verplicht andere bronnen aan te boren. Als ik wel toegang had gehad, was daaruit misschien een geautoriseerde biografie ontstaan, en die zijn vaak doodsaai. Ik hou van *Kuifje* en Hergé, ontmoette hem verschillende keren en nam zijn laatste interview af. Het gaat te ver om te zeggen dat ik een vriend was, maar mijn relatie met hem was *close*. Desondanks ben ik niet de hagiograaf van Sint Hergé die zegt dat alles altijd even goed was en dat hij tijdens de oorlog altijd juist was. Nee, ik hou van Hergé op een bijna affectueuze manier als artiest en als mens, maar ik voel me vrij hem te bekritiseren indien nodig. Ik denk dat Hergé – zeker in Frankrijk – soms te zeer wordt gerèspecteerd, soms te zeer wordt bekritiseerd. Mijn houding in het boek is niet objectief, wel gebalanceerd. Ik hoop dat men na het lezen van deze biografie hetzelfde gevoel overhoudt als ik over Hergé. De man was zeker niet perfect, maar hij was interessanter dan we dachten omdat hij een echte artiest was, niet zomaar een simpele man die leuke verhaaltjes tekende. Hergé was een depressief en gecompliceerd man. Hij had een eigenaardige relatie met de geschiedenis, politiek en België.

Niet erg intiem

Waarin verschilt jouw biografie met die van Pierre Assouline?
Als ik tevreden was geweest over Assouline's biografie, dan had ik geen nieuwe geschreven. Op zeker moment dacht ik dat ik een streep had getrokken onder Hergé. Maar ik ben uiteindelijk toch aan deze bio begonnen omdat ik vond dat Assouline niet erg *close* was met Hergé. Hij stond niet dicht bij strips, was ook niet echt geïnteresseerd in *Kuifje*, Hergé en België. Dat is mijn eerste punt. Als je het katholicisme, Léon Degrelle, de Tweede Wereldoorlog en de Belgische relatie met de monarchie bekijkt, dan is dat voor Fransen erg moeilijk te begrijpen. Dat zie je ook als je over Belgische politiek leest in *La Libération* of *Le Monde*. Daar trachten journalisten deze te verklaren met de gang van zaken binnen de Franse politiek. Als je WO II bekijkt met generaal De

Gaulle en de bezette en niet-bezette gebieden voor ogen, dan werkt dat niet voor de complexiteit van de Belgische historische situatie. Enige voorzichtigheid is dan dus geboden.
Punt twee: ik had de kans hem te interviewen en te ontmoeten. Hergé gaf me bij verschillende ontmoetingen de idee dat hij allesbehalve de vreselijke fascist is die hem wordt toegeschreven. Dat voel je, zelf wanneer de relatie niet zo intiem is. Hij interesseerde zich ook voor moderne kunst en filosofie. Een fascist denkt anders. Ik kende veel van zijn vrienden en kennissen uit zijn jeugd, tot zelfs zijn eerste vrouw Germaine. Assouline zegt zelf dat hij Hergé nooit ontmoet heeft en dat dit geen probleem voor hem vormde. Hij wilde vanuit een exterieur gezichtspunt schrijven. Ik vind dat je in een biografie op z'n minst moet empathie oproepen met je onderwerp. Ik zeg niet dat hij Hergé haatte, maar hij hield zeker niet van hem. Assouline schreef een biografie over de artiest, ik eerder over hoe deze George Remi de tekenaar Hergé werd en hoe hij wist te evolueren van *Kuifje in de Sovjet-Unie* tot een meesterwerk als *Kuifje in Tibet*. Hij slaagde er door zijn werk in als mens te veranderen.

LINKSBOVEN - Zeefdruk als hommage aan *Het gele teken* van Edgar P. Jacobs, uit de serie *Archives internationales*.
BOVEN - Schets voor de show *Fly*.

Hoe reageerden de Rodwells op je biografie?
Ik heb hen aangeschreven en ze reageerden redelijk afstandelijk, maar ik heb niet de indruk dat ze iets tegen het boek hebben. Het zal voor Fanny heus moeilijk zijn geweest een visie te lezen over iemand waar ze 28 jaar mee heeft geleefd. Zeker, omdat er in mijn boek elementen opduiken die ze waarschijnlijk niet wist. Ik heb namelijk privé-bronnen gevonden die meer inzicht verschaften in Hergé's kinderjaren, zijn huwelijk met Germaine en zijn depressies. Fanny wist niet alles. Hergé was een erg geheimzinnig man.
Ik kan voor Fanny nooit discreet genoeg zijn. Bij Assouline had ze dat probleem niet, want hij ging als een historicus te werk. Ik respecteer dat hoor, vind het ook normaal dat een groots artiest als Hergé op verschillende manieren wordt benaderd. Zelfs Huib van Opstals benadering is erg goed, zij het soms moeilijk leesbaar. En kijk naar Philippe Goddin, ook diens aanpak verschilt weer van de rest.

Modernisten

Je werkt nu al enkele jaren als uitgeefadviseur voor Casterman. Hoe typeer je het huidige stripklimaat?
Ik heb een redelijke goede kijk op de wereldwijde situatie. Ik ben erg geïnteresseerd in de internationale taal van comics. Er is steeds meer communicatie tussen de verschillende uitgeefhuizen, wellicht ook dankzij het internet. Ze kennen elkaar steeds beter. Het stripfestival van Angoulême richt zich steeds meer op het buitenland, net als dat van Haarlem. Ik ben er ook trots op dat ik in België *Blankets* van Craig Thompson heb geïntroduceerd en Art Spiegelmans nieuwe strip *In de schaduw van geen torens* bij Casterman heb aanbevolen.
Ik zie een duidelijke evolutie. Men sprak vroeger over de gouden jaren vijftig met Hergé, Edgar P. Jacobs, André Franquin en Willy Vandersteen. De gouden jaren zeventig sloegen op de underground-cultuur. Nu, na een zwakke periode in de jaren negentig, zijn strips weer belangrijk. Het medium wordt steeds internationeler. De *graphic novel* is belangrijk geworden, de zwart/wit-strip en de verhalen voor volwassenen zijn teruggekeerd. Ik ben er zeker van dat deze ontwikkelingen een nieuw publiek aanboren die vrede vindt met het type 'vermengde' strips. Het gaat om een andere manier van vertellen. Als je een boek als *Blankets* leest, ervaar je dat tot op zekere hoogte als een roman. Langs de andere kant zijn ook de grafische en inhoudelijke aspecten belangrijk.
Ik raak begeesterd door deze nieuwe benadering van strips. Mijn achtergrond richt zich niet enkel op strips, maar eerder op literatuur, architectuur en film. Daarom ben ik blij dat ik nu in het centrum sta van allerlei stripgerelateerde, culturele evenementen. Nederlandse en Vlaamse literaire boekuitgevers voelen deze creativiteit ook en geven daarom niet voor niets ineens strips uit. Dat geldt zeker voor boeken die brede onderwerpen beslaan, zoals Spiegelmans *In de schaduw van geen torens*. Daarmee zie je dat de maatstaven veranderen. Omwille van die thematieken vergeet men haast dat het een strip betreft. Tegenwoordig heb je daarin voorbeelden te over, neem *Persepolis* van Marjane Satrapi of de oorlogsverslagen van Joe Sacco. Als de nieuwe striplezer één of twee van dat soort boeken ontdekt en zich er door laat raken, hebben ze het medium geaccepteerd en kunnen ze overgaan tot andere stripontdekkingen. Kijk, ik hou van klassiekers, zweer bij *Kuifje*. Hij was modern voor zijn tijd. Mensen als Sacco of Satrapi hebben die rol overgenomen. Zij zijn de modernisten van vandaag de dag. Nostalgie mag geen leidraad zijn. Het is nu ook mooi. Over twintig jaar zal men zeggen dat er begin 2000 een aardige en levendige stripscene was.

geert.de.weyer@stripschrift.nl

De duistere steden *en* The book of Schuiten *verschijnen bij Casterman*. Hergé – Zoon van Kuifje *is een uitgave van Atlas*.

ONDER - Schuiten aan zijn tekentafel. Uitsnede uit een illustratie.

[DE BOVENTOON]

BOUCQ IS BACK!

François Boucq is terug. En hoe! Samen met tekstschrijver **Karim Belkrouf** is hij nu verantwoordelijk voor de hoogstaande en hoogst vermakelijke avonturen van 'ruwe bolster, blanke pit'-held Rock Mastard, die na vijftien jaar nieuw leven wordt ingeblazen. Eerder verscheen de strip, enkel in het Frans, op scenario van Philippe Delan. Op de cover vertoont zich meteen al een bekende figuur die in menig album van Boucq de show stal: Fré van der Mugge. De persoon wordt in het album echter steevast Jérôme Moucherot genoemd omdat, volgens een woordvoerster van Lombard, deze Franse naam door Boucq al op diverse plaatsen in de tekeningen was verwerkt. Ook nu speelt Jérôme/Fré alias 'starring as Gus' een belangrijke rol in het verhaal.

Rock wordt à la Indiana Jones onder chantagedruk ingehuurd om een in het Amazonegebied neergestort Duits vliegtuig op te sporen en de mysterieuze lading veilig te stellen. Zijn 'opdrachtgevers', een stel Gestapo-leden onder aanvoering van een bitse Teutoonse helleveeg belanden uiteindelijk in een hachelijke situatie in de ondoordringbare jungle. Het verhaal is opgebouwd uit een epiloog en acht afleveringen die ieder grappig terugblikken op het voorafgaande.

Behalve de bizarre wendingen en de karakteristieke en bij vlagen weer briljante tekeningen van François Boucq is het bovenal de wisselend subtiele en platte humor die het lezen van dit album tot een genot maken. De caravan achter het vliegtuig, het mega-afvoerputje in de jungle, de kannibalistische speeltuin, de wijze waarop de gewelddadige baby's zich voeden en de manier waarop assistent Gus het antigif van krokodillentranen weet te bemachtigen. Het is een aaneenschakeling van vette knipogen in dit meesterlijke Boucq-boek. TdK

Rock Mastard 1: Gestapo in het nauw

Boucq & Belkrouf
Lombard 2004
ISBN 90-5581-457-1
Prijs €5,25
64 pagina's
kleur (sk)

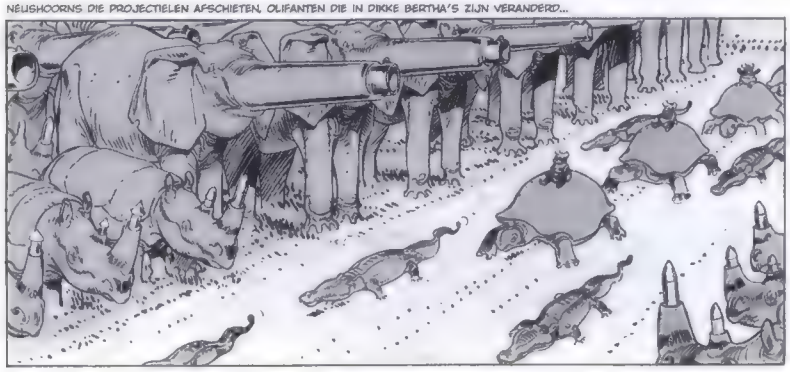

→ VALREEP

◆ Dupuis brengt het eerste deel van *Lady S.*, een nieuwe thriller-reeks van Jean van Hamme. Tekenaar is Aymond.

◆ Bij Graton verschijnt op 3 november het eerste deel van de *Oom Wim*-verhalen die Jean Graton in de jaren vijftig voor het weekblad *Robbedoes* heeft gemaakt.

◆ Arboris en Comic House presenteren eindelijk het album *Kabaal om een varkensleren koffer*, een verstripping van een deel uit de *Bob Evers*-jeugdreeks. Makers zijn Hans van Oudenaarden en Frank Jonker.

◆ Sherpa komt met het afsluitende hoofdstuk van Andreas' *Cromwell Stone*-trilogie, getiteld *Het Testament van Cromwell Stone*.

Stripfetisj

McSweeney's Quarterly Concern 13 - The Comics Issue - An assorted sampler of North American Comic Drawings, Strips, and Illustrated Stories

Eggers & Ware (samenstellers)
McSweeney's/Hamish Hamilton (Penguin Books) 2004
ISBN 0-241-14269-5
Prijs £16.99/$24
264 pagina's
zwart/wit (hk)

De Amerikaanse ontwerper en romanschrijver **Dave Eggers** is redacteur van het literaire tijdschrift *McSweeney's Quarterly Concern* dat uitblinkt in prachtig-ludiek vormgegeven nummers. Met het dertiende nummer probeert Eggers een link te leggen tussen het literaire milieu en de stripwereld. Speciaal daarvoor trok hij als gastredacteur **Chris Ware** aan die er niet alleen een staalkaart van heeft gemaakt van Amerikaanse stripauteurs met literaire zeggingskracht, maar ook een bibliofiel hebbeding. Dat begint al met het uitklapbare, met goudopdruk beklede stofomslag, waar stripambachtsman Ware zich op heeft uitgeleefd. Het omslag steekt zelfs zo ingenieus in elkaar dat er ook nog eens twee *small press*-uitgaven inpassen. Het geheel doet sommige critici denken aan de wekelijkse *Sunday*-krantenpagina's uit hun jeugd. Ergens staat de kreet *'Included with this paper: a free 264 page hardcover Comic Section'*, typerend voor Ware's onderkoelde humor. Hij heeft voor zijn bloemlezing zowel geput uit het rijke Amerikaanse stripverleden als het veelzijdige (veelal bestaand) stripwerk van hedendaagse auteurs. Er is aandacht voor bij voorbeeld **Rodolphe Töpffer**, **George Herriman**, **Charles Schulz**, **Robert Crumb** en **Art Spiegelman** en er zijn bijdragen van onder meer Ware zelf, **Seth**, **Adrian Tomine**, **Kim Deitch**, **Joe Matt**, **Charles Burns**, de gebroeders **Hernandez**, **Jim Woodring**, **Chester Brown**, **Debbie Drechsler** en **Julie Doucet**. Een Nederlands tintje vormt de strip van **Ivan Brunetti** over Piet Mondriaan. De beeldverhalen worden afgewisseld met (eerder gepubliceerde) essays, waaronder één over *'cartoon magic'* van literator **John Updike**. In tegenstelling tot Castermans peperdure uitgave van Art Spiegelmans *In de schaduw van geen torens* is deze stripfetisj van Dave Eggers en Chris Ware verrassend billijk geprijsd. Wie zichzelf wil trakteren op een paar avonden subliem leesvermaak mag niet aarzelen met de aanschaf van dit dertiende *McSweeney's*-nummer. RS

'Nederlandsch kwaliteitsproduct'

Disney overvoert al enkele jaren de markt met direct-to-video-releases*: films die speciaal voor de videomarkt zijn gemaakt en meestal slappe aftreksels zijn van hun originele bioscoopbroertjes. Zodra men dat sequel-idee loslaat, ontstaan pas leuke films. Mickey, Donald en Goofy zijn na 75 jaar nog steeds de boegbeelden van de Walt Disney Company, maar gek genoeg maakt het bedrijf er al jaren geen nieuw filmmateriaal meer mee (enige televisieoptredens uitgezonderd). Ze hebben daardoor vandaag de dag te weinig zeggingskracht meer om een bioscoopfilm te dragen, maar het trio is wel uitermate geschikt voor 'kleinere' producties als deze.*

De drie kopstukken uit de Disney-stal vierden hun hoogtijdagen in de jaren dertig en veertig. Vooral hun gezamenlijke optredens in beroepen als klokkenschoonmakers, spokenjagers en bootschrobbers zijn gedenkwaardig. In deze film worden ze een keer als echte helden neergezet in de traditionele rol van musketier. Een gouden vondst, en zeker de bijrolletjes voor Boris Boef, Minnie Mouse, Katrien Duck en de Zware Jongens zijn om van te smullen. Opvallend is dat de film in tempo, karakter, humor en acteerwerk eigenlijk nog weinig met die traditionele Disney-cartoons te maken heeft. Die waren vaak 'introvert', bescheiden en bij volwassenen slechts goed voor een milde glimlach. De relatief jonge makers zijn duidelijk opgegroeid op een menu van snelle televisie-animatie: deze film is fris, snel en grappig. Leuke liedjes (op muziek van klassieke componisten als Tchaikovsky en Strauss), leuke dialogen ('You want love? Buy a dog!') *en voor de kinderen goedgedoseerde slapstick... Wie weet op welke delen van de film* **Daan Jippes**, *die prominent op de aftiteling prijkt, zijn stempel heeft gedrukt? Toch een beetje een 'Hollandsch kwaliteitsproduct' waar we trots op mogen zijn, alhoewel de Nederlandse publiciteitsafdeling van Disney dit over het hoofd heeft gezien: die gaf te kennen nog nooit van deze man gehoord te hebben... PvC*

Mickey, Donald, Goofy: De Drie Musketiers

Disney 2004
(±72 minuten, Alle leeftijden)

Zonder schoonmaakspecialist

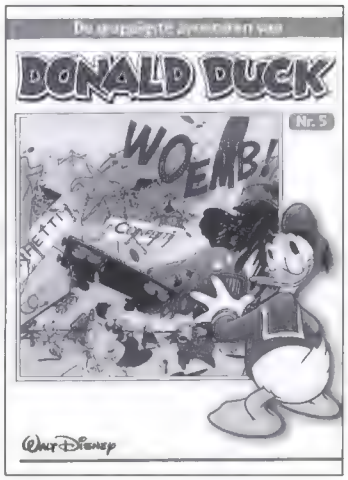

In deze geweldige reeks auteurstrips van Sanoma volgen de rijkgevulde bundels van bijna honderd pagina's elkaar in hoog tempo op. Bij dit vijfde album is eindelijk *Duck*-veteraan **Freddy Milton** aan de beurt (zie voor een uitgebreid interview en een overzicht van zijn werk *Stripschrift 326* uit 2000). In dit album is een tiental korte verhalen van zijn hand opgenomen, waarvan twee op scenario van anderen (**Ben Verhagen** en **Evert Geradts**). Milton stond in de tweede helft van de jaren zeventig prominent en regelmatig in het vrolijke weekblad en maakte de meest gedenkwaardige *Duck*-verhalen in samenwerking met **Daan Jippes**. Merkwaardig genoeg blijft Jippes hier *uncredited*, ondanks dat hij zijn hand in enkele scenariobijdragen schijnt te hebben gehad. Eén van die meest gedenkwaardige verhalen is *Donald Duck als schoonmaakspecialist* uit 1977 waarin Donald Duck door een uit de hand gelopen schoonmaakklus de klokkentoren van Duckstad ontregelt en de stad verdwijnt onder een dikke laag stroop en confetti. De cover van dit album laat de beroemdste scène uit dit verhaal zien, maar... het verhaal zelf is niet opgenomen in deze bundel! Willekeur, slordigheid of gewoon een domme fout... een mooi excuus om heel snel een tweede bundeling van al die Milton/Jippes-verhalen uit te brengen. Miltons tekeningen staan na al die jaren nog steeds als een huis, heftig geïnspireerd door Carl Barks – en Jippes zelf. Dat smaakt naar meer... PvC

FREDDY MILTON DOOR ED VAN SCHUIJLENBURG

De grappigste avonturen van Donald Duck 5

Milton & Verhagen & Geradts
Sanoma 2004
ISBN 90-5855-325-6
Prijs €4,95
96 pagina's
kleur (sk)

Uit het lood geslagen

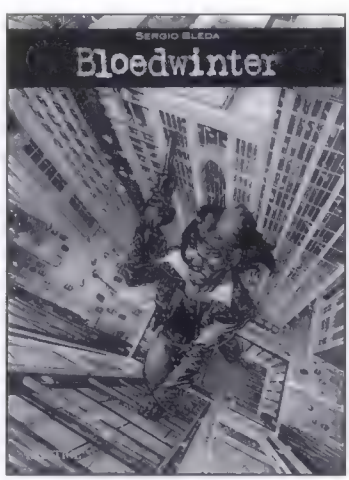

Aan het slot van dit album vallen emmers met bloed en vindt de apotheose plaats op het besneeuwde dak van een wolkenkrabber. Daarmee laat de titel zich snel verklaren. De climax hoort bij het verhaal van de gehandicapte Ralph, als kind ontvoerd en terecht gekomen in het drugscircuit door de criminele activiteiten van zijn ontvoerder, Norton Gable. Ralph heeft na jaren achterhaald hoe de relationele verhoudingen tussen hem en Gable in elkaar steken en werkt nu samen met de FBI om Gables imperium omver te werpen. **Sergio Bleda**, eerder verantwoordelijk voor one-shot *Slaap zacht, kleine meid...*, vertelt een donker en somber verhaal. Vrolijke elementen dienen enkel als contrast voor de triestheid van de wereld. Zijn tekeningen sluiten daar goed bij aan, ze zijn grof en houterig en bevatten volop met uit het lood geslagen figuren. Door zijn pagina's standaard in te delen in vier brede stroken beperkt hij zijn cameraposities. Anders geredeneerd, biedt ieder plaatje letterlijk een breedbeeldoverzicht van de situatie. De wereld is slecht lijkt de boodschap van Bleda te zijn. Gezien zijn ontknoping op de laatste pagina's zal dit niet snel veranderen. TdK

Bloedwinter

Bleda
Prestige 2004
ISBN 90-77001-58-1
Prijs €5,99
48 pagina's
kleur (sk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Watterson-imitatie?

Toen ik nog baas van de wereld was

Conz
Oogachtend 2004
ISBN 90-7754-904-8
Prijs €9,50
96 pagina's
zwart/wit (sk)

Het getuigt van lef als een jonge stripmaker – overduidelijk een groot liefhebber van *Calvin & Hobbes* – in zijn debuutalbum een ongegeneerde ode brengt aan deze meest briljante kinderstrip-voor-volwassenen. Het Vlaamse talent **Conz** (pseudoniem van Constantijn van Cauwenberghe) draait er zijn hand niet voor om. Brutaal en riskant, want de megalomane kinderfantasieën van Bill Watterson zijn niet te evenaren, grafisch noch inhoudelijk. Het lukt Conz ook niet, maar toch blijven zijn eigen opgetekende kinderinbeeldingen staan als een huis. De tekenaar als puber die samen met zijn vriendje Martin de stad terroriseert vanuit een huizenhoge King Kong-robot, die ze vervolgens voor het ouderlijk huis parkeren omdat het etenstijd is? Watterson bedacht dat soort grappen al decennia geleden met dinosaurussen en tekende ze nog vele malen beter. Ook de titel zou zo op een album van *Calvin & Hobbes* geplakt kunnen worden: *Toen ik nog Baas van de Wereld was* (de overdrijvende kapitalen zijn geplaatst door de tekenaar zelf).

Maar dat alles is helemaal niet erg. Conz' kindertijd is op dusdanig sympathieke wijze tot leven gewekt dat niemand zich boos kan maken op zijn Watterson-idolatie. Net nu veel wijsneuzen beweren dat autobiografische strips hun beste tijd hebben gehad, komt Conz met dit ruwe diamantje. De gebundelde korte verhalen zijn oprecht en herkenbaar, maar toch altijd voorzien van een verfrissende kwinkslag. Dat kan een gerobotiseerde gorilla zijn, maar evengoed een scène waarin Conz en Martin zich inbeelden dat ze de 'Dolende ridder' zijn, waarbij de tekenstijl ineens uit de koker van wijlen Karel Biddeloo lijkt te komen. Prachtig ook hoe monsterlijk de graafmachine eruitziet die het speelpark dreigt te gaan omgraven, om het enge nachtelijke bezoekje aan het prehistorisch museum maar vooral niet te vergeten. Zelfs voor romantiek is plaats, maar daarbij draait het vooral om Conz' teleurstelling als hij zijn verliefde hartsvriend uit het oog dreigt te verliezen. Conz is een jonge tekenaar die grafisch nog het nodige kan verfijnen aan zijn stijl, maar binnen zijn mogelijkheden het optimale resultaat haalt uit zijn tekenwerk. Zijn debuut is intens en origineel. Een talent om te blijven volgen. JM

Dure bespiegelingen in collagevorm

In de schaduw van geen torens

Spiegelman
Casterman 2004
ISBN 90-303-8020-9
Prijs €39,50
40 pagina's
kleur (karton)

Art Spiegelman verbaasde de wereld bijna twintig jaar geleden met *Maus*, de biografische stripvertelling van zijn vader die Auschwitz overleefde. De beste strip aller tijden, menen velen. Behalve roem bracht het boek de joodse Amerikaan ook depressies en een *writer's block*. Een nieuw historisch ijkpunt zette hem weer aan het striptekenen: de aanslag op de Twin Towers van 11 september 2001.

Spiegelman woont dichtbij de rampplek. Direct na de aanslag moest hij zijn dochtertje Nadja redden uit de school vlak onder de torens. Heel openhartig beschrijft hij in zijn voorwoord zijn eigen huilbui 'die mijn kinderen veel meer aangreep dan de gebeurtenissen die aan mijn tranen vooraf waren gegaan'. Openhartig is *In de schaduw van geen torens* zeker, zelfs op het exhibitionistische af. Spiegelman pakt uit met zijn twijfels, woede en angsten alsof hij niet de lezer te woord staat, maar zijn psychiater.

In collagevorm smijt Spiegelman zijn bespiegelingen op papier. Soms realistisch, dan weer karikaturaal. Soms verhalend, soms beschouwend of zelfs fulminerend. Want Spiegelman is boos, heel boos – vooral op de regering van George Bush. 'Ik was er niet op voorbereid dat de kapers van 11 september op hun beurt gekaapt zouden worden door de Bush-kliek, die alles terugbracht tot oorlogspropaganda.'

De drammerigheid van Spiegelman wordt gelukkig gecompenseerd door zijn prachtige ver-

[EN VERDER]

Capricornus 9: De doorgang (Andreas, Lombard). Andreas' fantasyreeks wordt afgesloten met een dubbelklapper. Twee delen voor de prijs van bijna twee. Dit alles in verband met de 'blijvende wens om te verbazen', aldus persvoorlichting Lombard. Verhaaltechnisch wordt de serie langzaam opgebouwd naar een bizar hoogtepunt. De magische Mordor Gott, manwijf Margaret Sandblast en natuurlijk Capricornus zelf nemen imponerend afscheid van hun lezers. TdK

Corto Maltese: Altijd maar verder 2 (Pratt, Casterman). Bevat de verhalen *De lagune van de schone dromen, De kleinzoon, De engel aan het oostraam* en *Onder de vlag van het geld* in een frisse, nieuwe inkleuring. Hugo Pratt is *'hors categorie'*. RS

Dirkjan 8 (Retera, Silvester). Een hoop mensen leveren tegenwoordig grappen aan voor het geesteskind van Stripschapprijswinnaar Mark Retera. Het vergroot de garantie op continue kwaliteit. Jammer is wel dat zo duidelijk naar voren komt dat Retera kwantitatief te weinig *Dirkjan*-grappen maakt om jaarlijks een heel album te vallen. Dan krijg je stoplappen als drie stroken op één pagina in plaats van vier, losse tekeningen en paginavullende illustraties om de witte gaten op te vullen. Een keer een jaar overslaan, Silvester? RS

Isaac de Piraat 2: IJsbergen (Blain, Oog & Blik). Prachtige, melancholieke avonturenstrip van Fransman Christophe Blain. RS

Jeremiah 25: Mocht de wereld op 'n dag... (Hermann, Dupuis). Hermann is met *Jeremiah* de weg kwijt. Het hoe, wat en waarom in dit jubileumdeel blijft in het vage hangen. Doodzonde dat zijn zoon Yves geen heil meer schijnt te zien in het schrijven van scenario's voor *De torens van Schemerwoude*. Die middeleeuwenstrip bezit nog wel potentie. RS

Kabbala 2: Carole (Charlet, Dargaud). Charlet is een man met een boodschap. Racisme, liefde, eenzaamheid, angst, vriendschap en geweld. Alles komt aan bod in deze roman over een onbeantwoorde liefde. TdK

Kenya 3: Hallucinaties (Léo/Rodolphe, Dargaud). Léo creëert een aangename mysterieuze wereld. Wel wordt het zaak in deze cyclus de gang erin te houden. Aan het uitdiepen van de intermenselijke relaties gaat net iets te veel tijd verloren. TdK

Metamorfose 2: Klauwen in de lucht (Aguilera/Fonteriz, Prestige). Een serie moorden worden gepleegd. Een opplakneurochip blijkt de boosdoener. Ondanks dit vergezochte

Knullige vertaling van een meesterwerk

De Nederlandse vertaling van het eerste stripboek van de Canadees **Seth** heeft een hoogst originele titel. De Engelse titel, *It's a good life, if you don't weaken*, is al niet mis, maar Nederlanders, dat weet iedereen, willen alles altijd net iets beter doen. Nederlanders stellen nog eer in hun werk. Dus de vertaler van een Canadees stripboek met één van de sterkste titels ooit door een auteur verzonnen, zal niet rusten voor hij iets heeft verzonnen dat nòg meer tot de verbeelding spreekt, dat nòg harder aankomt dan het origineel. Waar heeft de vertaler van *It's a good life, if you don't weaken* ons uiteindelijk mee verblijd? Welnu, de Nederlandse titel luidt: *Het veven is een geschenk, maar je krijgt het niet cadeau*. U leest het goed, 'veven'. De uitgevers, Oog & Blik en De Harmonie, waren er blijkbaar minder door gecharmeerd, want op de voorkant van het boek hebben ze, óver de oorspronkelijke titel, een sticker geplakt waarop staat '*Het leven is een geschenk, maar je krijgt het niet cadeau*'. Dat is een stuk minder poëtisch, maar gelukkig is op de rug en het titelblad gewoon met koeienletters 'veven' blijven staan. Dat geeft die titel net dat ietsje meer raadselachtigheid, of ondoorgrondelijkheid, zo u wilt, die op snobs als u en mij zo'n onweerstaanbare aantrekkingskracht uitoefent.

De vertaler, **Pieter van Oudheusden**, heeft zich wat de tekst betreft nog veel meer dichterlijke vrijheden veroorloofd. Zo spelt hij de naam van de geestelijke vader van *Peanuts* als 'Schultz', en verwijst hij naar de hardrockband 'AD/DC', en ontwaren we her en der in het boek literaire pareltjes als 'Misschien weten zei', 'Da's ' dollar bij elkaar' (vertaling van *'That'll be a buck then'*), 'zoals al zei', 'Ik weet dat je nog geld schuldig ben', 'waartoe ik me aantrokken voel', enfin, u voelt waar ik heen wil. Deze vertaling is een beschamend broddelwerkje, een blamage. Als Oog & Blik en De Harmonie op deze manier denken een volwassen, intelligent publiek in strips geïnteresseerd te krijgen, haak ik af. Dan nog liever grote kerels in smurfenpakken! Ik geef nu trouwens wel Van Oudheusden de schuld van al deze vertaalbloopers, maar dezelfde man is ook verantwoordelijk voor de vertaling van het nieuwe boek van Art Spiegelman, en die staat als een huis. Dus misschien is het wel de schuld van **Yuri Landman**, die de grafische vormgeving (dus ook de lettering, neem ik aan) heeft gedaan. In ieder geval hebben ze bij de uitgeverijen zitten slapen. Zouden strips dan toch leeslui maken?

Er is nog wel meer aan de hand. Zo bestaat veel tekst uit witte, priegelige lettertjes tegen een zwarte achtergrond. Wie slechtziend is, zal dus extra moeite hebben met dit boek. In het origineel zijn de letters veel robuuster en lichten ze als het ware op uit die zwarte rechthoekjes. Ook zijn de bladzijden van het origineel een paar tinten geler, waardoor de nostalgische sfeer beter wordt aangezet. Maar dat zijn kleine bezwaren vergeleken met de rampzalige Nederlandse tekst.

Koop dit boek dus niet. Koop liever het Engelstalige origineel. Seth is een meester in vormgeving, weet de stijl van oude cartoonisten (waaronder een zekere 'Kalo', die een grote rol speelt in het boek) perfect na te bootsen en daar toch iets heel eigens mee te doen. Toen ik *It's a good life...* voor het eerst las, vond ik het pathetisch genavelstaar van een al te zelfvoldane zijden sok. Nu ik de Nederlandse vertaling twee keer en het origineel nog eens gelezen heb, besef ik wat een knappe auteur Seth is. De man heeft een enorme zelfkennis en zijn tekenstijl, de tekst, zijn kennis van de strip- en cartoongeschiedenis en beeldmontage vormen een instrumentarium waarover hij volkomen controle heeft en waarmee hij een heel specifiek verhaal vertelt. Het is het verhaal van een snobistische zelfhater, een volwassen Charlie Brown, een obsessieve perfectionist die wéét dat hij mensen, die het beste met hem voorhebben, als vuil behandelt, maar er gewoon niks aan kan doen. PB

Het leven is een geschenk, maar je krijgt het niet cadeau

Seth
Oog & Blik/Harmonie
2004
ISBN 90-5492-113-7
Prijs €19,95
200 pagina's
duo-tone (sk)

wijzingen naar de beelden die hem troost gaven: vooroorlogse krantenstrips die pijnlijk profetisch blijken te zijn. *Little Nemo, The Yellow Kid, Krazy Kat, Foxy Grandpa, The Upside-downs, Kin-der-kids, Bringing Up Father, Happy Hooligan...* niet alleen verwerkt Spiegelman ze in zijn eigen overvolle platen, maar ook drukt hij van al deze stripklassiekers een originele plaat af. *In de schaduw van geen torens* krijgt daarmee zelf ook een monumentale uitstraling.

Jammer alleen dat het als manifest niet onverdeeld geslaagd is. Spiegelman wil zijn politiek zegje doen, maar vergeet de gouden regel dat een columnist zijn woede dient te onderdrukken. Die woede zit de scherpte van de boodschap immers in de weg. In plaats daarvan is het boek vooral een – zeer esthetische – worsteling geworden van Spiegelman met zijn eigen depressies. Ook het *writer's block* lijkt nog niet bedwongen, want de uitgave bevat slechts tien platen van Spiegelman, weliswaar allemaal tot een spread opgeblazen. Dat het boek toch nog een beetje omvang heeft, komt door de twee opgenomen essays (van Spiegelman zelf) en de afgedrukte stripklassiekers. Het dikke karton waarop alle platen gedrukt zijn, helpt natuurlijk ook een handje. Het oogt chique, maar lijkt toch vooral een middel om de exorbitante prijs van het boek te rechtvaardigen. JM

gegeven beklemmend geënsceneerd en expliciet wreed in beeld gebracht. TdK

Michel Vaillant 66: 100.000.000$ voor Steve Warson (Graton/Graton, Graton). Vervolg op *De beproeving*. Verrassend sterk verhaal, alleen jammer van de stichtelijke afloop. Blijft de vraag over of het dollarteken in de titel niet beter voor het bedrag had moeten staan? RS

De mini-mensjes 41: Operatie IQ (Seron, Dupuis). Geniet van de vreemde wendingen en stoor je niet aan de gekunstelde constructie. Dan vermaak je je prima. Je vraagt je wel af of het verhaal over getransporteerde hersenen op enige autobiografische gronden is gestoeld. TdK

Peer de plintkabouter 2: In de ban van het ringetje (Van Broekhoven, Silvester). De Chinezen-grappen van *Peer de plintkabouter* die in najaar 2002 in *Metro* stonden, zorgden voor commotie. Beledigend, vonden veel lezers. De redactie ontving via e-mail zelfs een doodsbedreiging aan het adres van maker Marq van Broekhoven. Belachelijk natuurlijk, en ontologisch, want wie nu de grappen terugleest, windt zich vooral op over het tenenkrommende schoolkrantniveau ervan. Dit geldt ook voor veel andere grappen, op een enkele sterke na. Van Broekhoven zou zich beter een poos laten bijstaan door iemand die het kaf van het koren scheidt. RS

De splinter 1 (Duvivier/Giroud, Dupuis). Familiegeheimen zijn het onderwerp van de subreeks *Geheimen* binnen de collectie Impressie(s). In een op het tv-programma *Spoorloos* gelijkende setting graven de zusjes Hélène en Annette in hun verleden nadat hun vader zich heeft verhangen. Intrigerend verhaal in twee delen. TdK

Wolf 1: Het roze kristal (Dupré/Anch, Bee Dee). Bee Dee is de eerste tien delen langzaam aan het volmaken. Nu is het de beurt aan deel 1 dat al eerder, in kleur, verscheen bij uitgeverij Oranje. In dit album wel een extra verhaal (*Kiplekker*) en een serie tekeningen van bevriende striptekenaars als hommage aan de reeks. TdK

Zusje 2: Zusje denkt groot (De Jager, M). De wereld van Zusje speelt zich af tussen crèche, boodschappen doen en doorspelen wat de vader van Marcha allemaal heeft en kan. Af en toe neemt premier Zusje als Balkenende-*look-a-like* (bril en kapsel) de dossiers met u door. TdK

Afscheid in Opzij

Ansje Tweedehansje: Ingenaaid

Hondius
Scherlei 2004
ISBN 90-808965-1-9
Prijs €9,95
96 pagina's
kleur (sk)

Onder de suggestieve titel *Ingenaaid* is bij de nieuwe uitgeverij Scherlei – opgezet door vrienden van de tekenares – een fraaie compilatie van *Ansje Tweedehansje* verschenen. Het gaat om een bundeling van acht jaar strips in het feministisch opinieblad *Opzij* en een aantal ongepubliceerde strips. Gerrie Hondius stopt met Ansje in *Opzij*, meldt de website van dat blad. Qua timing een prima moment om met een bundel te komen.

De term 'ingenaaid' doet aan een bevalling met complicaties denken, 'uitgescheurd' en dan weer samengehecht. Maar hier gaat het in feite om een gelijmd, samengebonden licht glossy boekwerk. Goed verzorgd, mooi papier, stevige kaft, kortom: een stripboek waarmee je wel gezien wilt worden in de trein of metro. Leuk omdat Ansje in de verste verte niet het type is waar 'de' zelfbewuste jonge vrouw zich mee identificeert. Met haar uitstraling van nul komma nul lijkt zij nog het meeste op een grijze muis.

Toch boeit Ansje vanwege de mengeling van ongemak, gêne, irritatie en humor die zij oproept. Hondius weet haar haarfijn neer te zetten als ons eigen verborgen Ansje die af en toe de kop op steekt op ongelegen momenten. Ergens in de bundel zegt iemand over haar: 'wees wie je bent, Ansje! Lief, zorgzaam, hulpvaardig, flexibel!' Geen slechte eigenschappen, die zouden meer mensen moeten hebben, nietwaar?

Ansje is echter doorgeschoten in haar beste eigenschappen, en die zijn tegen haar gaan werken. Haar griezelige dienstbaarheid is ongemakkelijk. Ze is zielig, totaal niet opgewassen tegen alle gemenigheid in de wereld, en zo behoeftig naar affectie dat het gênant wordt. Zo wordt zij ontslagen en als haar werkgever klaar is met zijn kul-argumenten daarvoor en haar in zijn stroopsmeerderigheid om haar uniek-zijn complimenteert, juicht Ansje zelfs wanneer ze weer op de gang staat. Ansje helpt, al is het alleen maar om je weer op te laden zodat je niet laat gebeuren wat haar dagelijks overkomt. Optimistisch verliest Ansje haar vertrouwen in de mensheid niet: zij organiseert haar vredescursus waar bijna niemand op afkomt. Blind voor de teleurstelling neemt haar mensenkennis evenmin toe. Het is niet anders: Ansje Tweedehansje is een uniek mens, vooral in haar ongeluk. Als Ansje tot slot op zoek gaat naar geluk en afscheid neemt van haar vrienden, is de bittere conclusie dat niemand haar zal missen. Behalve haar lezers natuurlijk. AD

Oude held komt bij nieuwe ouders te weinig uit de verf

Robbedoes en Kwabbernoot 47: Parijs onder de Seine

Morvan & Munuera
Dupuis 2004
ISBN 90-314-2304-1
Prijs €4,20
48 pagina's
kleur (sk)

Robbedoes alias Spirou vormt al geruime tijd een onderschat icoon in de stripwereld. Hoewel zijn populariteit – tot spijt van uitgeverij Dupuis – vooralsnog achterblijft bij die van Kuifje, stelt de roodgeüniformeerde liftboy de inmiddels 75-jarige reporter op diverse terreinen in de schaduw. Zo is het naar Robbedoes vernoemde, maar in Nederland nauwelijks nog verkrijgbare weekblad ouder dan het inmiddels opgeheven tijdschrift *Kuifje*. Bovendien overtreft het aantal *Robbedoes*-albums ruimschoots het aantal stripboeken met de avonturen van Hergé's creatie. Dat heeft alles te maken met het feit dat *Robbedoes* niet het product is van één tekenaar en scenarist.

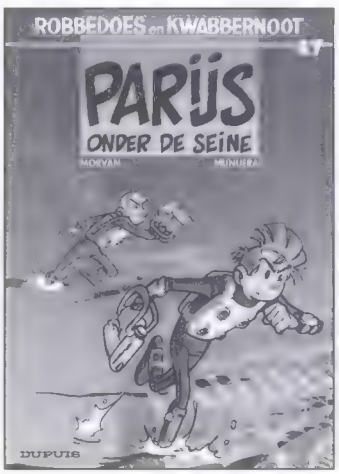

Het Waalse personage heeft in de loop van ruim zes decennia een aardig aantal geestelijke vaders versleten. Dat de serie opnieuw is voorzien van nieuwe pleegouders behoeft geen verbazing te wekken. Naast Jijé heeft vooral *Guust*-schepper André Franquin destijds veel eer ingelegd met zijn verhalen van Robbedoes en zijn metgezel Kwabbernoot. De laatsten in de rij van auteurs waren Tome en Janry, die in 1998 nog deel 46 – *Als in een droom...* – op hun naam brachten. Sindsdien leek hun bemoeienis met het Waalse stripboegbeeld beperkt te zijn tot de *spin-off*-serie *De kleine Robbe*. Na enkele jaren stilte heeft Dupuis het aangedurfd om Robbedoes en zijn vrienden in handen te geven van scenarist **Jean-David Morvan** en tekenaar **José-Luis Munuera**. In *Parijs onder de Seine* verschijnt de graaf van Rommelgem als uitvinder die het gebrek aan zoet water elders in de wereld weet op te lossen met behulp van een imposante machine. Maar helaas, de uitvinding wordt, met uitvinder en al, gestolen door robots in tuinbroek die er vervolgens de Franse hoofdstad mee onder water zetten. Het boze brein daarachter blijkt miss Flanner, een oude vriendin van de graaf, die uit vage sentimentele redenen haar haar misstappen niet eens zo erg aanrekent.

Het verhaal boeit zo nu en dan maar overtuigt niet echt. De realistische tekenkunst is van goed niveau en geldt zonder meer als *state of the art*, zoals ook het werk van onder meer Franquin dat destijds was. Wie het resultaat echter wil vergelijken met pakweg de eerste twintig albums van diens hand, mist hier het sprankelende karakter. Het nieuwste album is doortimmerd maar vlak. Ook een eigentijdse vertolking van Robbedoes verdient beter. KR

Overtuigende doorstart van Lucky Luke

Hebben klassieke striphelden na de dood van hun schepper nog toekomst? Hergé vond van niet, waardoor we in plaats van nieuwe *Kuifjes* worden opgezadeld met herdrukken, studies, herdrukken en nog meer, vaak overbodige studies. Reeksen als *Suske en Wiske*, *Blake en Mortimer* en *Robbedoes* lijken het ongelijk aan te tonen van Hergé's beslissing: de nieuwe generatie auteurs slagen er in de series doorgaans interessant genoeg te houden om ze te blijven lezen.

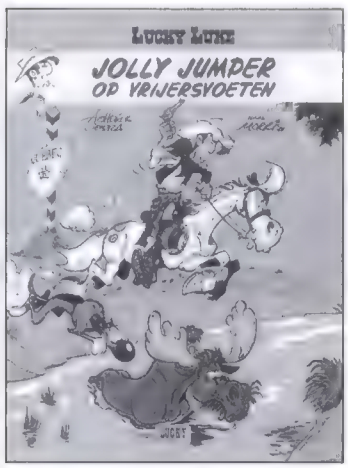

Zo ook de opvolgers van Morris, de in juli 2001 overleden geestesvader van *Lucky Luke*: de in Frankrijk bekende komiek **Laurent Gerra** en tekenaar **Achdé** (pseudoniem van Hervé Darmenton). Zij hebben de eerste post-Morris-*Lucky Luke* afgeleverd onder de enigszins ongelukkige titel *Jolly Jumper op vrijersvoeten* (in het Frans heet het album *La belle Province*, een verwijzing naar de naam van Jolly's liefje èn de Canadese provincie Québec). En het moet gezegd: het is een puik 'debuut'. Gerra levert – in de lijn van René Goscinny – een smeuïg, met veel vaart verteld, uitstekend gedocumenteerd verhaal af, waarin een hoop valt te genieten: goede grappen en woordspelingen, verwijzingen naar bekende personen en gebruiken uit Frankrijk, de Verenigde Staten en Canada, en knipogen naar actuele of historische situaties (zoals de eeuwige onafhankelijkheidsdrang van de Québécois). Ook de bekende ingrediënten ontbreken niet, zoals de dommige hond Rataplan die aan de wieg van de hotdog blijkt te staan, de ontsnapte Daltons, saloonknokpartijen en 'pek en veren' (althans de Frans-Canadese variant, esdoornsiroop en veren).

Waar de verhaallijnen in eerdere *Lucky Luke*-albums nogal eens dunnetjes waren, is *Jolly Jumper op vrijersvoeten* een album waar je weer echt voor kan gaan zitten. Lucky Luke komt opnieuw (lees ook het album *Klondike*) in Canada terecht, omdat Jolly Jumper helemaal hoteldebotel is van de op een grens-rodeo ontmoette Provincia. Ze belanden in Québec, de vreemde Franse eend in de Canadese bijt, waar Jumpers liefje stal houdt in het plaatsje Contrecoeur. Daar is het niet pluis, omdat de Amerikaanse steenrijke ondernemer Mac Adams alles wil opkopen om er één groot consumptieparadijs van te maken (een leuke Franse sneer naar hamburgerketen McDonalds). Luke vermoedt dat er meer achter steekt en moet vervolgens flink aan de bak.

Het tekenwerk van Achdé – in Nederland wellicht bekend als tekenaar van de humorstrip *Smerissen* – voelt vertrouwd en verzorgd aan. Oorspronkelijk was het bedoeling dat Vittorio Léonardo, die *De blunders van Rataplan* onder zijn hoede had, de nieuwe *Lucky Luke*-tekenaar zou worden, maar die is kennelijk op een zijspoor beland. Achdé draaide begin 2003 proef met het nooit in Nederland (wel in Duitsland) verschenen gelegenheidsalbum van Lucky Luke, *Le cuisinier français*. Nu maar hopen dat deze Franse tandem in de volgende albums de hoge kwaliteitsgraad kan vasthouden. RS

De avonturen van Lucky Luke naar Morris 1: Jolly Jumper op vrijersvoeten

Achdé & Gerra
Lucky Comics 2004
ISBN 2-88471-168-6
Prijs €5.25
48 pagina's
kleur (sk)

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- ***t/m 7 november*** *Expo 'Moving Magic – Animatie in beweging', Cultuurcentrum De Adelberg, Adelbergpark 1, Lommel, België, info: (+32)(0)11-553511 of www.ccdeadelberg.be*
- ***t/m 14 november*** *Expo 'BeNe-Cartoon' met politieke tekeningen uit België en Nederland, Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6928810 of www.persmuseum.nl*
- ***t/m 12 december*** *Expo 'De Codex Boturini, van Aztlan naar Mexico' over de pre-Columbianen van het stripverhaal, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***t/m 9 januari 2005*** *Expo 'Met Kuifje naar de Inca's', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31)(0)71-5168800 of www.rmv.nl*
- ***t/m 27 februari 2005*** *Expo 'Verteld en getekend door Piet Broos, met werk van de jeugdboekenschrijver en -illustrator, Gemeentemuseum Weert, De Tiendschuur, Recollectenstraat 5, Weert, info: (+31)(0)495-525610 of www.museumweert.nl of www.pietbroos.nl*
- ***23 en 24 oktober*** *De Stripdagen, Archeon, Archeonlaan 1, Alphen aan den Rijn, info: www.stripdagen.nl*
- ***1 november t/m 14 december*** *Expo 'De Inktpot – Utrechts stripmagazine', Centrale Bibliotheek, Oudegracht 167, Utrecht, info: (+31)(0)30-2861800.*
- ***3 t/m 7 november*** *10e Holland Animation Film Festival, Utrecht, info: (+31)(0)30-2331733 of www.haff.nl*
- ***6 november t/m 10 december*** *Expo 'De Vlaamse Loustal', met werk van Jeroen Janssen, Mekanik Strip, St. Jacobsmarkt 73, Antwerpen, België, info: (+32)(0)3-2342347 of www.mekanik-strip.be*
- ***7 november*** *Clubdag en Bommelbeurs van de Marten Toonder Verzamelaarsclub, Gebouw De Eendenkooi, Kooikersplein 1, Zoeterwoude-Rijndijk, Nederland, info: www.toondertijd.nl*
- ***27 en 28 november*** *2e Salon International de la Bande Dessinée, Palais Expo, Charleroi, België, info: (+32)(0)71-363636*
- ***14 december 2004 t/m 6 maart 2005*** *Expo 'Stripverhalen en sprookjes' naar aanleiding van tweehonderd jaar Hans Christiaan Andersen, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***19 en 20 februari 2005*** *Stripboekenbeurs, Evenementenhal (v/h Darling Market), Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.stripbeurs.com*
- ***20 februari 2005*** *Stripbeurs, met onder anderen Marc de Bel, Ivan Adriaenssens, Michael Vincent, Luc Vindent, Steven Dhondt, Patrick van Oppen en Jan Bosschaert, Nijdrop, België, info: (+32)(0)52-356165 of www.nijdrop.be*
- ***8 maart 2005 t/m 12 juni 2005*** *Expo 'De onafhankelijke strip in België', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***26 maart 2005*** *8e Oost-Nederlandse Stripboekenbeurs, Broerenkerk, Zandstraat 20, Zwolle*
- ***10 april 2005*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo, België, info: (+32)(0)16-236597.*
- ***14 juni 2005 t/m 18 september 2005*** *Expo 'De wereldreis van Jommeke' naar aanleiding van het vijftigjarig jubileum van die strip, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***27 en 28 augustus 2005*** *20e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32)(0)11-661473 of johan.gerlings1@pandora.be*
- ***17 en 18 december 2005*** *Strip Turnhout 2005, Turnhout, België*

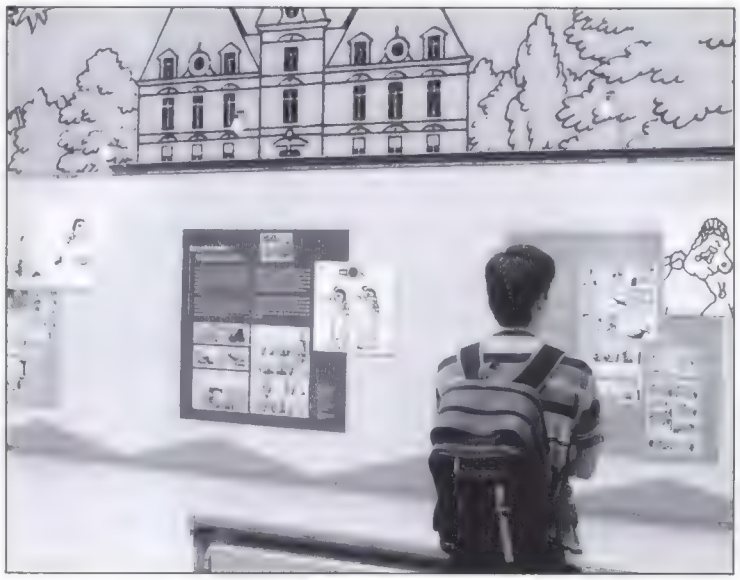

FOTO DANIEL FOUSS

Strips uit Mexico

Na de expositie over Chinese stripverhaal reizen de tentoonstellingmakers van het Belgische Centrum van het Beeldverhaal opnieuw virtueel over het continent en ver terug in de tijd. Onder de naam *De Codex Boturini, van Aztlan naar Mexico* vertoont het museum beeld dat als verre voorloper van het stripverhaal kan worden gezien. Het authentieke beeld, in bijna vijfenhalve meter accordeonvorm, vertoont de uittocht van acht Azteekse stammen op zoek naar het beloofde land om na 262 jaar aan te komen in Mexico. De tentoonstelling is samengesteld in samenwerking met het Vlaams instituut voor Amerikaanse culturen en kan daarmee dus bogen op deskundige culturele inbreng. TdK
Meer info: zie agenda

→ WANTED

DE SPELREGELS VOOR DEZE *GRATIS* VRAAG-EN-AANBODRUBRIEK.

- ER WORDEN ALLEEN ADVERTENTIES GEPLAATST VAN STRIPSCHRIFT-ABONNEES (VERMELD DUS ALTIJD NAAM EN ADRES)
- MAXIMAAL 150 TEKENS PER ADVERTENTIE (JA, INCLUSIEF SPATIES)
- GEEF DUIDELIJK AAN: '**AANGEBODEN**' OF '**GEVRAAGD**'
- MELD IN DE ADVERTENTIE HOE U TE BEREIKEN BENT (TELEFOON EN/OF E-MAIL)
- ONZE RUIMTE IS BEPERKT, DUS DE REDACTIE BEPAALT WELKE INZENDINGEN GEPLAATST (KUNNEN) WORDEN
- STUUR DE ADVERTENTIE NAAR WANTED@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

▸ **AANGEBODEN**

Sodabeeld, genummerd & gesigneerd, verder enkele zeefdrukken van Kuijpers (Franka), Serpieri, Rosinski en Lawrence Bel (+31)(0)251-671033.

▸ **AANGEBODEN**

Lucky Luke 10 delen (Dupuis, h.k. compleet): €60, Lucky Luke 20 delen (Lekturama, h.k. compleet): €120, Guust Flater 6 delen in schuifdoos (Lekturama, h.k. compleet): €40, Buck Danny 13 delen (Dupuis, h.k.): €75. (+31(0)182-581135).

▸ **GEVRAAGD**

Agent 327, Dossier Giroblauw, Postbank, 1984.
Familie Achterop 2: Klein maar dapper, Mustang, 1985.
Batman Magazine 7, Baldakijn, 1995.
Bel (+31)(0)6-22408450
of mail boekzoek@funny.pens@planet.nl

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

Albert Weinberg (onder andere *Dan Cooper* en *Tom Landen*) ontving tijdens het stripfestival van Middelkerke (België) het Gouden Potlood. Tekenaar **Ers** van *De duivels van Alexia* ging aan de haal met de prijs voor het jonge talent.

Op 1 oktober is **Charles Dierick** van werkgever verwisseld. Hij houdt zich inmiddels namens de Stichting Hergé bezig met de voorbereidingen van het Hergé-museum in Louvain-la-Neuve, gepland voor 2007. Dierick was hiervoor artistiek directeur bij het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal.

Uitgever **Mondria** is door de rechtbank failliet verklaard. De uitgever begaf zich al jarenlang op de markt van cadeauboeken, maar kende in zijn beginperiode (1979/1980) een start op de stripboekenmarkt.

Tijdens een persconferentie in Vlaanderen – begin september georganiseerd door **boek.be** werden de verkoop- en omzetcijfers van de Vlaamse boekhandel uit 2002 gepubliceerd. De Vlaamse uitgeverijen hebben 8,7% meer boeken verkocht dan het jaar ervoor. Van het totale segment neemt de verkoop van stripboeken 15% voor zijn rekening. Van dit aandeel is 72% te danken aan export en wordt slechts ruim een kwart in Vlaanderen zelf aan de man gebracht.

Distributeur **Het Raadsel** verkeert in financiële problemen. Dinsdag 21 september hield de distributeur uitverkoop voor winkeliers waarbij alleen contant kon worden betaald. Wat de volgende stap is – faillissement, overname of fusie – is nog onduidelijk. In ieder geval is uitgeverij Casterman al vertrokken.

Ook distributeur **Van Ditmar** raakt misschien klanten kwijt. Het gerucht gaat dat uitgeverijen Dargaud en Lombard in navolging van Dupuis zelf hun distributie vanuit België gaan doen. Van Ditmar zegt nog een lopend contract te hebben tot eind 2005. De onderhandelingen voor de periode erna zijn in volle gang.

Uitgeverij **Dupuis** gaat het mes zetten in een flink aantal stripreeksen. Men gaat het (her)drukken van slecht verkopende series stopzetten als bij voorintekening door de winkeliers onvoldoende exemplaren besteld worden. Het gaat hierbij niet altijd om de minste reeksen: *Baard en Kale*, *Lieve kerstman*, *Sarah Spits*, *De mini-mensjes* en nog een twintigtal andere. Van *De Katamarom* is inmiddels definitief afscheid genomen. Deze reeks verschijnt vanaf januari 2005 bij uitgeverij Glénat.

Het magazine **Playhouse Comix** (voorheen *Penthouse Comix*) wordt vanaf nummer 62 uitgegeven door Libripress te Zeist. Ger van Wulften, de voormalige uitgever, gaat zich volledig richten op het uitgeven van boeken.

Jacques Post, directeur bij uitgeverij M, is daar per 1 augustus vertrokken. Inmiddels is hij per 1 oktober als adviserend uitgever in dienst getreden bij uitgeverij Luitingh-Sijthoff.

› WAARVOOR?

De voornamelijk in eigen land bekende Turkse cartoonist **Oguz Aral** overleed op 26 juli. Aral, die 68 jaar werd, studeerde aan de Istanbul State Fine Arts Academy en was de oprichter de humoristische magazines *Girgir* en *Avni*. De eerste kende een oplage van 300.000 exemplaren. Arals tekeningen worden tot op de dag van vandaag nog gepubliceerd.

Op woensdag 28 juli overleed **Kees Vuik** op 51-jarige leeftijd. Vuik was jarenlang hoofdredacteur van *Eppo*.

Op maandag 2 augustus verloor de stripwereld opnieuw een grote naam. **François Craenhals** overleed op 77-jarige leeftijd. Craenhals (geboren in 1926) debuteerde al in 1950 met een stripverhaal (*Karan*) in weekblad *Heroïc Album*. Later zou hij voor weekblad *Kuifje* zijn grootste stripsuccessen tekenen. *Renaat en Christiane*, *Pom en Teddy*, maar bovenal *De 4 helden* en *De koene ridder* spreken tot op de dag van vandaag voor velen tot de verbeelding.
Craenhals illustreerde daarnaast boeken, tekende didactisch materiaal en trachtte zijn talent over te dragen aan een jongere generatie door striptekenles te geven.

De Italiaanse journalist en strippublicist **Enzo Baldoni** is wel heel triest aan zijn eind gekomen. Op 26 augustus werd hij in Irak vermoord. Als recensent schreef hij voor het Italiaanse blad *Linus*, tevens vertaalde hij werk van onder andere Frank Miller en Garry Trudeau.

Zaterdag 4 september overleed tijdens zijn vakantie geheel onverwacht **Bram Vermeulen** aan een hartstilstand. Bram Vermeulen, bekend van zijn theater-, muziek- en cabaretierverleden heeft ook een bijdrage aan de Nederlandstalige stripwereld geleverd. Zo maakte hij in 1973 bij uitgeverij C.J.P. het stripboek *Jan Lul en de flauwe kultuur!* en leverde hij in 1982 een bijdrage aan het stripalbum *Het wordt tijd dat ik reis* waarbij als bijlage tevens een single was gevoegd van *BV & De Toekomst*. Begin jaren '70 was hij verantwoordelijk voor de achterpagina van het blad *Plug* waarvoor hij de strip *Mr. Kabaret* tekende. Bram Vermeulen werd 57 jaar.

Frank Thomas, de geestelijk vader van Stampertje, is op 9 september overleden. Thomas was een grote naam bij Disney en onder meer verantwoordelijk voor de inmiddels klassieke scène uit de Disneyfilm *Lady en de Vagebond* waarin het verliefde hondenkoppel elkaar via het opeten van een spaghettisliert 'tegenkomt'. Frank Thomas werd 92 jaar.

→ WINNEN

Bij Tirion uitgevers verscheen zojuist *Lekkah! Het officieel 's-Gravenhaegsch kookboek* door Pierre Wind, met illustraties van Marnix Rueb. *Stripschrift* geeft in samenwerking met de uitgever drie exemplaren weg aan inzenders van het antwoord op de volgende vraag:

Bij welke uitgeverij verschenen de delen twee en drie van Ruebs reeks *Haagse Harry*?

Stuur het antwoord voor 30 november naar:

Haagse Harry-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar
winnen@stripschrift.nl

Als we meer dan drie goede inzendingen ontvangen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Bernard Prince-prijsvraag Stripschrift 362:
Wij vroegen hoe Bernard Prince in de Nederlandse voorpublicatie in *Pep* werd genoemd. Het juiste antwoord is *Rob Palland*. Heel veel inzenders stuurden het juiste antwoord in. Een aantal daarvan meldde ons terecht dat in het allereerste verhaal getiteld *Routinezaak* (in *Pep 6622*) Bernard Prince nog gewoon Bernard Prince heette. Pas vanaf 1969 werd Bernard plots Rob Palland. 'Waarom eigenlijk?', vroegen velen zich af. Het antwoord werd ons gestuurd door Rob Aalpol, destijds redacteur bij *Pep*. Zijn inzending is te lezen in de rubriek Inbox. En dan nu de winnaars nog. Uit de grote stapel visten wij twee namen: **Esther Jans** (Keldonk) wint de hoofdprijs: een gesigneerde tekening op A3-formaat van Hermann (oplage 50 stuks!). **Peter Schoep** (Deventer) krijgt een andere door Hermann gesigneerde prent toegestuurd. Van harte!

ADVERTENTIE

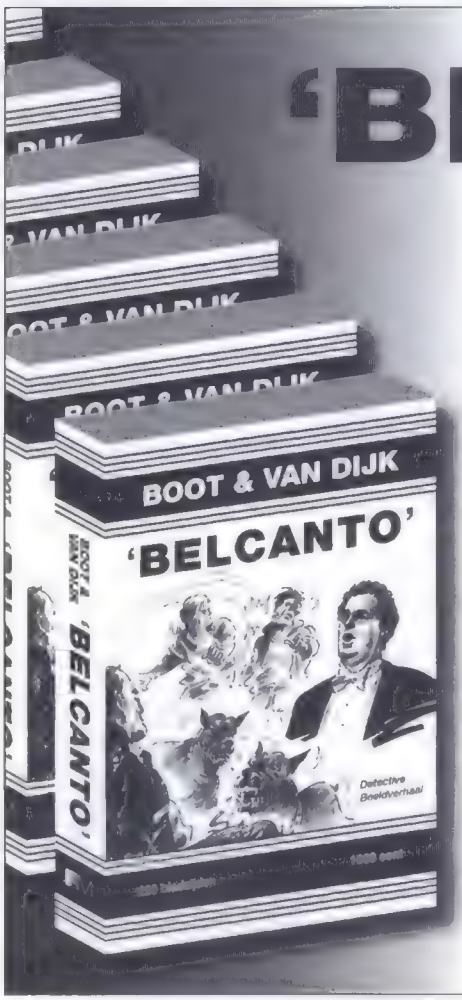

'BELCANTO'

Deel 1 uit de serie **'Boot & Van Dijk'**, detective beeldverhalen geschreven en getekend door striptekenaar Kees Sparreboom.

In dit deel **'Belcanto'** hebben **'Boot & Van Dijk'** zich tot taak gesteld de boze plannen van een krankzinnige fanaat te verijdelen.

Kees Sparreboom: *'Mijn motivatie voor het vervaardigen van beeldverhalen in de sfeer van de destijds zeer gevierde en eveneens omstreden stripheld Dick Bos van Alfred Mazure komt in de eerste plaats voort uit het feit dat ik toen, en nog steeds, de formule van tekenstijl en verhaaltrant bewonderde. Dit geldt niet minder voor de strips van Hans Kresse, de geestelijke vader van Eric de Noorman. Mijn verhalen spelen in het heden. De figuren **'Boot & van Dijk'** zijn, ondanks de knipoog van bewondering naar mijn illustere voorgangers, mijn eigen creaties.'*

ISBN 90-77219-07-2 • Verkoopprijs € 10,-
Paperback • Formaat 10 x 15 cm • 220 bladzijden

Verkrijgbaar via de stripwinkels, boekhandel en bij de uitgever:

FortMedia Uitgeverij
Lariksdreef 119, 3137 PJ Vlaardingen, Telefoon 010 - 474 99 50

→ INBOX

SURVIVAL OF THE FITTEST

Beste Ben Bits, met genoegen lees ik altijd je montere stukjes, maar deze maal ('Lezen' in *Stripschrift 362*), misschien bewust, huil je mee met de wolven in het bos. Om de huidige situatie in Stripland te kunnen begrijpen moeten we even terug in de tijd. Na de oorlog ontwikkelde zich in Nederland, geheel passend bij onze aard, een zuinige stripcultuur. Waar de Fransen en de Belgen prachtige gekartonneerde albums uitbrachten moesten wij het vooral hebben van eenvoudige beeldromannetjes en oblong boekjes à 75 cent aan de kiosk. De boekhandel deed aan zoiets natuurlijk niet mee. Met het verdwijnen van de kiosken in de jaren zestig ontstond er een vacuüm, en we zien dan vrij snel stripwinkels verschijnen. Mede door hùn inspanningen ontstond er een soort inhaalrace en leerde Nederland strips lezen.

Het waren gouden tijden, ook voor de uitgevers, totdat er een verzadigingspunt werd bereikt, zo ergens in de tachtiger jaren. Gelukkig is er meer op de wereld dan *Asterix* en *Guust Flater* en breidde de stripbranche zich uit met manga, comics, zelfs *Pokémon*. Een bijkomend voordeel hiervan is dat dit een sterke aantrekkingskracht heeft op de jeugd, die immers opgroeit met beeldtaal en computers. Nadeel is echter weer dat het stripmarktsegment weliswaar nog steeds groeit, maar veel en veel breder en onoverzichtelijker is geworden. En omdat de voor een breed aanbod noodzakelijke 'stripmegastores' zijn uitgebleven, en de boekhandel nog steeds niet meedoet, zien we nu een aantal in allerlei stripfacetten gespecialiseerde winkels, die deze omslag soms wel en soms niet overleven.

De omzet van klassieke stripverhalen speelt zich steeds meer af in de snelle inloopwinkels zoals Bruna en Ako, voor welke stripalbums echter een bijproduct zijn, dat wil dus zeggen goedkoop (liefst onder de €5) met een lage marge. En dat is weer funest voor de stripwinkels die hun winstmarge de laatste jaren dramatisch hebben zien teruglopen. (De gemiddelde stripwinkel maakt zo'n 30% aan directe en indirecte kosten. Als je nu ziet dat Aldipress (onder andere *Suske & Wiske*, Disney, *Jan, Jans en de kinderen*) op nabestellingen 28% korting geeft dan weet je al hoe laat het is...).

Wil de klassieke strip in Nederland op termijn overleven en de jeugd blijven aanspreken dan moeten we naar het Belgisch/Franse model met moderne gespecialiseerde winkels voorzien van een goedverzorgd assortiment op het prijspeil van algemene boeken met bijbehorende marges. Er is dus nog hoop, maar dan zal de gemiddelde stripwinkel weer meer aandacht aan stripboeken moeten gaan besteden en de uitgevers zullen verder moeten kijken dan hun neus lang is.

Peter Ottens, Stripboekhandel Bul Super, Delft

REQUIEM FORTISSIMO PART II

Een kleine veertien jaar geleden heb ik in *Stripschrift 240* het album *Requiem Fortissimo* van Peter Pontiac gerecenseerd. Een lovende recensie voor het verhaal, met een zeer kritische kanttekening over de uitgever (Casterman), die één van hoogtepunten uit de Nederlandse striphistorie op buitengewoon slordige manier uitgaf. Een recensie waar ik veertien jaar later nog steeds achter sta, maar ik wil er graag iets aan toevoegen...

Onlangs verscheen als gezamenlijk initiatief van de uitgeverijen Sherpa en Oog & Blik een compleet herziene heruitgave van dit prachtige verhaal en deze nieuwe uitgevers van Peter Pontiac hebben zich ingespannen om de schande van Casterman uit te wissen. De nieuwe versie van *Requiem Fortissimo* is van de kwaliteit die we van Sherpa en Oog & Blik gewend zijn: topklasse!

Toegevoegd zijn een aantal losse illustraties van Gaga & Gigi (en gelukkig: Gaga is niet dood). Het verhaal is niet meer zwart/wit met een aantal grijstonen, maar de grijstinten zijn vervangen door rode tinten. Uit de begeleidende illustraties blijk dat ook een proefpagina volledig in kleur is geprobeerd, maar de gekozen vorm past zeer goed bij de sfeer van het verhaal. Een werkelijk prachtige uitgave. Lof voor Mat Schifferstein en vooral Peter Kuipers voor deze vormgeving.

De tijden voor Oog & Blik en Sherpa zijn moeilijk, begrijp ik uit het geruchtencircuit, maar er zijn geen concessies gedaan aan de kwaliteit van de uitgave en dat siert Mat, Peter en ook Hansje Joustra van Oog & Blik. Peter Pontiac mag blij zijn met zulke uitgevers.

Willem Naber, Oosterbeek

HOE PRINCE PALLAND WERD

Bernard Prince werd in *Pep* Rob Palland genoemd. Overigens meen ik dat het niet een voorpublicatie betrof maar hadden de verhalen al in *Kuifje* gestaan. Ik kan u ook vertellen waarom en hoe hij zijn nieuwe naam kreeg.

Hetty Hagebeuk, onze hoofdredacteur, liet weten dat de naam Bernard Prince te veel leek op Prins Bernhard en omdat uitgeverij De Geïllustreerde Pers oervoorzichtig was moest ik een voorstel doen voor een nieuwe naam. Dus kwam ik met een lijstje met bij voorbeeld Tim of Timmy Tanger, iets oriëntaals of mediterraans. Toegegeven, allemaal niet erg creatief, en zoals gebruikelijk vond Hetty het allemaal maar niets en wij moesten op zoek gaan naar wat beters. Dagelijkse hoogtepunten op de jeugdredactie waren altijd de bezoekjes van tekenaars en schrijvers: Carol Voges, Henk Albers, Hans G. Kresse, Dick Matena en Martin Lodewijk. De gezelligste was Willy Lohmann, hij maakte onder andere *Pep-spotters*. Toen hij die dag binnenviel werd hem, ik meen door Jan van Gelderen (onze chefredacteur), gevraagd of hij niet een leuke naam wist voor een avontuurlijke held met een boot. In die tijd werden bij *Pep* de Vlaamse strips 'vertaald' in het Nederlands; wij zeggen soms bepaalde dingen nu eenmaal wat anders en bepaalde woorden zijn bij ons niet in zwang. Dus werden ongeveer alle ballonteksten herschreven en opnieuw gemonteerd. Ik moest als nieuwbakken redacteur Bernard Prince vertalen. Toen Willy informeerde wie verantwoordelijk was voor deze strip, was het antwoord: Rob Aalpol. Rob vond hij een keurige naam voor een held en daarmee was de helft van de vraag al beantwoord. Ik voelde me gevleid. Nu nog een echte Hollandse naam. Die jaren was er een zangduo: Nina en Frederik, Frederik van Palland, hij was van oude maar Hollandse adel. En waarom niet? Dus werd het Rob Palland. Weinig stoer. Ik vond het niets, dan was het altijd nog Rob van Palland. Maar ja, eigen schuld, wie heet er dan ook Bernard Prince, dat klinkt toch ook niet? En hij was even kleurloos als Kuifje, zelfs zijn haar was wit en hij trok op met een figuur die ook verdacht veel leek op Haddock.

Rob Aalpol, voormalig redacteur Pep, Wageningen

STRIP SCHRIFT

Jaargang 36
Nummer 7 [364]
November 2004

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Aslan Arfae, Olav Beemer, Ben Bits, Peter Breedveld, Esther Captain, Filip Claus, Pieter van Cleef, Comic House, Amalia Deekman, Mars Gremmen, Fred de Heij, Eddie de Jong, Willard Mans, Jeroen Mirck, Kees Ribbens, Rudy Vrooman, Geert de Weyer, Harry Wibier, René Windig

Omslag
Posy Simmonds

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €39,50
België €42,00
Other countries €55,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam

STRIPSTIFT

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

REBA PRODUCTIONS

Muziekboeken voor stripliefhebbers

- Paul Geerts
- Martin Lodewijk
- Steven Dupré
- Dirk Stallaert
- Jan Bosschaert
- Pieter Hogenbirk
- Aart Cornelissen
- Vitalis
- Andy Hammond
- Mariska Baan
- Frank Kuppens
- en vele anderen

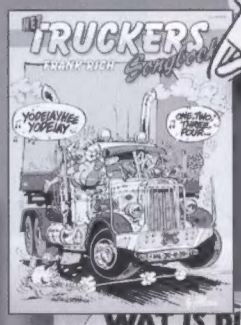

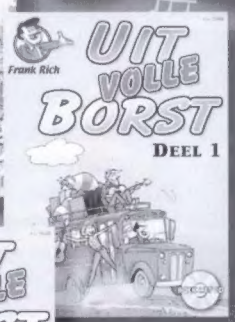

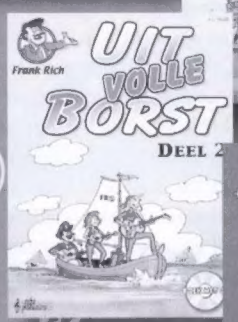

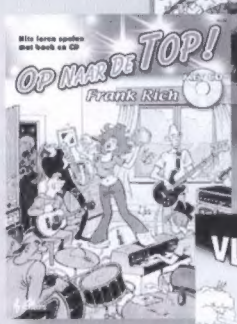

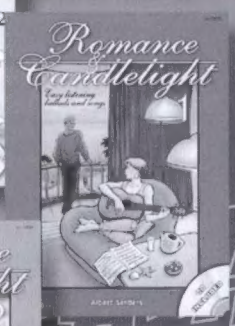

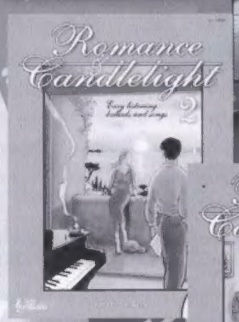

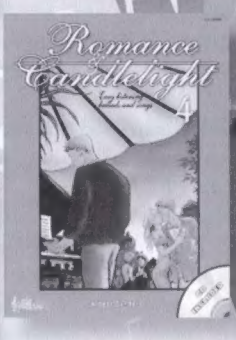

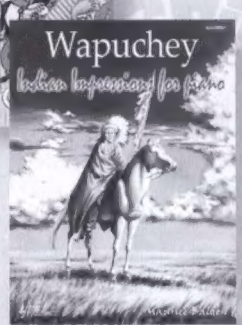

reba productions

Kijk vlug op onze website www.reba.nl

VAN DITMAR STRIPS

VERKRIJGBAAR BIJ BOEKHANDEL EN STRIPSPECIAALZAAK

ALLE TROEVEN IN HUIS

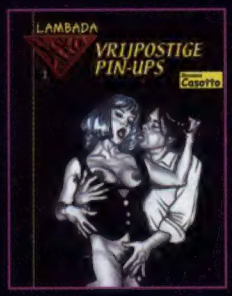

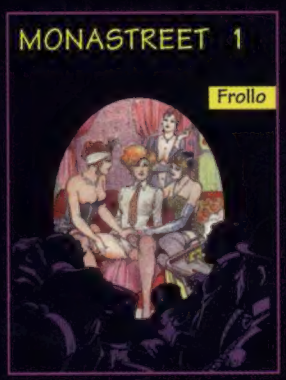

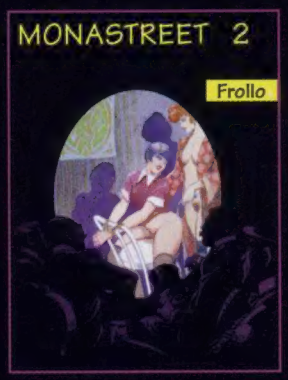

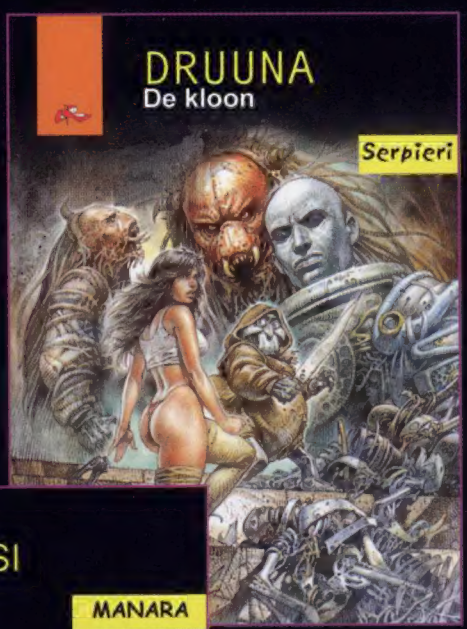

gefascineerd door erotiek

WWW.TABOOS.TV

books - comics - art - pictures - video - models

uitgeverij MAXIMA